

PISA: ЧИТАЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

УДК 37.01

У45

Укладачі: Т. С. Вакуленко (національний координатор PISA), С. В. Ломакович,
В. М. Терещенко.

Редактор: Н. І. Хоменко.

У45 PISA: читацька грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко. –
К. : УЦОЯО, 2017. – 123 с.

Пропоноване видання містить резюме найважливіших теоретичних і методологічних положень рамкового документа міжнародного порівняльного дослідження PISA стосовно читацької грамотності 15-річних осіб. Для забезпечення належного сприйняття змісту рамкового документа це видання доповнене оприлюдненими Організацією економічного співробітництва та розвитку завданнями, які були використані в дослідженнях попередніх циклів PISA і в яких реалізовано викладені в рамковому документі теоретичні конструкти щодо сутності читацької грамотності й засад її вимірювання. Посібник містить окремий розділ із завданнями й характеристиками стосовної їх оцінювання, а також розділ із завданнями, що можуть бути використані вчителями в шкільній практиці.

Видання адресоване широкому колу освітян – учителям, ученим-педагогам, методистам, авторам підручників і навчальних посібників із читання, мови й літератури, фахівцям у галузі освітніх вимірювань, а також учням/студентам закладів середньої загальної освіти.

УДК 37.01

© Вакуленко Т. С., Ломакович С. В.,
Терещенко В. М., укладачі, 2017

© Саченко О. М., оформлення, 2017

© Український центр оцінювання
якості освіти, 2017

PISA: ЧИТАЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

Київ
2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ЧИТАЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ	4
Читання як провідна галузь	4
Зміни в характері читацької грамотності	4
Визначення поняття читацької грамотності	5
Організація читання як галузі знань	5
Процеси читання	6
Тексти	9
Як оцінювати читацьку грамотність	11
Чинники, що впливають на складність завдань	12
Чинники, що оптимізують предметну галузь «читацька грамотність»	13
Типи текстів	14
Формати відповідей	16
Статус «навичок письма» в оцінюванні читацької грамотності в дослідженні PISA-2018	16
Оцінювання невимушеності й ефективності читання простих текстів на розуміння	16
Оцінювання читацької мотивації учнів, їхньої читацької практики й обізнаності із читацькими стратегіями	18
Зауваги до адаптивного тестування	19
Визначення рівнів читацької грамотності	19
ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ (МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ)	22
1. ОЗЕРО ЧАД	22
2. ГРИП	26
3. ГРАФІТ	33
4. РОБОЧА СИЛА	38
5. МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН	43
6. ПОЛІЦІЯ	47
7. БІГУНИ	50
8. ПОДАРУНОК	54
9. АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ	64
10. КАДРИ	70
11. НОВІ НОРМИ	72
12. МОРЛЕНД	74
13. ЦЬКУВАННЯ	76
14. БДЖОЛИ	79
15. ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ	83
ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ (РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ)	86
1. ОЗЕРО ЧАД	86
2. ГРИП	88
3. ГРАФІТ	90
4. РОБОЧА СИЛА	92
5. МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН	94
6. ПОЛІЦІЯ	96
7. БІГУНИ	98
8. ПОДАРУНОК	100
9. АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ	103
10. КАДРИ	106
11. НОВІ НОРМИ	107
12. МОРЛЕНД	108
13. ЦЬКУВАННЯ	109
14. БДЖОЛИ	110
15. ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ	112
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК	114
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	117

ПЕРЕДМОВА

Міжнародні порівняльні дослідження якості освіти увійшли в практику обов'язкових заходів щодо аналізу стану освіти в різних країнах світу. У 2016 р. Україна долучилася до одного з найбільш масових із них – PISA (Programme for International Student Assessment), запровадженого й підтримуваного Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

PISA вивчає те, наскільки 15-річні підлітки здатні використовувати навчальні здобутки в різноманітних життєвих ситуаціях для розв'язування особистісно й суспільно значущих проблем. Це міжнародне дослідження зосереджене на найважливіших напрямках навчання, а саме: читацька грамотність (reading literacy), математична грамотність (mathematical literacy) та природничо-наукова грамотність (science literacy). Результати дослідження використовують для прийняття обґрунтованих політичних рішень у галузі національної освіти.

У 2018 році особливу увагу в дослідженні PISA буде приділено читацькій грамотності як провідній галузі оцінювання чергового трирічного циклу. До цього читацька грамотність була провідною галуззю у 2000 р. та 2009 р. Особливого значення для України цей міжнародний проект набуває з огляду на те, що в нашій країні започатковані важливі реформи, спрямовані на вдосконалення якості освіти, зокрема й на перегляд змісту навчання. Це дослідження сприятиме усвідомленню місця читання в українській школі та його змісту як навчальної дисципліни, адже розуміння читання як однієї з вимірюваних у PISA ключових компетентностей не вповні відповідає усталеній в Україні традиції навчання читання в школі.

У цьому контексті надзвичайно важливою й корисною для освітян України видається надана ОЕСР можливість ознайомитися з матеріалами PISA, які ґрунтуються на багаторічних дослідженнях у галузі освітніх вимірювань. Ідеться про рамкові документи з кожної галузі дослідження, де висвітлено засадничі ідеї оцінювання читацької грамотності.

Пропоноване увазі українського читача видання містить резюме найважливіших теоретичних і методологічних положень рамкового документа з читання, які ґрунтуються на наукових і науково-методичних працях багатьох учених, відомих у галузі освітніх вимірювань, критичного мислення, методики викладання читання. З метою забезпечення належного сприйняття змісту рамкового документа читачем видання доповнене оприлюдненими ОЕСР завданнями, які раніше були запропоновані учням у дослідженнях попередніх циклів PISA і в яких реалізовано викладені в цьому документі теоретичні конструкти щодо сутності читацької грамотності й засад її вимірювання. Посібник містить розділ із завданнями й характеристиками стосовної їх оцінювання, а також розділ із завданнями, що можуть бути використані вчителями в шкільній практиці в процесі формування в учнів читацької компетентності.

Видання адресоване широкому колу освітян України – учителям-словесникам, ученим-педагогам, методистам, авторам підручників і навчальних посібників із критичного читання, мови й літератури, науковцям у галузі освітніх вимірювань.

ЧИТАЦЬКА ГРАМОТНІСТЬ

Читання як провідна галузь

PISA-2018 утретє визначає читання своїм провідним напрямом і так само втретє суттєво переглядає рамкові документи із цього напрямку. Запропонована версія рамкового документа базується на сучасних ґрунтовних теоріях читацької грамотності, а також ураховує те, як учні сприймають інформацію й використовують її в різноманітних контекстах свого буття.

Сучасна людина живе у світі, де все змінюється з блискавичною швидкістю, зростає і кількість, і різноманітність писемних текстів, у світі, де все більшій кількості людей доводиться використовувати їх по-новому й у набагато складніших ситуаціях. Сьогодні загальнови́значним є той факт, що наше розуміння поняття читацької грамотності змінюється залежно від змін у суспільстві й культурі. Навички читання, які вважалися потрібними для розвитку особистості, успіхів у навчанні, участі в економічному й громадському житті 20 років тому, відрізняються від тих, які потрібні сьогодні. Імовірно, що й через наступні 20 років вони також зміняться.

Освітні цілі продовжують корегувати акценти в навчанні від винятково накопичення та запам'ятовування інформації до залучення більш широкого контексту для знань: «Чи то технічний працівник, чи то професіонал у своїй галузі, секрет

успіху кожного полягає в умінні висловлювати в спілкуванні та використовувати інформацію, потрібну для розв'язання комплексних проблем, пристосовувати її до нових обставин і впроваджувати необхідні зміни у відповідь на нові виклики, у вмінні використовувати технології для створення нового знання, розширення потенціалу людини й підвищення продуктивності її зусиль»¹. Здатність виявити будь-які види інформації, знайти доступ до них, зрозуміти їх та осмислити становить невід'ємну ознаку знання, якщо йдеться про здатність людини брати повноцінну участь у житті нинішнього суспільства, яке базується на знанні. Високий рівень читацької грамотності є не лише основою для успіхів в інших галузях і напрямках освіти, але й передумовою для плідної участі в більшості сфер дорослого життя². Отже, рамковий документ PISA з оцінювання читацької грамотності 15-річних учнів, які наближаються до завершення обов'язкової освіти, має зосередитися на навичках читання, які передбачають пошук, відбір, тлумачення, інтегрування й оцінювання інформації з усього наявного масиву текстів, пов'язаних із ситуаціями, що можуть виникати в реальному житті, за межами школи.

1 Binkley et al., 2010, p. 1.

2 Cunningham & Stanovich, 1998; OECD, 2013a; Smith, Mikulecky, Kibby, & Dreher, 2000.

Зміни в характері читацької грамотності

Розвиток технологій швидко змінив характер того, як люди читають та обмінюються інформацією в побуті й на роботі. Автоматизація рутинних робочих процесів зумовлює потребу в людях, які вміють пристосовуватися до швидкозмінних умов, які вміють шукати й здобувати інформацію з різноманітних джерел. Інтернет дедалі більше входить у життя людей – від навчання в закладах освіти та поза їх межами до роботи на реальному або віртуальному робочому місці, а також до впорядкування таких особистих справ, як сплачування податків, отримання медичних послуг або планування відпустки. Оскільки особистісний і професійний розвиток стає процесом, який триває впродовж життя, то завтрашнім учням/студентам доведеться вміти користуватися цифровими носіями, щоб упоратися з дедалі складнішою й більшою кількістю інформації.

Раніше першочерговий та основний інтерес щодо рівня читацької грамотності учня був зосереджений на його здатності розуміти,

тлумачити й осмислювати конкретні тексти. Ці навички не втрачають своєї важливості, разом із тим акцент на потребі інтегрувати інформаційні технології в суспільне й професійне життя людей зумовлює необхідність по-новому й широкоформатно підійти до визначення поняття читацької грамотності. Воно має відображати широкий діапазон найсучасніших навичок, пов'язаних із тими вимогами освіченості, які актуальні для XXI ст.³ Цим зумовлено потребу запропонувати більш широке визначення поняття читацької грамотності, яке буде містити як вимоги до базового рівня читання, так і критерії щодо навичок вищого рівня читання, а саме рівня цифрового читання, з одночасним акцентом на тому, що ці критерії будуть і далі змінюватися під впливом нових технологій і нових умов суспільного життя⁴.

Оскільки носії, за допомогою яких ми отримуємо доступ до текстової інформації, змінюються, тобто

3 Ananiadou & Claro, 2009; Kirsch et al., 2002; Rouet, 2006; Spiro et al., 2015.

4 Leu et al., 2013, 2015.

папір поступово витісняють екрани комп'ютера чи смартфона, то структура й формат текстів також стали іншими. Це, відповідно, змушує читачів формувати нові когнітивні стратегії та чіткіше визначати цілі читання. Отже, успіх у читанні більше не можна розглядати лише як просте вміння читати й розуміти конкретний текст. Попри важливість вміння розуміти та тлумачити великі уривки цілісних текстів, зокрема й художніх, украй цінним критерієм успіху залишається також те, наскільки читач здатен використовувати комплексні стратегії опрацювання інформації, зокрема аналізувати, синтезувати, інтегрувати й тлумачити актуальну інформацію з різних

текстових (чи інформаційних) джерел. До того ж успішні й продуктивні громадяни мають уміти використовувати інформацію з різних галузей, наприклад, із фізики й математики, а також застосовувати технології ефективного пошуку, систематизації та відсіювання під час роботи з достатньо великим масивом інформації. Ці навички й будуть ключовими для повноцінного долучення людини до ринку праці, до подальшої освіти, а також до суспільно-громадського життя XXI ст.⁵

5 OECD. (2013b). PISA 2015 draft frameworks. Retrieved from <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisa2015draftframeworks.htm>.

Визначення поняття читацької грамотності

Читацька грамотність – це розуміння, використання, оцінювання, осмислення писемних текстів і виявлення зацікавленості ними з метою досягнення певних цілей, розширення своїх знань і розвитку читацького потенціалу, готовності до активної участі в житті суспільства.

Визначення читання та читацької грамотності змінювалися з часом, відображаючи зміни в суспільстві, економіці, культурі й техніці. Читання не вважають сьогодні вмінням, яке набувається лише в дитячому віці під час перших років навчання в школі. Навпаки, нині читання розглядають як складник навчання впродовж життя, а отже, як змінний набір знань, навичок і стратегій, які особа формує за різних умов шляхом взаємодії з іншими й із суспільством загалом.

Когнітивні теорії читання акцентують увагу на розмаїтті когнітивних процесів, потрібних для читання, а також на їх інтерактивному характері⁶.

6 Binkley, Rust, & Williams 1997; Kintsch, 1998; McNamara & Magliano, 2009; Oakhill, Cain, & Bryant, 2003; Snow and the

Читач генерує значення як відгук на текст, спираючись на попередні знання та низку текстових і ситуативних підказок, які часто мають соціокультурне походження. Компетентні читачі вдаються до різних процесів, навичок і стратегій, щоб знайти інформацію й зрозуміти⁷, а також критично оцінити її актуальність і достовірність. Ці процеси й стратегії будуть різнитися залежно від контексту та цілей читання, взаємодії з множинними цілісними або перерваними текстами як у друкованому, так і в електронному вигляді із застосуванням цифрових технологій.

RAND Reading Group, 2002; Zwaan & Singer, 2003.

7 van den Broek, Ridsen, & Husbye-Hartmann, 1995.

Організація читання як галузі знань

Читання є багатоманітною діяльністю, яку провадять у різних життєвих сферах. Для того щоб розробити систему оцінювання, яка б адекватно представляла різнобічні аспекти читацької грамотності, цю галузь знань організовано відповідно до певних вимірів. Ці виміри, у свою чергу, визначають формат тестування та, зрештою, показники навчальних досягнень, які можна зібрати й репрезентувати у формі звіту.

У дослідженні PISA читацьку грамотність визначають як спільний результат трьох взаємопов'язаних джерел впливу: *читача, тексту й завдання*. Ці *три виміри* взаємодіють у широкому соціокультурному контексті, тобто в різноманітних ситуаціях, де виникає потреба в читанні⁸.

8 Snow and the RAND (2002).

Читач додає читанню так звані *чинники читача*, а саме: мотивацію, попередні знання й інші когнітивні вміння. На саму читацьку діяльність впливають *формат тексту*, складність використаної мови, кількість текстів тощо. Читацька діяльність також зазнає впливу *завдання*, тобто вимог, які мотивують зацікавленість читача текстом. Завданням визначені потенційний час читання, мета читання (наприклад, читання для задоволення, читання для поглибленого розуміння або поверхове читання для ознайомлення), складність тієї цілі або кількох цілей, яких треба досягти. Відповідно до своїх індивідуальних характеристик і сприйняття виміру *тексту* й виміру *завдання* читач активізує певні *процеси* з метою знайти інформацію, виділити її та вибудувати розуміння тексту, щоб виконати поставлені завдання.

Мета когнітивного інструмента для вимірювання читацької грамотності в межах дослідження PISA полягає в тому, щоб визначити рівень володіння учнями/студентами процесами, які засвідчують їхню читацьку грамотність у роботі з текстом і завданнями до нього. Крім того, спеціальна анкета додатково орієнтована на виявлення читацьких чинників, таких як мотивація, схильність до читання та досвід у ньому.

Під час розробки системи оцінювання читацької грамотності для дослідження PISA найважливішим було забезпечити таке: по-перше, *якомога ширше охопити* те, що читають учні, та те, з якою метою вони читають – як у школі, так і поза її межами; по-друге, *представити вибірку текстів і завдань звичайної складності*. Оцінювання читацької грамотності PISA базується на таких трьох основних характеристиках: *текст* – набір

матеріалів для прочитання, *процеси* – когнітивні підходи, які визначають, як читачі працюють із текстом, і *загальні контексти (сценарії)*, у яких відбувається читання одного чи кількох тематично споріднених текстів. У межах сценаріїв визначені цілі, яких досягають читачі, щоб успішно впоратися із завданням. Ці три характеристики забезпечують *широке охоплення* цієї галузі знань. Оперуючи відповідними характеристиками тексту та цілями завдання, які, у свою чергу, потребують застосування різних когнітивних процесів, можна варіювати *рівень складності* завдань.

Отже, оцінювання читацької грамотності PISA має на меті виміряти рівень володіння учнями читацькими процесами, надавши контексти для читання (сценарії) з одним текстом або кількома, що тематично пов'язані між собою.

Процеси читання

На початку XXI ст. було розроблено типологію когнітивних аспектів дослідження PISA, які задіяні в читацькій грамотності. У дослідженні 2018 р. термін «когнітивні аспекти», який використовували в попередніх циклах, замінено терміном «когнітивні процеси» з огляду на його використання в дослідженнях із психології читання, а також з огляду на те, що він більше відповідає опису читацьких навичок й умінь.

Останні теорії читацької грамотності наголошують на тому, що «читання не відбувається у вакуумі»: читацька діяльність у повсякденному житті людей умотивована конкретними цілями й завданнями. Читання як когнітивна навичка передбачає конкретні читацькі процеси, які реалізують компетентні читачі, виявляючи зацікавленість текстом для досягнення своїх цілей. Постановка цілей і їх досягнення спонукають читачів не лише зацікавлюватися текстами, а й приймати рішення про доцільність використання

якихось текстів та уривків із них або рішення про необхідність відкидання певних текстів і звернення до інших, порівняння й інтегрування інформації з різних множинних текстів.

Щоб оволодіти читацькою грамотністю, особа має бути здатна реалізувати широкий спектр процесів. Рамковий документ із читання для PISA-2018 відштовхується від цілеспрямованого, критичного й інтертекстуального характеру читацької грамотності⁹. Для дослідження PISA-2018 визначено дві широкі категорії читацьких процесів: *опрацювання тексту* та *робота з текстом* (рис. 1). Таке розрізнення відповідає сучасним підходам до читання як ситуативної та цілеспрямованої діяльності. Наголос у когнітивному оцінюванні зроблено на процесах, визначених у схемі *опрацювання тексту*¹⁰.

9 McCrudden & Schraw, 2007; Rouet, 2006; Vidal-Abarca, Mañá, & Gil, 2010.

10 Див., наприклад, Snow та the Rand Reading Group., 2002.

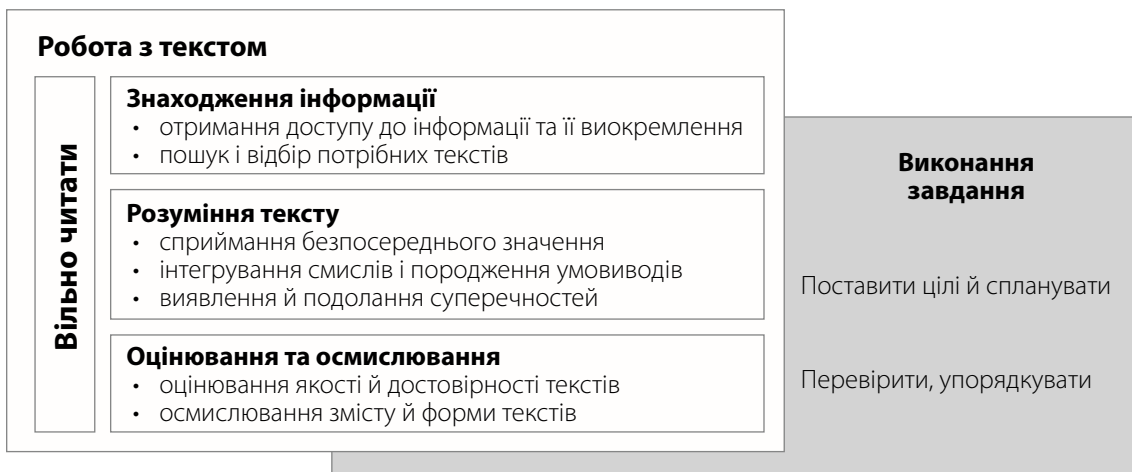

Рис. 1. Процеси читання за рамковим документом із читання PISA-2018

Опрацювання тексту

Типологія читацьких процесів 2018 р. виділяє, зокрема, процес вільного читання окремо від інших процесів, пов'язаних із розумінням тексту.

Вільно читати

Вільне читання можна визначити як здатність особи читати слова та зв'язний текст управно й автоматично, а також опрацьовувати значення слів і зміст текстів, щоб зрозуміти загальне значення тексту. Таким чином, **вільність** читання – це *невимушеність й ефективність читання текстів для розуміння*.

Вільне читання *вивільняє ресурси* уваги та пам'яті, які можна віднести до процесів *розуміння вищого порядку*. І навпаки, низька або недостатня вільність читання *позбавляє його ресурсів розуміння*, унаслідок чого таке читання забезпечується процесами *нижчого порядку*, потрібними для опрацювання друкованого тексту, і має *слабші показники розуміння* прочитаного.

Знаходити інформацію

Отримувати доступ до інформації та виокремлювати її. Компетентні читачі можуть читати текст повністю й уважно, щоб зрозуміти основну думку й осмислити текст як єдине ціле. Утім у повсякденні читачі використовують тексти для того, щоб знайти конкретну інформацію, майже або взагалі не зважаючи на решту тексту¹¹. До того ж знаходження інформації стає обов'язковим аспектом читання, коли люди взаємодіють зі складними цифровими інформаційними системами, такими як пошукові системи або веб-сторінки.

Знаходження інформації в таблицях, розділах тексту чи в книгах – це сама по собі окрема навичка. Здатність знайти інформацію ґрунтується на стратегічній обізнаності читачів про свої інформаційні потреби та їхньої здатності швидко відкидати неактуальні абзаци. Крім того, читачам іноді доводиться побіжно проглядати низку уривків, щоб знайти конкретну інформацію. Це передбачає здатність читача *регулювати свою швидкість читання, інтенсивність опрацювання та звертання уваги на протипагу відкиданню інформації*¹².

У контексті дослідження PISA-2018 завдання **отримання доступу до інформації та її виокремлення** вимагають від читача проглядати певний текст, щоб віднайти цільову інформацію, яка складається з декількох слів, фраз або цифр. У такому разі майже немає потреби розуміти текст поза рівнем словосполучення. Визначити цільову інформацію можна шляхом безпосереднього або майже безпосереднього зіставлення потрібних

конкретних елементів як таких, а також шляхом знаходження їх у тексті.

Шукати та відбирати текст. Управні читачі вміють відбирати інформацію не лише з одного, а й із декількох текстів. В електронному середовищі обсяг наявної інформації часто суттєво перевищує спроможність читачів реально її опрацьовувати. У таких читацьких ситуаціях, тобто за роботи з багатьма текстами, читачам доводиться приймати рішення про те, який із доступних текстів є найважливішим, найактуальнішим, найточнішим чи найправдивішим. Ці рішення ґрунтуються на оцінці читачами рис конкретного тексту на тлі, наприклад, інформації, яка міститься в інтернет-посиланні. Отже, здатність **шукати й відбирати текст** зі спектру текстів є невід'ємним складником читацької грамотності.

У дослідженні PISA-2018 пошук тексту та відбір завдань передбачають використання ключових слів/дескрипторів, таких як заголовки, вихідна інформація (наприклад, автор, походження публікації, дата), а також прихованих або явних посилань, таких як сторінки з результатами пошуку.

Розуміти текст

Чимало видів читацької діяльності передбачають уміння поділити на частини й інтегрувати розширений абзац тексту з метою забезпечити розуміння смислу, репрезентованого у відповідному абзаці. Розуміння тексту можна розглядати як творення читачем ментальної картини того, про що цей текст.

Сприймати безпосереднє значення. Отримання уявлення про смисл і значення вимагає від читачів розуміти окремі речення в тексті або короткі текстові уривки. Завдання на **безпосереднє розуміння** передбачають безпосереднє чи перефразоване зіставлення питання й інформації з уривку.

Інтегрувати смисли й породжувати умовиводи. Побудова **інтегрованого уявлення** про текст передбачає вміння **породжувати різні типи логічних умовиводів** – від простих (єднальних) до складніших (просторових, темпоральних, причинно-наслідкових або припущення-спростування). Іноді це потрібно, щоб поєднати питання й уривок. І, нарешті, формування логічних умовиводів потрібне для завдань, які спонукають читача визначити **основну ідею**, приховану в тексті, щоб написати **резюме** (анотацію, висновок) чи дібрати **заголовок** до певного уривку.

Коли читачі мають справу з більш ніж одним текстом, інтегрування інформації та формулювання умовиводу можуть здійснюватися

¹¹ White et al., 2010.

¹² Duggan & Payne, 2009.

на основі інформації, що міститься в *різних текстах*. Інтегрування інформації з різних текстів пов'язане з певною проблемою, коли в текстах наведено непослідовну або суперечливу інформацію. У таких випадках читачі змушені задіяти процеси оцінювання, щоб **виявити та подолати суперечність**¹³.

Оцінювати й осмислювати

Компетентні читачі можуть міркувати, виходячи за рамки безпосереднього чи логічно вибудованого значення тексту. Вони можуть критично оцінювати *якість і достовірність інформації* та осмислювати *зміст і форму* тексту.

Оцінювати якість і достовірність інформації. Компетентні читачі можуть оцінити якість і достовірність тексту (наприклад, *чи наведена інформація є дійсною, не застарілою, точною, неупередженою*). Управне оцінювання іноді спонукає читача визначити й оцінити *походження інформації, її джерело*.

Осмислювати зміст і форму. Щоб з'ясувати, чи є автор компетентним і добре поінформованим, читач має критично осмислити *зміст і форму* тексту. Оцінювання й осмислення майже завжди були частиною читацької грамотності, але їх *значущість зростає* зі збільшенням кількості та різноманітності інформації, із якою читачі мають справу сьогодні.

Компетентні читачі також мають уміти осмислювати *якість і стиль* написаного. Таке осмислення передбачає здатність *оцінити форму написаного, те, наскільки пов'язані зміст і форма із цілями автора та його думкою, а також те, наскільки ефективно автор їх виражає*.

Осмислення також передбачає *апеляцію читача до власних знань, позиції чи поглядів за межами тексту, щоб пов'язати наведену в тексті інформацію з власними концептуальними й емпіричними ціннісними орієнтаціями*. Завдання на осмислення можуть уважатися такими, що спонукають читачів звернутися до власного досвіду чи знання, щоб порівняти, зіставити чи припустити різні погляди або різні позиції.

Виявляти й долати суперечність. Стикнувшись із множинними текстами, які суперечать один одному, читачі мають усвідомити цю невідповідність і знайти шляхи її подолання¹³. Робота із суперечностями зазвичай вимагає від читачів віднести **розбіжні твердження** до відповідних джерел й оцінити **раціональність самих тверджень** та/або **достовірність наявних джерел**. Оскільки ці навички лежать в основі сучасної читацької діяльності, **край важливо визначити, наскільки 15-річні**

читачі здатні працювати з новими викликами щодо розуміння, порівняння й інтегрування множинних текстів¹⁴.

Процеси виконання завдань

У контексті будь-якого оцінювання, а також у багатьох повсякденних читацьких ситуаціях¹⁵ читачі виявляють зацікавленість текстом через те, що отримують певне завдання або зовнішній поштовх для того, щоб це зробити. Читацька грамотність передбачає здатність точно представити читацькі вимоги до певної ситуації, поставити відповідні завданню читацькі цілі та проконтролювати просування до цих цілей упродовж цієї діяльності. Процеси виконання завдань, які потрібні для досягнення читацької мети, передбачають її постановку, самоконтроль і саморегуляцію *цілей і стратегій*¹⁶.

Цілі, орієнтовані на виконання завдання, заохочують читачів шукати актуальні для завдання тексти та/або уривки в тексті¹⁷. І, нарешті, процеси моніторингу (*мета, когнітивні стратегії*) дають змогу динамічно оновлювати цілі під час читацької діяльності. Уміння працювати із завданнями знаходиться на задньому плані опрацювання тексту, оскільки воно передбачає інший, метакогнітивний, рівень опрацювання.

Зважаючи на те, що розуміння читачами вимог завдання є важливим у роботі над ним, важливо наголосити, що формування читацьких цілей виходить за межі наданих до завдання інструкцій, оскільки цілі читач може формувати самостійно на основі власних інтересів та ініціативи. Утім оцінювання читацької грамотності в дослідженні PISA враховує лише ті цілі, які читачі формують, отримавши зовнішні підказки для виконання завдання. Крім того, у межах PISA-2018 представлені різні процеси читання в роботі над завданням, але безпосередньо й окремо їх не оцінюють. Проте в деяких додаткових анкетах усе ж оцінюють обізнаність читачів стосовно *читацьких стратегій*. Можливо, у майбутніх циклах у межах оцінювання навичок виконання завдань буде братися до уваги використання комп'ютерних індикаторів щодо процесів читання (наприклад, заходження на конкретну сторінку, кількість повторних переглядів питання тощо).

Резюме щодо читацьких процесів

Узагальнюючи, варто зазначити, що рамковий документ 2018 р. наводить вичерпну й детальну типологію задіяних у цілеспрямованій читацькій

¹⁴ Bråten et al., 2011; Coiro et al., 2008; Goldman, 2004; Leu et al., 2015; Mason et al., 2010; Rouet & Britt, 2014.

¹⁵ White et al., 2010.

¹⁶ Див., наприклад, Hacker, 1998; Winne & Hadwin, 1998 про обговорення саморегульованого читання.

¹⁷ Наприклад, McCrudden & Schraw, 2007; Rouet & Britt, 2011; Vidal-Abarca, Mañá, & Gil, 2010.

¹³ Bråten, Strømsø, & Britt, 2009; Stadler & Bromme, 2014.

діяльності когнітивних процесів, які актуалізовані в умовах роботи з одиничними або множинними текстами. Разом із тим виокремити кожен процес на самостійній шкалі досягнень неможливо, тому

рамковий документ визначає скорочений перелік процесів, а саме тих, які становитимуть основу для диференціації учнів/студентів і звітування (табл. 1).

Таблиця 1

**Типологія процесів читання за шкалою PISA-2018
у зіставленні з когнітивними аспектами читання 2009–2015 р.**

Когнітивні процеси 2018 р.	Загальні когнітивні процеси читання, які шкалюють у 2018 р.	Аспекти читання 2009–2015 р.
Вільно читати	(Подають у звіті, але не за шкалою PISA)	Не оцінювали
Отримувати доступ до інформації й знаходити її в тексті	Знаходити інформацію	Отримувати доступ до інформації й знаходити її в тексті
Шукати й відбирати текст		
Сприймати безпосереднє значення	Розуміти	Інтегрувати й інтерпретувати
Інтегрувати значення й формувати умовиводи (інференції)		
Оцінювати якість і достовірність інформації	Осмислювати й оцінювати	Осмислювати й оцінювати
Осмислювати зміст і форму тексту		
Виявляти й долати суперечності		

Тексти

Для оцінювання читання потрібні матеріали, які читатиме учень. В оцінюванні такі матеріали (текст або низка текстів, пов'язаних із конкретним завданням) мають містити достатньо інформації, щоб управний читач уключився в процес розуміння тексту й дав відповідь на питання, поставлене в завданні. Хоча очевидним є те, що є чимало різних видів текстів і що будь-яке оцінювання має включати широкий їх діапазон, ніколи не існувало єдиної ідеальної категоризації всього різноманіття видів текстів, які трапляються читачам. З появою електронних ЗМІ та відповідно величезної кількості нових текстових жанрів і комунікаційних послуг на основі текстів це питання стає дедалі складнішим.

У 2009 р. і 2012 р. було запропоновано вибіркового компонент «Електронне оцінювання читання». Для дослідження читацької грамотності 2015 р. використовувалися лише ті тексти, які походили з друкованого паперового джерела, навіть якщо вони подавалися на комп'ютері. Учні читали їх з екрана комп'ютера, тобто з електронного носія. Через те, що читацька грамотність була другорядною галуззю знань у 2015 р., нових завдань розроблено й уведено не було. Відповідно динамічні тексти, тобто такі як веб-сторінки, які б передбачали перехід за гіперпосиланнями, мали б меню й інші навігаційні характеристики електронного носія, не були представлені в дослідженні PISA-2015.

Для дослідження 2018 р., у якому читання є основною галуззю знань, може бути використано ширший спектр текстів. Це будуть тексти, які є типовими для друкованих носіїв, а також дедалі більша категорія текстів первинно електронних жанрів. Так само, як і друковані тексти, деякі електронні тексти є «статичними», бо містять мінімальний набір інтерактивних інструментів (*скролінг* – прокручування, гортання сторінок, перехід на інші сторінки та функцію «знайти»). Наприклад, це стосується тих документів, які мають друкуватися, але представлені на екрані комп'ютера (наприклад, текстові документи чи файли у форматі pdf). Утім багато електронних текстів уже мають інноваційні характеристики, які збільшують можливості для взаємодії читача з матеріалами. Для опису таких текстів використано термін «динамічний текст». Характеристики динамічного тексту включають: убудовані *гіперпосилання*, які переносять читача в інші розділи, на інші сторінки чи веб-сайти; функції *розширеного пошуку*, які надають конкретні індекси запитуваного ключового слова та/або виділяють ці слова в тексті; *соціальну взаємодію* як в інтерактивних текстових засобах комунікації, як-от *електронна пошта, форуми* та системи *миттєвих повідомлень*.

У дослідженні 2018 р. визначено чотири виміри текстів: **ресурс** (одиничний, множинний); **організація** й **навігація** (статичний,

динамічний); **формат** (суцільний, перерваний, змішаний) та **тип** (опис, розповідь, виклад-роз'яснення, аргументація, інструкція, інтеракція, трансація).

Ресурс, із якого отримано текст **Тексти одиничні й множинні**

Одиничні тексти – це тексти, які мають певного автора або групу авторів, час написання або дату публікації та назву. Авторі можуть бути зазначені завуальовано – під псевдонімами/ніками в постах із блогів або в назвах спонсорів веб-сайтів. Багатосторінкові веб-сайти також є одиничними текстами, якщо немає явної згадки про різних авторів або різні дати.

Множинні тексти – це тексти, які або мають різних авторів, або були опубліковані в різний час, або мають різні заголовки чи номери. Довгі тексти, які містять декілька розділів із заголовками та підписами, вважають одиничними текстами за умови, що вони були написані одним або групою авторів у різний час.

Варто зазначити, що *множинні тексти* може бути наведено на одній сторінці. Так буває в друкованих газетах і в багатьох підручниках, а також на форумах, у відгуках користувачів, на веб-сайтах із питаннями-відповідями. Що ж до *одиночного тексту*, то він може містити посилання на різних авторів або на різні тексти¹⁸.

Зважаючи на різноманіття варіантів «альбомного» формату, який мають екрани комп'ютерів для показу текстів, **електронні** тексти містять різні інструменти, щоб користувач міг отримати доступ і відкрити конкретні уривки. Ці інструменти бувають різні – від загальних, наприклад, лінія *прокрутки* чи *вкладки* (які бувають і в багатьох інших програмних додатках, як-от в *електронних таблицях* або *текстових процесорах*) та інструменти для зміни розміру чи положення тексту на екрані, до специфічних, наприклад *меню*, *таблиці змісту* та *вбудованих гіперпосилань*, для переходу між сегментами тексту. Дедалі більше з'являється доказів того, що навігація в електронному тексті передбачає спеціальні навички¹⁹. Відповідно важливо оцінювати здатність читачів працювати з текстами, насиченими різними навігаційними інструментами. Для простішого користування в дослідженні PISA-2018 розрізняють «статичні» тексти з простою організацією й неінтенсивним застосуванням навігаційних інструментів (зазвичай одна або декілька екранних сторінок, розташованих лінійно) та «динамічні» тексти, які мають складнішу, нелінійну організацію та передбачають більшу інтенсивність застосування засобів для навігації.

18 Rouet & Britt, 2014; Strømsø et al., 2013.

19 OECD, 2011; Rouet, Vörös, & Pléh, 2012.

Щоб охопити якомога ширший спектр вимірів тексту, дослідження 2018 р. також зберігає два попередні виміри текстів – «формат» і «тип», які в більшості випадків залишено без змін порівняно з попередніми циклами PISA.

Формати текстів **Тексти цілісні й перервані**

Важливою для класифікації текстів, а також однією із центральних в організації тестування PISA є різниця між цілісними й перерваними текстами.

Цілісні тексти зазвичай складаються з речень, які своєю чергою організовані в *абзаци*. Останні ж можуть об'єднуватися в ще більші структури, такі як *розділи*, *глави* й *книги*.

Перервані тексти найчастіше організовані у вигляді *матриці* на основі поєднання *списків*.

Тексти в цілісному й перерваному форматах трапляються як у статичних, так і в динамічних текстах. Тексти змішаного та множинного формату також трапляються в обох цих типах текстів. Зі статичними і, рідше, з динамічними текстами нерідко поєднують об'єкти нетекстового формату. Малюнки й графічні зображення трапляються в *статичних* текстах і можуть обґрунтовано вважатися невід'ємною частиною цих текстів. Зображення, а також відео, анімація та аудіофайли часто супроводжують *динамічні* тексти й можуть також вважатися їхньою невід'ємною частиною. Тестування читачької грамотності в дослідженні PISA не зосереджено окремо на об'єктах нетекстового формату, проте будь-який такий об'єкт може бути залучено в PISA як частину (вербального) тексту. Щоправда, на практиці використання відео та анімації в тестуванні вкрай обмежене. Аудіо не використовується взагалі через практичні обмеження, такі як потреба в навушниках і в здійсненні аудіозапису.

Прикладами текстових об'єктів у **цілісних** форматах тексту є *газетні повідомлення*, *нариси*, *романи*, *оповідання*, *відгуки* й *листи*, зокрема й в електронних книжках.

Графічно або візуально текст формується відокремленням його частин – речень і абзців – за правилами розташування (наприклад, із відступами) та пунктуації. Тексти також підпадають під ієрархічну структуру, про що свідчать заголовки та зміст, які допомагають читачам розпізнати організацію тексту. Ці маркери також дають підказки щодо меж тексту (наприклад, указують на завершення розділу). Для подання інформації часто використовують допоміжні засоби: різний *кегель*, *шрифт*, тобто *курсивний* і *грубий*, або *рамки* й *шаблони*. Уміння використовувати типографські й форматні підказки є суттєвим підвидом навички **ефективного читання**.

Дискурсні маркери також несуть інформацію щодо організації текстів. Маркери послідовності (перший, другий, третій тощо), наприклад, указують на зв'язок наведених частин та на те, як ці частини пов'язані з іншими більшими текстами. Каузальні сполучні засоби (*отже, унаслідок, оскільки* тощо) указують на логічні (змістові) зв'язки між частинами тексту.

Перервані тексти організовані інакше, ніж цілісні, а отже, потребують іншого підходу до читання. Більшість перерваних текстів складається з певної кількості *списків*. Деякі з них одиничні, прості, але більшість складається з декількох поєднаних простих. Приклади **перерваних** текстів – це *списки, таблиці, графіки, діаграми, рекламні оголошення, розклади, каталоги, покажчики й бланки*. Ці текстові об'єкти бувають як у статичних, так і в динамічних текстах.

Як оцінювати читацьку грамотність

У попередньому розділі наведено опис понять, представлених у завданнях, які допоможуть отримати інформацію про певний рівень читацької вправності учнів.

У цьому розділі розглядається використання сценаріїв – чинника, який впливає на рівень складності завдання, та деякі інші питання розробки й проведення тестування.

Сценарії

Читання – це цілеспрямована дія, що відбувається відповідно до конкретних цілей читача. У багатьох традиційних оцінюваннях читання учасникам тестування пропонується низка непов'язаних уривків із текстів на загальні теми. Учні відповідають на розрізнені питання до кожного абзацу, після чого переходять до наступного, не пов'язаного з іншими уривку²⁰. На противагу такому підходу в оцінюванні в дослідженні PISA-2018 буде використано сценарії – сукупність тематично пов'язаних текстів і завдань до них, серед яких поряд із традиційними завданнями PISA на читання будуть і такі, наприклад, як написати на основі цих текстів рекомендацію тощо. Тестування на основі сценарію може впливати на розуміння того, як учні використовують ці тексти, щоб оцінити конкретні читацькі процеси²¹.

Завдання

Кожен сценарій містить одне або більше завдань. Виконуючи завдання, учні можуть отримувати до тексту питання як традиційні, зокрема на перевірку розуміння (знайти інформацію), так і комплексні, наприклад синтезувати декілька

²⁰ Rupp et al., 2006.

²¹ Sabatini et al., 2014, 2015.

Тексти змішаного типу

Багато статичних і динамічних текстів є одиничними об'єктами, які складаються із сукупності елементів як *цілісного*, так і *перерваного* форматів. У добре структурованих змішаних текстах (наприклад, у прозовому поясненні, яке містить графік або таблицю) компоненти взаємопов'язані.

Змішані тексти – це типовий формат *журналів, довідників і звітів*, де автори застосовують різні варіанти подачі й донесення інформації. У категорії динамічних текстів представлені авторські веб-сторінки, які є зазвичай змішаними текстами з комбінаціями списків, прозових абзаців, часто – графічних елементів. Тексти на основі повідомлення, наприклад онлайн-форуми, електронні повідомлення/листи й форуми, також поєднують тексти, які є цілісними й перерваними за форматом.

текстів і знайти спільне між ними, проаналізувати результати веб-пошуку чи підкріпити певну інформацію фактами з кількох текстів.

Кожне завдання розроблено так, щоб оцінити один або кілька процесів читання, визначених дослідженням PISA. Завдання в сценарії можуть бути розміщені в певній послідовності – від простішого до складнішого, щоб виявити різні здібності учнів. Наприклад, учень може отримати початкове завдання, де потрібно знайти конкретний документ на основі результатів пошуку. Наступне завдання може передбачати формулювання відповіді на питання на основі інформації, наведеної конкретно в цьому тексті. Третє завдання може потребувати визначення того, чи збігається позиція автора в першому тексті з позицією, викладеною в другому тексті. У кожному випадку ці завдання можуть надбудовуватися одне над одним таким чином, що учень, який не знаходить потрібний документ у першому завданні, у другому отримає цей документ, щоб виконати це завдання.

Таким чином, комплексні багатокомпонентні сценарії не є завданнями типу «все або нічого»: вони дають можливість виявити рівень різних навичок учня в межах реалістичних завдань. Тестування на основі сценаріїв, на відміну від традиційних тестувань без залучення контекстів, імітує те, як особа читає в природний спосіб. Воно дає змогу учням/студентам вирішувати реальні завдання й проблеми, а також передбачає використання навичок читання й аргументації як базового, так і вищого порядку²².

²² O'Reilly & Sabatini, 2013.

Розподіл завдань

Завдання розроблено так, щоб оцінити конкретні навички згідно з визначеннями, наведеними в розділі про читацькі процеси. Кожне із завдань передусім буде оцінювати один процес. Отже,

їх можна вважати окремими завданнями тесту. Приблизний розподіл завдань для тестування читацької грамотності у 2018 р. показано в таблиці 2 на тлі розподілу завдань у тестуванні 2015 р.

Таблиця 2

Приблизний розподіл завдань за окремими процесами читання відповідно до ресурсу, з якого походить текст

PISA-2015	PISA-2018	
	ОДИНИЧНИЙ текст	МНОЖИННИЙ текст
Отримати доступ і відшукати 25%	Проглянути та знайти 15%	Здійснити пошук і відібрати актуальний текст 10%
Інтегрувати та витлумачити 50%	Безпосереднє розуміння 15% Розуміння на основі умовиводу 15%	Розуміння на основі умовиводу 15%
Осмыслити та проаналізувати 25%	Оцінити якість і достовірність тексту Осмыслити зміст і форму тексту 20%	Виявити / подолати суперечність 10%

Чинники, що впливають на складність завдань

Метою тестування читацької грамотності в дослідженні PISA є визначення рівня читацької вправності 15-річних учнів, які незабаром завершать здобування обов'язкової освіти. Кожне завдання в тестуванні розроблено так, щоб зібрати конкретні підтвердження про цей рівень вправності, шляхом імітування читацької діяльності, яку читач міг би здійснювати або в школі, або за її межами в підлітковому чи в дорослому віці.

Завдання дослідження PISA для оцінювання читацької грамотності дуже різні – від безпосередніх прямих завдань на знаходження інформації та її розуміння до цілком завуальованих, які потребують інтегрування інформації на основі множинних текстів. Складність будь-якого завдання на читацьку грамотність залежить від взаємодії кількох змінних. Відповідно до праць Кірча й Мозенталя²³, складністю завдань можна оперувати, застосовуючи відомості про змінність процесів і текстових форматів (див. табл. 3).

Доступ до тексту після його прочитання під час виконання завдань на розуміння

Протягом останнього десятиліття велися дискусії стосовно того, чи не краще було б вимірювати навички учнів/студентів щодо розуміння прочитаного в умовах, коли учні/студенти не

мають доступу до тексту після його першого прочитання, тобто коли вони виконують завдання без опори на текст перед очима.

Із теоретичного погляду, можна обґрунтувати обидва варіанти: і для питань із наявним текстом, і для питань без нього. Позиція, відповідно до якої розуміння забезпечується з доступом до тексту, виправданіша з погляду наближення тестування до реальних умов, бо є багато ситуацій читання (особливо в цифрову епоху), що передбачають можливість для читача повертатися за потреби до тексту. Крім того, якщо учні не мають доступу до тексту, на результат може впливати різний рівень здатності запам'ятовувати. Разом із тим пошук відповідей на питання щодо розуміння тексту без доступу до відповідного тексту також є поширеною читацькою ситуацією (наприклад, коментарі під час обіду щодо прочитаної зранку газетної статті).

Нещодавні дослідження²⁴ дають докази того, що завдання на розуміння без доступу до тексту можуть виявитися чутливішими як до якості читацьких процесів, так і до інтенсивності запам'ятовування інформації. Водночас обидва типи вимірювань корелюють, а отже, їх складно розмежувати. Утім рекомендовано включити в дослідження додаткові вимірювання, наприклад час на завдання, час на ознайомлення з текстом тощо, щоб детальніше вивчити це питання.

²³ Див., наприклад, Kirsch, 2001; Kirsch & Mosenthal, 1990.

²⁴ Ozuru et al., 2007; Schroeder, 2011.

Складність завдання

ОДИНИЧНИЙ текст	МНОЖИННИЙ текст
У завданнях, для виконання яких необхідно продивитися й знайти , складність зумовлена кількістю інформації, яку потрібно знайти читачеві, кількістю потрібних умовиводів, а також суперечливістю інформації та довжиною й складністю тексту	Складність пошуку в множинних текстах зумовлена кількістю текстів, складністю будови документа, кількістю посилань, актуальністю колонтитулів, несхожістю форм подачі й структури джерел (брак паралелізму в різних вихідних текстах)
У завданнях на розуміння безпосереднього та явного значень , також на інтегрування й формування інференцій (умовиводів) складність зумовлена типом інтерпретації (наприклад, порівнювати легше, ніж зіставляти); кількістю інформації; ступенем суперечливості інформації; крім того, що менш відомий і більш абстрактний зміст, що текст довший і складніший, то завдання буде складнішим	У множинних документах складність інференції зумовлена кількістю текстів, схожістю змісту (наприклад, розбіжності в змісті й аргументах тексту, різниця в поглядах), браком паралелізму в різних вихідних текстах та експліцитністю вихідної інформації
У завданнях, для виконання яких необхідно осмислити зміст і форму , на складність впливає характер осмислення чи оцінки (від менш до більш складного: установлення зв'язків; пояснення й порівняння; висловлення гіпотез та оцінка); характер знання (завдання складніше, якщо читач спирається на вузькоспеціальне знання); абстрактність і довжина тексту, а також глибина розуміння, необхідна для виконання завдання. Для завдань на оцінку якості й достовірності важить очевидність джерела та те, рекламний текст чи походить з авторитетного джерела	За наявності декількох документів складність завдань на підкріплення / суперечність / синтез зумовлена кількістю текстів, несхожістю змісту (розбіжності в змісті/аргументації текстів), несхожістю кожного фізичного представлення/структури джерел (брак паралелізму в різних вихідних текстах), очевидність вихідної інформації та ступінь достовірності джерела

Чинники, що оптимізують предметну галузь «читацька грамотність»

Ситуації

Сценарії можна розробляти на основі дуже великого спектру можливих ситуацій. Термін «ситуація» вживають на позначення контекстів і типів їх застосування, для яких автор написав цей текст.

Ситуації – це особистісні, публічні, професійні й освітні контексти. На відміну від попередніх тестувань читацької грамотності PISA тексти з різних ситуацій можуть бути поєднані в одному сценарії. Наприклад, учень може виконувати певні завдання, які передбачають поєднання *освітнього* тексту, що подає інформацію історичного характеру, з *особистими* текстами, у яких розповідається про події від першої особи.

Категорії ситуацій

Особистісна ситуація стосується текстів, які відображають власні як практичні, так і духовні інтереси особи. До цієї категорії також належать тексти, які спрямовані на підтримання або формування особистісних зв'язків з іншими людьми. Це *листи, художня література,*

біографії та інформативні тексти, які читають із цікавості, на дозвіллі чи на відпочинку. В електронному середовищі сюди належать *електронні листи, текстові повідомлення й блоги* за типом *щоденників*.

Публічна ситуація передбачає читання текстів, які стосуються широкого загалу. До цієї категорії належать офіційні документи, а також інформація про публічні заходи. Тексти цієї категорії включають ті, які розмішують на *дошках оголошень, на новинних веб-сайтах, і публічні повідомлення*, які оприлюднюють як в Інтернеті, так і в друкованому вигляді.

Освітня ситуація стосується текстів, створених спеціально з навчальною метою. *Друковані й електронні підручники, тексти з інтерактивного навчання* – це типові приклади матеріалу, який добирається для такого виду читання. Освітнє читання зазвичай передбачає ознайомлення з певною інформацією в межах масштабнішого навчального завдання. Найчастіше читач не обирає матеріал самостійно, а отримує його від викладача.

Професійна читацька ситуація передбачає виконання якогось невідкладного завдання. Це може бути пошук оголошень про роботу в газеті чи в Інтернеті, ознайомлення з посадовими інструкціями. Тексти, написані із цією метою, а також наведені до них завдання в дослідженні PISA входять до категорії професійних. І хоча лише декому з 15-річних учнів/студентів, які беруть участь у цьому тестуванні, доведеться читати на робочому місці, важливо включати в оцінювання завдання на основі текстів, пов'язаних із роботою, адже засадниче завдання дослідження PISA – протестувати молодих людей в аспекті їхньої готовності до життя поза школою, а також їхньої здатності застосовувати свої знання й навички в реальному житті.

Чимало текстів, які використовують у класі, не були створені спеціально для такого використання. Наприклад, є літературні тексти, які написані для особистого задоволення й насолоди читачів. Зважаючи на початкову мету, такі тексти

Типи текстів

Визначаючи типи текстів, можна додатково описати їх розмаїття так, щоб охопити широкий спектр типів читання, із якими можуть стикнутися учні, а саме: опис, розповідь, роз'яснення, аргументація, інструкція або транзакція. Зазвичай у реальному житті тексти не підпадають під якісь конкретні чіткі категорії, адже їх пишуть, не керуючись визначеними правилами щодо різних типів текстів, а тому вони переважно мають розмиті класифікаційні ознаки. Наприклад, розділ із підручника може включати певні визначення (роз'яснення) або вказівки, як вирішити конкретні проблеми (інструкція), стислий історичний огляд пошуку рішення (розповідь) та опис якихось типових елементів, уключених у це рішення (опис). Утім у такому тестуванні, як PISA, корисно саме поділити тексти на категорії за типами, відштовхуючись від основних характеристик тексту, щоб забезпечити використання цього інструмента в усіх текстах, які представляють різні типи читання.

Класифікація текстів²⁵

Опис – це тип тексту, де інформація стосується властивостей предмета в просторі. Типове питання, на яке дають відповіді описові тексти, – це питання «який?». Описи можуть мати **декілька форм**. *Описи під враженнями* (імпресіоністські) подають інформацію з погляду суб'єктивних вражень, взаємозв'язків, рис і напрямків у просторі. *Технічні описи* подають інформацію з позиції об'єктивного спостереження в просторі.

²⁵ Класифікація текстів адаптована з праці Верліха (Werlich, 1976).

класифікують у дослідженні PISA як тексти, що використовують в *особистих ситуаціях*.

Деякі види читання, що зазвичай асоціюють із позашкільною ситуацією, наприклад правила поведінки в клубах і правила ігор, часто неофіційно мають місце й у школі. У дослідженні PISA їх класифікують як *публічні ситуації*. І навпаки, підручники читають і в школі, і вдома, а от процеси й цілі, мабуть, мало чим відрізняються в цих двох контекстах. У дослідженні PISA їх класифікують як *освітні ситуації*.

Варто зазначити, що багато текстів можна класифікувати по-різному залежно від ситуації. На практиці, наприклад, текст може приносити задоволення й повчати (особистий та освітній) або надавати професійну пораду, яка водночас є загальною інформацією (професійний і публічний). Відбір текстів ставить на меті максимізувати різноманітність змісту, який буде включено в тестування читацької грамотності PISA.

Нерідко технічні описи використовують такі формати перерваного тексту, як діаграми й ілюстрації.

Приклади текстових об'єктів із категорії описів як типу тексту – це зображення конкретного місця в мандрівному блозі чи щоденнику, у каталозі, на географічній карті, в онлайн-розкладі рейсів чи описі характеристики, функції чи процесу в технічній інструкції з використання.

Розповідь – це тип тексту, де інформація стосується властивостей предметів у часі. Зазвичай розповідь дає відповіді на питання «коли?» або «у якому порядку?». Ще одне типове питання, на яке відповідає розповідь, – це те, чому дійові особи чинять у певний спосіб.

Розповідь може мати **різні форми**. *Оповіді* наводять факти з погляду суб'єктивного вибору, фіксуючи суб'єктивні враження від дій і подій з урахуванням їх змін у часі. *Звіти/огляди* репрезентують події як об'єктивний стан речей, фіксуючи дії й події, які можуть підтвердити інші дії й події. *Інформаційні матеріали/новинні повідомлення* допомагають читачам скласти власну незалежну думку про факти та події, не піддаючись впливу поглядів автора.

Приклади типів текстів із категорії розповіді – це *роман, оповідання, п'єса, біографія, комікс і газетне повідомлення* про певну подію.

Виклад-роз'яснення – це тип тексту, у якому інформацію подають як складники поняття або мисленнєву структуру, а також як формати, у яких можна аналізувати концепції чи мисленнєві

структури. Такий текст пояснює те, як різні елементи поєднуються в значуще ціле, і начастіше дає відповіді на питання «як?».

Роз'яснення можуть мати **різні форми**. *Роз'яснювальні описи* дають просте пояснення понять, мисленневих структур із суб'єктивної позиції.

Визначення пояснюють, як терміни чи назви пов'язані з абстрактними поняттями. Показуючи такі взаємозв'язки, визначення пояснює значення слів.

Тлумачення – це форма аналітичного викладу, яку використовують, щоб пояснити, як можна пов'язати абстрактні поняття зі словами чи словами-термінами. Таке поняття вважають складеною цілісністю, яку можна збагнути, розбивши на складники й потім визначивши їхні взаємозв'язки.

Резюме – це форма синтетичного викладу, яку використовують для того, щоб пояснити й передати тексти в скороченій формі, коротшій, ніж оригінальний текст.

Протокол – це фіксація результатів зустрічей, зборів або виступів.

Інтерпретація текстів – це форма як аналітичного, так і синтетичного викладу, яку використовують для пояснення абстрактних понять, реалізованих у конкретному (художньому чи нехудожньому) тексті або групі текстів.

Прикладами текстових об'єктів у такому типі тексту, як *роз'яснення*, можуть бути *наукова стаття*, *діаграма*, яка показує модель пам'яті, *графік* тенденцій у житті населення, *концептуальна карта* та *стаття* в онлайн-енциклопедії.

Аргументація – це тип тексту, у якому протестують взаємозв'язки між поняттями або твердженнями. *Аргументативні*, або *доказові*, тексти часто дають відповіді на питання «чому?». Важливий **підвид** аргументативних текстів – це *переконувальні* або *безапеляційні/категоричні* тексти, які скеровують до певних поглядів і позицій. *Коментар* пов'язує концепції щодо подій, предметів і думок з індивідуальною, авторською, системою мислення, цінностей і переконань. *Наукова аргументація* пов'язує концепції щодо подій, предметів і думок із системами й знаннями так, що висновки, які ми отримуємо в результаті, можна перевірити на достовірність.

Приклади текстових об'єктів у такій категорії текстів, як *аргументація*, – це *лист до редакції*, *оголошення*, *дописи в онлайн-форумах*, а також *відгук в Інтернеті* на книгу чи фільм.

Інструкція (інша назва – *притис*) – це тип тексту, який дає вказівки, що робити та як діяти.

Інструкції дають вказівки для конкретних дій, потрібних для виконання певного завдання. *Правила, розпорядження й статuti* уточнюють вимоги щодо певних дій на основі неупередженої авторитетності, наприклад, практичної слушності чи публічної визнаності.

Приклади текстових об'єктів у такій категорії текстів, як *інструкція*, – це *рецепти*, *низка діаграм*, які ілюструють порядок надання невідкладної допомоги, або *інструкції* для користувача комп'ютерної програми.

Трансакція представлена текстами, які сприяють досягненню визначеної в них мети. Це, наприклад, *прохання щось зробити*, *організувати збори* або *домовитися* про зустріч із приятелем. До епохи електронного спілкування такий тип тексту був суттєвою частиною певних видів *листів*, а в усному спілкуванні – основною метою багатьох *телефонних розмов*.

Трансакційні *тексти-угоди* часто мають особистісний, а не публічний характер. Із використанням електронних листів, текстових повідомлень, блогів і соцмереж цей тип тексту набув більшої значущості саме в останні роки.

Прикладами текстових об'єктів у такому типі текстів, як *трансакції*, можуть бути повсякденні обміни *імейлами* й *текстовими повідомленнями* між колегами та приятелями, наприклад, запити або домовленості про зустрічі й підтвердження щодо них.

Розповідь відіграє **провідну роль** у багатьох національних і міжнародних тестуваннях. Деякі тексти подані як розповіді про реальний світ, яким він є (чи був), а отже, претендують бути *фактичними, нехудожніми*.

Художні розповіді є метафоричнішими щодо реального або уявних світів. Так, у дослідженні читацької грамотності IEA (IEARLS) та Програмі IEA з міжнародного дослідження читацької грамотності (PIRLS)) основна класифікація текстів така: *художні*, або літературні, й *нехудожні* тексти. Відповідно це *читання для отримання літературного досвіду*, *читання заради отримання інформації* або *читання для виконання певного завдання* (у дослідженні NAEP) і *читання для літературного досвіду* й *читання для отримання й застосування інформації* (у PIRLS).

Відмінності дедалі більше стираються, оскільки автори використовують для написання своїх творів формати та структури, що типові й для фактичних текстів. Тому тестування читацької грамотності **PISA** включає як **фактичні**, так і **художні** тексти, а також тексти, які *поєднують ознаки перших і других*. У дослідженні **PISA** **художні тексти** класифікують як **розповідь**.

Формати відповідей

Як і в будь-яких масштабних тестуваннях, спектр доступних форматів завдань є обмеженим. Утім відповіді в комп'ютерному форматі можуть передбачати взаємодію з текстом (інтерактивний характер роботи з текстом), наприклад, виділити чи перетягти певні елементи, а також вибір із запропонованих варіантів відповідей або написання учнями/студентами самостійно створених коротких відповідей.

На формати відповідей по-різному впливають індивідуальні відмінності. Наприклад, такі типи завдань, як завдання до тексту з пропусками й іноді завдання з вибором варіантів відповідей, порівняно із завданнями із самостійно створюваними (відкритими) учнями/студентами відповідями зазвичай передбачають певний рівень навичок декодування, адже учні/студенти мають розпізнавати хибні варіанти відповідей²⁶. Декілька досліджень на основі даних PISA стверджують, що формат відповіді має суттєвий вплив на рівень виконання завдань представниками різних груп: учнями з різним рівнем навчальних досягнень²⁷; учнями з різних країн²⁸; учнями з різним рівнем внутрішньої читацької мотивації²⁹; учнями-хлопцями й учнями-дівчатами³⁰.

26 Cain & Oakhill, 2006.

27 Routitsky & Turner, 2003.

28 Grisay & Monseur, 2007.

29 Schwabe, McElvany & Trendtel, 2015.

30 Lafontaine & Monseur, 2006, 2006b; Schwabe, et al., 2015.

Ще один важливий момент у контексті читацької грамотності – це те, що завдання з відкритими відповідями є, зокрема, важливими для таких аспектів, як *осмислення й оцінювання*, де мета часто полягає в тому, щоб оцінити якість мислення та хід думок, а не саму відповідь. У кожному разі через те, що це тестування зосереджено на читанні, а не на *письмі*, завдання з відкритими відповідями не повинні розроблятися так, щоб акцент був на оцінюванні навичок письма, наприклад, на оволодінні орфографією, граматикою тощо. Нарешті, різноманітність форматів у запропонованих завданнях, імовірно, сприятиме збалансованому розподілу більшою чи меншою мірою відомих форматів для всіх учнів/студентів, незалежно від того, у якій країні вони живуть.

Отже, для того щоб належно охопити різні рівні вмінь у різних країнах для забезпечення справедливого підходу з урахуванням характерних для конкретної країни та статі учня відмінностей, а також для того щоб тестування було валідним в аспекті «осмислити й оцінити», у вимірюванні читацької грамотності в тестуваннях PISA й надалі будуть використовуватися завдання з вибором варіантів відповідей і завдання з відкритими відповідями незалежно від змін способах подачі завдань.

Статус «навичок письма» в оцінюванні читацької грамотності в дослідженні PISA-2018

Від управних читачів часто вимагають написати відгуки, твори чи пояснення у відповідях на питання, робити помітки, складати плани чи резюмувати або просто записувати свої думки та роздуми про тексти щодо досягнення ними (читачами) читацьких цілей. Також учні/студенти зазвичай беруть участь у письмовому спілкуванні з іншими (наприклад, із учителями, іншими учнями/студентами, знайомими) в процесі навчання (наприклад, завдання від вчителів через імейли) або в процесі взаємодії у соціальних мережах (наприклад, розмова в чаті з однокласниками про текст). У дослідженні

PISA-2018 письмо розглядається як важливий показник читацької грамотності. Разом із тим застереження стосовно розробки тестувань і процедур їх проведення передбачають заборону оцінювати навички письма, незважаючи на те, що суттєва частина тестових завдань потребує від читачів висловлення думки у вигляді письмових відповідей. Отже, тестування читацьких навичок спирається на вміння читачів передавати своє розуміння на письмі, хоча такі аспекти, як орфографія, якість письма, у дослідженні PISA не вимірюються.

Оцінювання невимушеності й ефективності читання простих текстів на розуміння

Тестування читацької грамотності PISA-2018 включатиме тестування *вільності* читання, а саме невимушеності й ефективності, з якою учні можуть читати прості тексти на розуміння. Це дасть змогу отримати цінні дані, що можуть бути використані для опису або з'ясування

відмінностей між учнями/студентами, особливо між тими, які мають низькі рівні навчальних досягнень. Учні з низьким рівнем базових читацьких навичок можуть приділяти настільки багато уваги нижчим рівням декодування, простому розпізнаванню слів і синтаксичному

аналізу, докладати до цього настільки багато розумових зусиль, що в них залишиться менше ресурсів для виконання завдань на розуміння вищого порядку – чи то з одиничним текстом, чи з декількома текстами. Ці результати актуальні як для читачів-початківців, так і для вправних читачів³¹.

Комп'ютерний формат проведення та підрахунку результатів у дослідженні PISA-2018 дає змогу вимірювати невимушеність та ефективність, із якими 15-річні учні можуть читати прості тексти на розуміння. Зважаючи на те, що не все повільне читання є таким собі недолугим читанням, під час оцінювання учнів/студентів необхідно брати до уваги величезний масив документальних даних щодо того, як і чому брак автоматизму в базових читацьких процесах може ускладнювати здійснення читання на розуміння вищого порядку та бути пов'язаним із низьким рівнем розуміння³². Отже, украй важливо мати індикатори невимушеності й ефективності, з якою 15-річні учні/студенти можуть ретельно читати прості тексти на розуміння, щоб можна було краще описати та пояснити дуже низький рівень управності при виконанні завдань PISA на розуміння.

Варто також зазначити, що, оскільки текстовий контент в Інтернеті зростає в геометричній прогресії, учні/студенти у XXI ст. мають уміти не просто вправно читати, а й робити це ефективно³³. Отже, базовий показник темпу читання також може бути використано описово в інших цілях, наприклад, для визначення того, наскільки учні/студенти можуть регулювати свій темп читання чи стратегічні процеси за умови надання їм складніших завдань або текстів більшого обсягу. Попри те, що є багато варіантів визначення практичної реалізації та вимірювання невимушеності, ефективності чи вільності читання, найбільше даних зібрано щодо завдань на читання *подумки*, яке показує на *правильність* і *темп* читання. Вимірювання вільного читання *вголос* можна використовувати, щоб визначити *інтонування* й *експресивність* читача, тобто ті характеристики, які завданнями на читання *подумки* виміряти складніше. На сьогодні не можна запровадити й оцінити завдання на читання *вголос*, щоб були представлені всі мови, якими проводиться дослідження PISA. Тому рекомендовано розробляти завдання на читання *подумки*.

Щоб краще зрозуміти виклики, які стоять перед 15-річними учнями/студентами в завданнях для оцінювання читацької грамотності PISA, можна на початку тестування дати конкретне завдання на визначення невимушеності й ефективності читання. Неefективне читання може вказувати

на низькі базові навички. Утім можуть бути учні/студенти, які читають відносно повільно, але мають такі компенсаторні чи стратегічні процеси, які дають змогу їм бути читачами вищого рівня за умови, що в них буде достатньо часу на виконання складних завдань. Це, зокрема, може стосуватися неносіїв мови, які можуть відносно повільніше читати, ніж ті, для кого мова завдання є рідною, але в результаті отримувати порівняно високі оцінки в завданнях, на виконання яких час не обмежено. Отже, доцільніше використовувати показник невимушеності читання в ролі описової змінної, що допоможе розрізнити учнів, яким може бракувати базових навичок, і учнів, які читають повільніше, але все одно мають високий рівень.

Крім цього, показник невимушеності й ефективності читання може бути використано як один із декількох показників для висновку про доцільність для учня брати участь в PISA на рівні адаптивного тестування (див. розділ далі «Зауваги щодо адаптивного тестування»). З огляду на наведені причини цей критерій оцінки може бути не придатним як єдиний показник рівня читацької грамотності. У поєднанні ж з іншими фактами показник низького рівня ефективності в базових навичках роботи з текстом може допомогти поділити учнів/студентів на відповідні рівні.

Для того щоб забезпечити учням/студентам можливість виконати завдання на умовах, які поступаються валідним показником ефективності, формат завдання та інструкції до нього мають відповідати певним критеріями. Тексти мають бути простими й короткими, щоб максимізувати ефективність читання на протигагу стратегічним або компенсаторним процесам. Крім того, завдання мають передбачати мінімальні розмірковування, щоб не відбувалося сплутування інформації про індивідуальні відмінності щодо часу на виконання з інформацією про базовий темп читання. Відтак буде складно забезпечити умову, щоб темп читання й точність були дотримані в завданнях, розроблених для різних цілей вимірювання, які виконують учні/студенти за цих обмежень. Що складніше завдання, то імовірніше, що учні будуть задіявати стратегічні чи компенсаторні процеси, які перешкоджають вимірюванням невимушеності й ефективності базового розуміння. З огляду на це для вимірювання невимушеності й ефективності читання учнів/студентів може застосовуватися окремий допоміжний бал на вільність читання. Цей допоміжний бал не буде відображатися у звітних результатах шкали PISA, але може використовуватися, щоб допомогти витлумачити рівень читацької вправності учнів.

31 Rasinski et al., 2005; Scamacca et al., 2006.

32 Наприклад, Наприклад, Наприклад, Rayner et al., 2001.

33 OECD, 2011.

Оцінювання читацької мотивації учнів, їхньої читацької практики й обізнаності із читацькими стратегіями

Від часу проведення тестування PISA-2000 мотивація читача (як-от його сприйняття читання) і його читацька практика розглядалися як важливі показники читацької грамотності. Відповідно було розроблено завдання й шкали для вимірювання цих важливих складників в анкетах для учнів/студентів.

Важливо відзначити, що читацька мотивація та читацькі стратегії можуть відрізнятися як функція контекстів і типів текстів, які розглядаються. Відтак питання анкет, які оцінюють мотивацію та стратегії, ураховують ситуації, які становлять звичні практики учнів.

Внутрішня мотивація й інтерес до читання

«Якщо мотивація стосується цілей, цінностей, переконань у такій сфері, як читання, то *зацікавленість* стосується поведінкових зусиль, витраченого часу та наполегливості в отриманні бажаних результатів»³⁴. Чимало досліджень показало, що зацікавленість у читанні, його мотивація й звична практика тісно пов'язані з рівнем вправності в читанні³⁵. Зацікавленість у читанні, що включає інтерес, внутрішню мотивацію, уникання й звичну практику, уже в перших дослідженнях PISA чітко корелювала з рівнем читацької майстерності, навіть чіткіше, ніж читацьке вміння корелювало із соціоекономічним статусом. Інші дослідження також доводять, що зацікавленість у читанні пояснює досягнення в читанні більше, ніж будь-яка інша змінна, крім попереднього рівня читацьких досягнень³⁶. Не менш важливим є те, що наполегливість як характеристика зацікавлення в читанні також пов'язана з успішним навчанням і досягненнями поза школою³⁷. Отже, *мотивація й зацікавлення* є потужними важелями, з опорою на які можна підвищувати рівень читацької майстерності та зменшувати відстань між групами учнів.

У попередніх циклах PISA, де читацька грамотність була провідною галуззю знань (PISA-2000 та PISA-2009), основною мотиваційною складовою, яку оцінювали, був *інтерес до читання й внутрішня мотивація*. Шкала, яка вимірювала інтерес і внутрішню мотивацію, також включала *уникання читання*, тобто відсутність інтересу чи мотивації, і вказувала на тісний зв'язок із досягненнями, особливо серед учнів, яким

складно читати³⁸. У дослідженні PISA-2018 відповідно до того, що було зроблено в інших галузях знань, будуть аналізувати два інші мотиваційні складники анкети PISA, а саме власне ефективність, здатність особи виконувати конкретні завдання, та *самосприйняття*, власне сприйняття читачем своїх умінь у цій галузі знань.

Читацька практика

Раніше, крім мотивації, *читацькі практики* вимірювалися як *власне повідомлення про періодичність читання різних видів текстів у різних джерелах, зокрема й онлайн-текстів*. У дослідженні PISA-2018 перелік читацьких практик в онлайн-режимі буде переглянуто та розширено, щоб охопити нові практики (наприклад, електронні книги, онлайн-пошук, обмін короткими повідомленнями та соцмережі).

Обізнаність у читацьких стратегіях

Метакогнітивні функції, тобто здатність особи думати над власними читацькими стратегіями та стратегіями розуміння й контролювати їх, суттєво корелюють із рівнем читацької майстерності й можуть бути покращені в процесі навчання. Чимало досліджень виявили зв'язок між читацькою майстерністю та метакогнітивними стратегіями³⁹. Експліцитне або формальне навчання читацьких стратегій дає змогу покращити розуміння текстів і використання інформації⁴⁰. Зокрема вважають, що читач починає працювати самостійно, без вчителя, після того, як ці стратегії закріпилися й застосовуються ним без особливих зусиль, мимоволі. Застосовуючи ці стратегії, читач може ефективно взаємодіяти з текстом, сприймаючи його як завдання на розв'язування проблем, яке (розв'язування) потребує використання стратегічного мислення, а також змушує стратегічно мислити під час виконання завдань на розуміння прочитаного. У попередніх циклах PISA зацікавленість і метакогнітивні функції стали потужними прогностичними факторами рівня читацької майстерності, медіаторами гендерного або соціоекономічного статусу⁴¹ й потенційними важелями для подолання прогалин у навчальних досягненнях.

У рамковому документі щодо анкетувань інформацію про вимірювання мотиваційних, метакогнітивних функцій і читацьких практик переглянуто й доповнено з метою врахування останніх і нових практик (наприклад, електронні

34 Klaua & Guthrie, 2015, p. 240.

35 Becker, McElvany, & Kortenbruck, 2010; Guthrie, Wigfield, Metsala, & Cox, 2004; Klaua & Guthrie, 2014; Mol & Bus, 2011; Morgan & Fuchs, 2007; Pfof, Dörfler, & Artelt, 2013.

36 Guthrie & Wigfield, 2000.

37 Heckman & Kautz, 2012.

38 Klaua & Guthrie, 2015; Legault, & al., 2006.

39 Artelt, Schiefele, & Schneider, 2001; Brown, Palincsar, & Armbruster, 1984.

40 Cantrell et al., 2010.

41 OECD, 2010, b vol. III.

книжки, онлайн-пошук, соцмережі), а також з метою кращого охоплення вимірювання викладацьких практик і підтримки в класі/аудиторії, які сприяють покращенню формування читацької майстерності.

Управне читання передбачає, що учні/студенти знають і використовують відповідні стратегії, щоб якомога ефективніше використати текст залежно від своїх завдань і цілей. Наприклад, учні/студенти мають знати, коли потрібно побіжно проглянути якийсь уривок, а коли завдання потребує уважного й повного прочитання уривка. У дослідженні PISA-2009 збирали дані про читацькі стратегії. Учням/студентам пропонували два сценарії для читання. У першому сценарії учням/студентам пропонували оцінити ефективність різних стратегій читання й розуміння тексту з метою *резюмувати інформацію*; у другому – учні мали оцінити ефективність інших стратегій для *розуміння й запам'ятовування тексту*. Для PISA-2018 відповідно до нового підходу до читацьких процесів (див. рисунок 2) буде також збиратися інформація про обізнаність учнів/студентів із читацькими стратегіями, конкретно пов'язаними із завданням «*оцінити якість і достовірність джерел*», що особливо актуально в електронному читанні та в роботі з багатьма текстами одночасно.

Зауваги до адаптивного тестування

Розробка комп'ютерного тестування в дослідженні PISA створює можливість запровадити адаптивне тестування.

Адаптивне тестування дає можливість отримати вищу точність вимірювання здатностей кожного учня з використанням меншої кількості завдань. Цього можна досягти, регулюючи кількість питань певної складності з урахуванням рівня читацької грамотності окремого учня.

У такий спосіб досягається більша чутливість

Визначення рівнів читацької грамотності

У дослідженні PISA звітують про результати учнів/студентів відповідно до **рівня навчальних досягнень** за шкалою, яку потім тлумачать згідно з освітньою політикою.

Для дослідження PISA-2018 пункти для звітування будуть такими:

1. Знайти інформацію, яка складається із

Викладацькі практики та підтримка учнів/студентів у класі/аудиторії для покращення читацької грамотності й підвищення зацікавленості в читанні

Є переконливі наукові докази, які вказують на те, що тип роботи в класі, наприклад пряме навчання читацьких практик, сприяє покращенню читацьких навичок⁴². Підбадьорювання та підтримка самостійності, компетентності та відчуття залученості також покращують читацьку майстерність учнів, обізнаність про стратегії та зацікавленість у читанні⁵. Хоча в більшості систем освіти читання більше не викладають окремим предметом для 15-річних учнів, деякі відомості щодо читання можуть подаватися цілеспрямовано або побіжно на уроках мови або на уроках з інших предметів (наприклад, суспільствознавство, фізика, іноземні мови, громадянська освіта, інформатика). Такий характер навчання читання створює проблеми щодо формулювання питань для дослідження PISA, адже було б ідеально, якби цими питаннями охоплювалися звичні практики на уроках і можливості для навчання, які насправді доступні учням/студентам. Незважаючи на вказані проблеми, вважається вкрай важливим охопити в анкеті для учнів/студентів звичні практики викладання та можливості для навчання, які можуть покращувати формування читацьких навичок, читацьких практик і мотивації учнів/студентів.

⁴² Pressley, 2000; Rosenshine & Meister, 1997; Waters & Schneider, 2010.

тестування, зокрема на нижній межі розподілу рівня учнівської вправності. Наприклад, учні, які мають низькі показники з питань, що оцінюють невимушеність й ефективність читання (наприклад, вільність читання), імовірно, матимуть труднощі із завданнями підвищеної складності з декількома текстами. Відтак корисно буде забезпечити для таких учнів додаткові тексти меншої складності, щоб краще оцінити специфічні аспекти розуміння цими учнями відповідних текстів.

завдань, що спонукають учнів/студентів шукати й відбирати актуальні тексти, а також відшукувати потрібну інформацію в текстах.

2. Зрозуміти, що передбачають завдання, які вимагають від учнів/студентів передати експліцитне значення текстів, а також інтегрувати інформацію та зробити умовиводи.

3. Оцінити й осмислити, що передбачають завдання, які спонукають учнів/студентів оцінити якість і достовірність інформації, осмислити зміст і форму тексту та виявити й подолати суперечливі моменти в текстах і між текстами.

Як зазначено вище, для вимірювання невимушеності й ефективності читання учнів/студентів може бути використано окремий допоміжний бал для оцінювання вільності читання. Цей допоміжний бал не буде відображено у звітних результатах шкали PISA, але може бути використано, щоб допомогти витлумачити рівень майстерності учнів.

Установлені **рівні** дають можливість у зручний спосіб дослідити прогрес щодо вимог читацької грамотності. Для прикладу в таблиці 4 наведено зразок шкали читацької майстерності: у лівому стовпчику зазначено номер рівня, нижню межу балів і відсоток учнів, які можуть виконати завдання на кожному рівні або вище (середній бал ОЕСР). У правому – описано, що учні можуть робити на кожному рівні⁴³.

43 Адаптовано з OECD 2013: OECD 2013a: OECD skills outlook 2013: First results from the Survey of Adult Skills. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264204256-en>; OECD 2013b): PISA 2015draft frameworks. Retrieved from: <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisa2015draftframeworks.htm>.

Таблиця 4

**Опис рівнів читацької майстерності
згідно з підходами в дослідженні PISA-2012**

Рівень	Уміння учня
1	2
6 698 1,1%	Читачі на 6-му рівні вміють робити низку умовиводів (інференцій), здійснювати порівняння та зіставлення, які є і деталізованими, і конкретними. Вони мають продемонструвати повне й детальне розуміння одного або більшої кількості текстів і вміння інтегрувати інформацію з більш ніж одного тексту. Завдання може передбачати, щоб читач осмислював нові для нього ідеї, навіть якщо в інформації є певна суперечність, оперував абстрактними поняттями та інтерпретував текст. Читачі можуть висловлювати припущення або критично оцінювати складний текст на невідому тему, беручи до уваги різні критерії або позиції й спираючись на відповідні погляди, висловлювані поза текстом. Важливою умовою для виконання завдань на отримання доступу до інформації та її пошук на цьому рівні є точність аналізу та ретельна увага до деталей, які в текстах завдань не лежать на поверхні
5 626 8,4%	На 5-му рівні читачі вміють отримувати інформацію з кількох джерел, а також робити висновок про те, яка інформація в тексті є релевантною для виконання завдання. Завдання на осмислення потребують від них критичної оцінки висловлених припущень з опертям на спеціальні знання. І завдання на інтерпретацію, і завдання на осмислення передбачають детальне розуміння читачами тексту як цілості, у ситуації, коли зміст і форма тексту є не відомими їм. Щодо процесів (аспектів) читання, то завдання на цьому рівні зазвичай передбачають роботу з ідеями й поняттями, які суперечать очікуванням читача
4 553 29,5%	На 4-му рівні читачі можуть знайти й систематизувати інформацію з декількох текстів. Крім того, вони можуть інтерпретувати значення мовних нюансів в уривку з тексту, беручи до уваги текст загалом. В інших завданнях на інтерпретацію читачі демонструють розуміння змісту тексту та вміння застосовувати певні поняття для осмислення невідомого тексту. На цьому рівні читачі можуть використати загальні знання, щоб зробити припущення або критично оцінити зміст тексту. До того ж вони мають продемонструвати чітке розуміння великих за обсягом і достатньо складних текстів, зміст або форма яких можуть бути для них невідомими
3 480 58,6%	Читачі на 3-му рівні вміють знайти й у деяких випадках виявити відповідно до заданих умов взаємозв'язок між окремими уривками з текстів. Крім того, вони можуть співвідносити зміст окремих частин тексту, щоб визначити головну думку тексту, зрозуміти взаємозв'язок між ними, а також осягнути значення слова або виразу. Вони мають узяти до уваги кілька ознак для порівняння, зіставлення або категоризації. Часто потрібна інформація не лежить на поверхні, текст містить багато спірної інформації, наявні інші текстові перешкоди, наприклад, думки, які суперечать очікуванням читача або сформульовані в заперечній формі. Завдання на осмислення на цьому рівні можуть потребувати від читача поєднання, порівняння та пояснення інформації, а також оцінювання певної особливості тексту. Деякі завдання на осмислення потребують від читачів демонстрування належного розуміння тексту з опорою на відомі повсякденні факти. Інші завдання не потребують від читача детального розуміння текстів, але передбачають володіння загальними знаннями поза текстом

1	2
<p>2</p> <p>407</p> <p>82,0%</p>	<p>Читачі на рівні 2 вміють знаходити один уривок інформації або більше, щодо яких, можливо, доведеться робити припущення або які можуть відповідати декільком ознакам. Вони вміють визначати головну думку тексту, виявляти взаємозв'язки між його частинами, розуміти смисл обмеженої частини тексту, у якій інформація не лежить на поверхні, робити умовиводи нижчого порядку. Завдання на цьому рівні може передбачати порівняння або протиставлення на основі однієї ознаки в тексті. Типові завдання на осмислення на цьому рівні передбачають, що читачі вміють робити порівняння, а також встановлювати окремі зв'язки між текстом і знаннями поза текстом, спираючись на особистий досвід і власні погляди</p>
<p>1a</p> <p>335</p> <p>94,3%</p>	<p>Читачі на рівні 1a вміють знаходити один або більше окремих уривків, інформація в яких є висловленою в прямий спосіб; вони вміють визначати головну думку й авторський намір тексту на відому їм тему, а також установлювати простий зв'язок між інформацією з тексту та загальновідомими фактами. Зазвичай потрібна інформація в тексті є безпосередньо висловленою, а спірна інформація є обмеженою або її немає взагалі. Читача прямо скеровують звернути увагу на чинники, які є важливими для виконання завдання й розуміння тексту</p>
<p>1b</p> <p>262</p> <p>98,7%</p>	<p>Читачі на рівні 1b вміють знаходити один уривок, у якому інформацію висловлено в прямий спосіб, наведено на видному місці в короткому, синтаксично простому й відомому за змістом і типом тексті, наприклад у розповіді або в простому списку. Тексти завдань рівня 1b зазвичай допомагають читачеві у виконанні завдань до них, наприклад, у них повторюють інформацію, наводять малюнки або відомі зображення. Спірну інформацію в такому тексті представлено мінімально. Читачі рівня 1b вміють тлумачити тексти, установлюючи прості зв'язки між суміжними інформаційними уривками</p>

З огляду на те, що верхню межу шкали читацької грамотності не встановлено, очевидно, що однозначного тлумачення найвищого рівня майстерності учнів/студентів у читанні, тобто майстерності з дуже високими показниками, немає. Утім, імовірно, є учні, які можуть виконувати завдання більш високого рівня майстерності.

Вимірювання читацької грамотності учнів, здатності яких відповідають нижній межі шкали, є

проблемою. Разом із тим додаткове вимірювання невимушеності й ефективності читання може надавати важливу інформацію про тих учнів, які мають показники нижче першого рівня. Під час підготовки нових матеріалів для дослідження PISA-2018 буде докладено зусиль для розробки завдань на вимірювання навичок читання та розуміння тексту, які будуть відповідати теперішньому рівню 1, а також нижчому за нього рівню.

ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ (МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ)

1. ОЗЕРО ЧАД

На рисунку 1 показано зміни рівня води в озері Чад у північноафриканській частині пустелі Сахара.

Озеро Чад повністю зникло приблизно 20 000 р. до н. е. під час останнього Льодовикового періоду. Приблизно 11 000 р. до н. е. воно з'явилося знову. Сьогодні рівень води в цьому озері приблизно такий самий, як у 1 000 р. нашої ери.

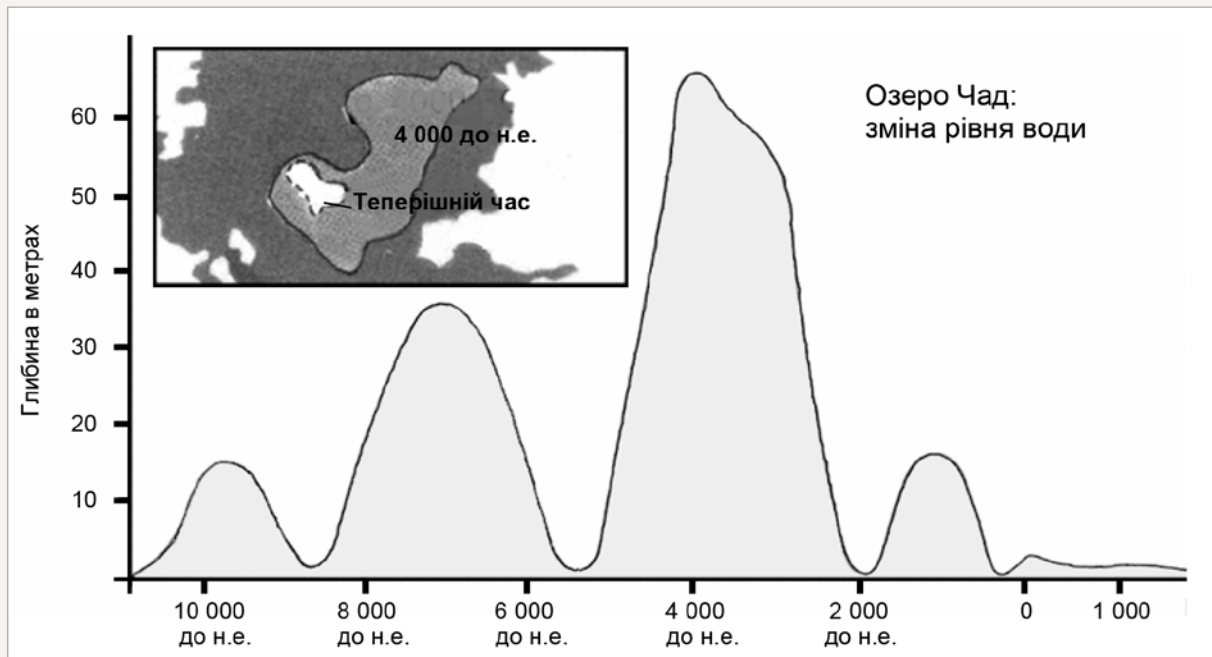

Рис. 1

На діаграмі, що представлена на рисунку 2, показані наскельне мистецтво в Сахарі (стародавні малюнки або живопис, знайдені на стінах печер) і зміни у тваринному світі.

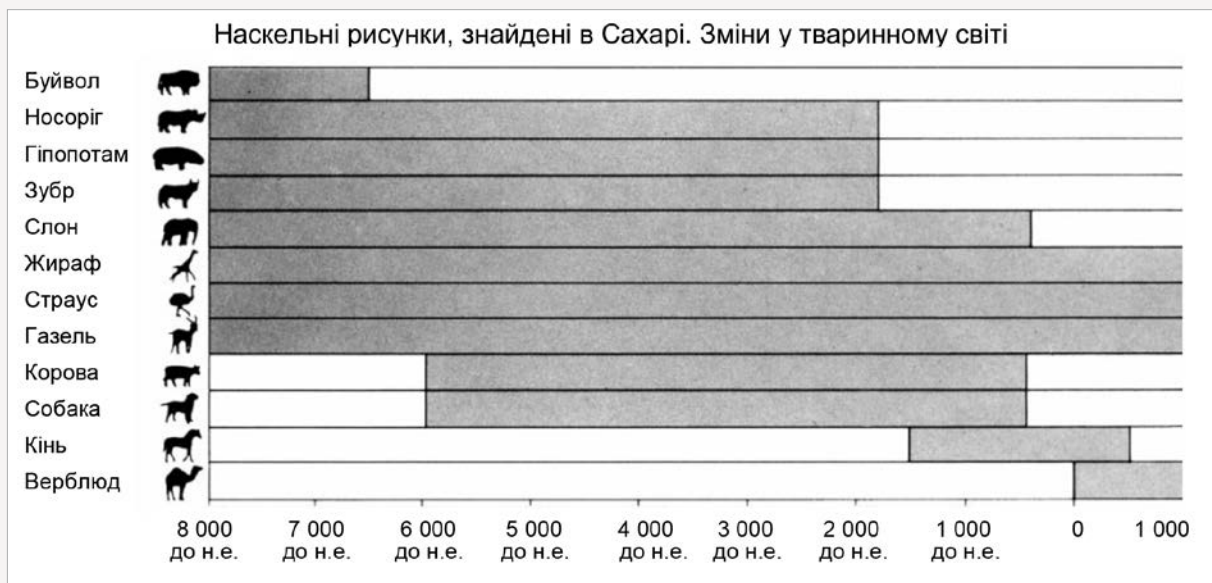

Рис. 2

Відповідаючи на питання, скористайтеся інформацією про озеро Чад на попередній сторінці.

Завдання 1: ОЗЕРО ЧАД

R040Q02

Яка глибина озера Чад на сьогодні?

- A Близько двох метрів.
- B Близько п'ятнадцяти метрів.
- C Близько п'ятдесяти метрів.
- D Воно повністю зникло.
- E Інформації про це немає.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: розуміння тексту, а саме інтегрування смислів і формулювання умовиводу на основі поєднання інформації з тексту й графіка.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: розповідь.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь А – «Близько двох метрів»

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2А: ОЗЕРО ЧАД

R040Q03A

Який приблизно рік відповідає початковій точці графіка на рисунку 1?

.....

Оцінювання завдання 2А

Процеси читання: розуміння тексту, а саме інтегрування смислів і формулювання умовиводу-припущення на основі поєднання інформації з тексту й графіка.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: розповідь.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:

11 000 р. до н. е. (приблизно між 10 500 і 12 000 роками до н. е. або будь-яка інша відповідь, яка підтверджує, що учень отримав її, використавши масштаб на осі «роки»).

Приклади відповідей:

- 11 000 р.
- 11 000 р. до н. е.
- 10 500 р. до н. е.
- Близько 10 000 р. до н. е.
- Близько 12 000 р.
- Близько 11 000 р. до н. е.

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді, зокрема й ті, де учень указав початкову точку графіка за допомогою стрілки.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • 10 000 р. до н. е. [<i>Помилка у використанні масштабу.</i>] • 20 000 р. до н. е. • 8000 р. до н. е. [<i>Подивився не на те число.</i>] • 11 000 р. до н.е. 4000 р. до н. е. [<i>Ігноруйте закреслену відповідь.</i>] • 0
Код 9:	Відповіді немає.	

Завдання 2Б: ОЗЕРО ЧАД

R040Q03B

Чому автор обрав цю точку як початок графіка?

.....

.....

Оцінювання завдання 2Б

Процеси читання: осмислення форми тексту: визначення підстави для рішення автора щодо побудови графіка.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Ресурс тексту: одиничний.

Тип тексту: розповідь.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	Є посилання на <u>повторну появу озера</u> . <i>Заувага:</i> цю відповідь зараховують повністю, навіть якщо попередню відповідь не було зараховано.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Озеро Чад з'явилося знову в 11 000 р. до н. е. після того, як воно повністю зникло близько 20 000 р. до н. е. • Озеро Чад зникло під час Льодовикового періоду, а потім з'явилося знову приблизно в цей час. • Воно знову з'явилося тоді. • Близько 11 000 р. до н. е. воно з'явилося знову. • Тоді озеро з'явилося знову після того, як 9 000 років воно не існувало.
---------------	--	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Тоді почали з'являтися тварини. • Був 11 000 р. до н. е., коли люди почали робити малюнки на скелях. • Був 11 000 р. до н. е., коли озеро з'явилося вперше. • Тому що в цей час озеро Чад повністю висохло. • Тому що це перше просування на графіку.
Код 9:	Відповіді немає.	

Завдання 3: ОЗЕРО ЧАД

R040Q04

Рисунок 2 ґрунтується на тому припущенні, що

- A тварини, зображені на наскельних малюнках, мешкали в районі озера Чад у той час, коли їх малювали.
- B художники, які малювали тварин, мали високу техніку малюнка.
- C художники, які малювали тварин, мали можливість подорожувати на далекі відстані.
- D не було спроб приручити тварин, зображених на наскельних малюнках.

Оцінювання завдання 3

Процеси читання: розуміння тексту, а саме інтегрування смислів і формулювання умовиводу: визначення головної ідеї, покладеної в основу діаграми.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: розповідь.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь А – «Тварини, зображені на наскельних малюнках, мешкали в районі озера Чад у той час, коли їх малювали».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 4: ОЗЕРО ЧАД

R040Q06

Для відповіді на це завдання Вам потрібно об'єднати інформацію, яку представлено на рисунках 1 і 2. Зникнення носорога, гіпопотама та зубра з наскельних малюнків пустелі Сахара сталося

- A на початку останнього Льодовикового періоду.
- B у середині періоду, коли глибина озера Чад досягала найвищого рівня.
- C після того, як рівень озера Чад знижувався протягом більше тисячі років.
- D на початку безперервного сухого періоду.

Оцінювання завдання 4

Процеси читання: розуміння тексту, формулювання умовиводу на основі поєднання інформації з двох непов'язаних джерел: рисунка 1 і діаграми.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: розповідь.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь С – «після того, як рівень озера Чад знижувався протягом більше тисячі років».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

2. ГРИП

ПРОГРАМА ДОБРОВІЛЬНОЇ ІМУНІЗАЦІЇ ПРОТИ ГРИПУ ДЛЯ СЛУЖБОВЦІВ ОРГАНІЗАЦІЇ «АКОЛ»

Вам, без сумніву, відомо, що взимку легко заразитися грипом і хворіти можна впродовж кількох тижнів.

Найкращий спосіб боротьби з вірусом грипу – бути здоровим. Щоденна гімнастика та раціон, що містить багато овочів і фруктів, рекомендують передусім для того, щоб допомогти імунній системі боротися із цим поширеним вірусом.

Як додатковий профілактичний засіб проти цієї поширеної хвороби організація «Акол» запропонувала своїм співробітникам зробити щеплення від грипу.

З медсестрою домовилися про те, що вона буде робити щеплення в робочий час у першій або другій половині дня протягом тижня, починаючи із 17 листопада. Щеплення безкоштовні та доступні всім працівникам організації.

Участь співробітників добровільна. Кожному працівнику, який вирішить зробити щеплення, запропонують підписати документ для засвідчення того, що цей працівник не страждає на алергію й розуміє, що від зробленого щеплення можливі незначні побічні ефекти.

За твердженням медиків, імунізація не викликає захворювання на грип. Разом із тим вона може викликати такі побічні ефекти, як утом, невелика температура та біль у руці.

КОМУ ВАРТО ПРОЙТИ ІМУНІЗАЦІЮ?

Кожному, хто зацікавлений захистити себе від вірусу.

Наполегливо рекомендують робити щеплення людям, старшим за 65 років. Разом із тим імунізація потрібна КОЖНОМУ, хто страждає хронічними хворобами, особливо хворобами серця, захворюваннями легень, бронхіальною астмою або діабетом.

Працюючи в колективі, УСІ його члени ризикують заразитися грипом.

КОМУ ІМУНІЗАЦІЯ ПРОТИПОКАЗАНА?

Особам, надчутливим до вживання яєць, а також людям, у яких гостра лихоманка, і вагітним жінкам.

Якщо Ви перебуваєте на лікуванні, проконсультуйтеся в лікаря, чи не протипоказано Вам імунізацію через це лікування і чи не викликали у Вас зроблені раніше щеплення від грипу небажаних ускладнень.

Якщо Ви бажаєте пройти імунізацію протягом тижня, починаючи із 17 листопада, то, будь ласка, до п'ятниці 7 листопада зверніться до консультанта – Ірини Миколаївни Катеринчук. Дата й час будуть визначені з урахуванням можливостей медсестри, кількості заявок і часу, зручного для більшості працівників організації «Акол». Якщо Ви плануєте пройти імунізацію до початку зими, але вас не влаштовує визначений час, будь ласка, повідомте про це Ірині Миколаївні. Можливо, якщо збереться достатня кількість охочих, для проведення імунізації буде визначено додатковий час.

Для отримання додаткової інформації, будь ласка, телефонуйте Ірині Миколаївні за телефоном 5577.

Доброго здоров'я!

Ірина Миколаївна Катеринчук, співробітниця організації «АКОЛ», підготувала інформаційний листок для службовців цієї організації, зміст якого викладено на двох попередніх сторінках.
Ця інформація знадобиться Вам для відповіді на питання, які наведено далі.

Завдання 1: ГРИП

R077Q02

Яку з перерахованих нижче послуг пропонує «АКОЛ» у своїй програмі імунізації?

- A Щоденні заняття гімнастикою протягом усієї зими.
- B Проведення імунізації в робочі години.
- C Невелика премія учасникам.
- D Щеплення робитиме лікар.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: знаходження інформації, а саме перегляд тексту з метою знайти безпосередньо наведену інформацію.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, інформаційний матеріал.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь B – «Проведення імунізації в робочі години».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2: ГРИП

R077Q03

Ми можемо обговорювати зміст інформаційного листка (тобто те, про **що** в ньому йдеться).

Ми можемо обговорювати його стиль (тобто те, **як** представлено його зміст).

Ірина Миколаївна прагнула, щоб стиль інформаційного листка був доброзичливим і заохочувальним.

На Вашу думку, чи досягла вона задуманого?

Поясніть свою відповідь, посилаючись на деталі оформлення тексту, малюнки, розташування тексту й стиль мовлення інформаційного листка.

.....

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: осмислення форми тексту, а саме оцінювання того, наскільки стиль і деталі оформлення тексту пов'язані із цілями автора та його думкою, а також наскільки ефективно вони їх відображають.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, інформаційний матеріал.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

<p>Код 2:</p>	<p>Точне звернення до тексту й співвіднесення його стилю з висловом «бути доброзичливим і заохочувальним». Відповідь має відповідати ПРИНАЙМНІ ХОЧА Б ОДНІЙ вимозі з-поміж таких:</p> <p>(1) сказано в деталях про одну з характерних особливостей тексту (розташування матеріалу, стиль викладу, малюнки, інша графіка тощо), тобто про специфіку певної частини тексту, або описується ознака згаданих характерних особливостей; І / АБО</p> <p>(2) використано оцінні слова, які мають відрізнятись від слів «доброзичливий» і «заохочувальний». [Майте на увазі, що такі вирази, як «цікавий», «легко читається» й «зрозумілий» не прийнятні як характерні ознаки цієї особливості.]</p> <p>Думка стосовно того, чи досягла успіху Ірина Миколаївна, явно висловлюється або мається на увазі.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ні, ідея про те, щоб помістити малюнок шприца на початку листка, погана. Це виглядає страхітливо. [Говориться про одну частину макета, а саме про певний малюнок (1). Використано власне оцінне слово «страхітливо» (2).] • Так, малюнки розбивають текст, що полегшує його прочитання. [Описується характерна риса макета (1).] • Зображення вірусу в стилі мультиплікації виглядає доброзичливо. [Говориться про характерні ознаки («у стилі мультиплікації») однієї з ілюстрацій (1).] • Ні, малюнки дитячі та недоречні. [Використано власні слова («дитячі», «недоречні»), щоб оцінити одну з характерних особливостей, згаданих в тексті завдання (2).] • Так, стиль знижує напругу та є неформальним. [Використано власні слова: «знижує напругу» та «неформальний», щоб оцінити одну з характерних особливостей, що згадується в тексті завдання (2).] • Так, стиль щирий та привабливий. [Використано власні слова для оцінки стилю (2).] • Занадто багато написано. Людям набридне це читати. [Говориться про характерну особливість подання інформації – кількість тексту. (1). Використано власний оцінний вислів: «набридне це читати» (2).] • Вона не змушує людей робити щеплення, і це буде переконувати їх. [Неявна згадка про манеру викладу: аспект стилю (2).] • Ні, стиль написання дуже формальний. [Спірне, але можливе використання власне оцінного слова – «формальний» (2).]
---------------	---	---

Відповідь зараховано частково

<p>Код 1:</p>	<p>Точне звернення до тексту та співвіднесення його змісту (швидше, ніж стилю) з висловлюванням «бути доброзичливим і заохочувальним».</p> <p>Думка про те, чи досягла успіху Ірина Миколаївна, стверджується явно або неявно.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ні, ніяким чином текст про необхідність робити щеплення не може бути доброзичливим і заохочувальним. • Так, вона була успішною. Вона пропонує багато можливостей і відповідний час для імунізації проти грипу. Вона також дає поради про зміцнення здоров'я.
---------------	--	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Наведена неправильна або недоречна відповідь.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Так, це змушує його виглядати так, як ніби це була хороша думка. • Так, він доброзичливий та заохочувальний. [<i>Ці слова не співвіднесені з будь-якою особливістю.</i>] • Ні, це не спрацьовує. • Ні, оскільки частина інформації неправильна. [<i>Звертається до змісту без встановлення будь-якого зв'язку з висловлюванням «доброзичливий і заохочувальний».</i>] • Так, ілюстрації заохочувальні, стиль оголошення також прийнятний. [<i>Висловлення: «Ілюстрації заохочувальні» не виходить за межі слів, використаних у самому питанні. Висловлення: «Стиль оголошення також прийнятний» – занадто неточне.</i>] • Їй вдалося, легко читається й зрозуміло. [<i>Використані недостатньо конкретні слова.</i>] • Я думаю, що їй це добре вдалося. Вона обрала малюнки й цікавий текст. [<i>Малюнки ніяк не оцінили, а висловлювання «Цікавий текст» занадто неточне.</i>]
--------	---	--

АБО

Код 0:	Спостерігається неточне розуміння матеріалу або надана неправдоподібна чи недоречна відповідь.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Так, усі повинні зробити щеплення. • Ні, малюнки не мають ніякого стосунку до тексту. [<i>Неточна.</i>] • Так, тому що вона хотіла, щоб люди турбувалися щодо можливості заразитися грипом. [<i>Суперечить думці «доброзичливий та заохочувальний».</i>] • Це добре, але це тільки одна думка. [<i>Недоречна.</i>] • Так, у ньому наведено коротку інформацію про те, що їм треба робити, щоб зупинити грип. [<i>Недоречна: звертається до змісту тексту, але немає зв'язку з поставленим питанням.</i>] • Так, вона просто повідомляє факти. [<i>Недоречна.</i>] • Так, тому що більшість людей потрібно імунізувати. [<i>Дається загальна думка про імунізацію, але не говориться ні про стиль, ні про деталі змісту.</i>] • Так, тому що ніхто не хоче захворіти. Усі хочуть мати гарне здоров'я. [<i>Недоречна.</i>]
--------	--	---

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 3: ГРИП

R077Q04

Відповідно до цього інформаційного листка, якщо Ви бажаєте захиститися від вірусу грипу, то щеплення проти грипу

- A ефективніше, ніж гімнастика й здоровий раціон харчування, але більш ризиковане.
- B корисне, але воно не замінює гімнастику або здоровий раціон харчування.
- C таке ж ефективне, як гімнастика й здоровий раціон харчування, і вимагає менших зусиль.
- D не потрібне, якщо Ви багато займаєтеся гімнастикою й дотримуєтеся здорового раціону харчування.

Оцінювання завдання 3

Процеси читання: розуміння тексту, а саме формулювання умовиводу на основі інтегрування інформації з декількох окремих частин тексту.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, інформаційний матеріал.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь B – «корисне, але воно не замінює гімнастику або здоровий раціон харчування».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 4: ГРИП

R077Q05-0 1 2 9

В інформаційному листку читаємо:

КОМУ ВАРТО ПРОЙТИ ІМУНІЗАЦІЮ?
Кожному, хто зацікавлений захистити себе від вірусу.

Після того як Ірина Миколаївна поширила інформаційний листок, її колега порадила їй вилучити з тексту слова «Кожному, хто зацікавлений захистити себе від вірусу», тому що вони вводять людей в оману.

Чи згодні Ви з тим, що ці слова вводять в оману та що їх необхідно вилучити з тексту?

Поясніть свою відповідь.

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 4

Процеси читання: осмислення змісту тексту: оцінка його якості, а саме відповідності частини тексту його загальному значенню та меті.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, інформаційний матеріал.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

<p>Код 2:</p>	<p>Виділену частину тексту оцінюють з огляду на наявність вислову «<u>вводити в оману</u>», при цьому маєтсья на увазі, що є потенційна <u>суперечність</u>. [«Кому варто пройти імунізацію? Кожному...», проте «Кого не треба імунізувати?»]</p> <p>Пояснення того, у чому саме полягає суперечність, може бути наведено або не наведено зовсім. Згоду або незгоду стверджують явно або неявно.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Так, деяким людям небезпечно проходити імунізацію (наприклад, вагітним жінкам). [Описано суперечність.] • Ні, оскільки, прочитавши наступну пару рядків, Ви зрозумієте, що деяким людям не потрібно робити щеплення; їй взагалі хочеться, щоб люди його робили. • Так, тому що вона говорить «кожен» може, а потім вона перераховує людей, яким не варто проходити імунізацію. [Суперечність визначено.] • У цьому рядку пропонують усім людям робити щеплення, а це неправильно. [Суперечність коротко визначено.] • Так, певною мірою. Може бути: «Кожен, хто зацікавлений захистити себе від вірусу, але не має таких-то симптомів або таких-то хвороб». [Запропоноване перефразування показує розуміння суперечності.]
---------------	--	---

АБО

<p>Код 2:</p>	<p>Виділену частину тексту оцінюють з огляду на наявність вислову «<u>вводити в оману</u>», при цьому показано, що цей вислів може бути <u>перебільшенням</u> (тобто не всі потребують імунізації або імунізація не забезпечує повний захист). Може бути пояснено або не пояснено, у чому полягає перебільшення. Згоду або незгоду виражено явно або неявно.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вилучити, тому що імунізація не є гарантією, що Ви не захворієте грипом. • Я не згоден, хоча це й звучить так, що Ви обов'язково захворієте грипом, якщо не зробите щеплення. • Щеплення не забезпечує повний захист. • Вилучити, тому що не всі хворіють на грип, особливо, якщо вони бадьорі та здорові. • Так, я згоден, тому що через це щеплення виглядає більш привабливим, ніж воно є. [Указується на перебільшення, хоча конкретно не визначається, у чому воно полягає.]
---------------	--	--

Відповідь зараховано частково

<p>Код 1:</p>	<p>Виділену частину тексту оцінюють, але не враховують наявність вислову «ввести в оману».</p> <p>(1) Показано, що твердження є досить сильним, ефективним і/або переконливим, але не згадано про потенційну суперечність або про те, що воно вводить в оману; АБО</p> <p>(2) Показано, що твердження «Кожному, хто зацікавлений захистити себе від вірусу» є зайвим, оскільки воно стверджує очевидне.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Було б краще його залишити, тому що воно буде переконувати людей. [1] • Його потрібно було б залишити, тому що воно дає змогу виділити звернення до людей. [1] • Я думаю, що ці слова слід було б вилучити, тому що в них не йдеться про те, що всі хочуть захиститися від вірусу, навіть якщо це робиться не за допомогою імунізації. [2]
---------------	---	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Наведено <u>неправильну або неясну</u> відповідь чи стверджено про «введення в оману» без пояснення.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Залишити, воно гарне. [Пояснення немає.] • Їм би потрібно було помістити там замість заголовка інший малюнок. [Немає пояснення.] • Так, ця пропозиція вводить в оману й може викликати проблеми. [Немає пояснення.]
--------	--	---

АБО

Код 0:	Проглядається неточне розуміння матеріалу чи наведено неправдоподібну або недоречну відповідь.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Його потрібно було б вилучити, тому що кожен має право вирішувати за себе. [Нерозуміння задуму тексту: це не наказ.] • Я думаю, що слово ГРИП варто було б поставити перед словом ВІРУСУ, тому що люди, лише глянувши на нього, можуть подумати, що мова йде про інший вірус, а не про вірус грипу. [Неправдоподібне пояснення висловлювання «вводити в оману».] • Так, люди можуть зацікавитися, але, можливо, вони злякаються голок. [Недоречне.]
--------	--	---

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

Завдання 5: ГРИП

R077Q06

Кому зі співробітників компанії потрібно, відповідно до інформаційного листка, звернутися до Ірини Миколаївни?

- A Станіславу зі складу, який не хоче проходити імунізацію, тому що більше сподівається на свій природний імунітет.
- B Даші з відділу продажів, яка хотіла б знати, чи є імунізація обов'язковою для всіх.
- C Ельвірі з відділу кореспонденції, яка хотіла б пройти імунізацію цієї зими, але через два місяці вона очікує народження дитини.
- D Михайлу з бухгалтерії, який хотів би пройти імунізацію, але буде у відпустці протягом тижня, починаючи з 17 листопада.

Оцінювання завдання 5

Процеси читання: осмислення змісту тексту: застосування низки критеріїв, наведених у тексті, для оцінювання випадків за межами тексту.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, інформаційний матеріал.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	Відповідь D – «Михайлу з бухгалтерії, який хотів би пройти імунізацію, але буде у відпустці протягом тижня, починаючи з 17 листопада».
--------	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.
--------	-----------------

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

3. ГРАФІТІ

Нижче вміщено два листи. Вони надійшли з Інтернету, й обидва вони про «графіті».

Графіті – це малюнки чи написи на стінах або в інших місцях, виконані без офіційного дозволу. Використайте листи для відповідей на питання, запропоновані нижче.

Хельга

Я киплю від злості, оскільки в четвертий раз стіну школи очищають і перефарбовують, щоб покінчити з графіті. Творчість – це прекрасно, але чому ж не знайти такі способи самовираження, які не завдавали б зайвих збитків суспільству?

Чому потрібно псувати репутацію молодого покоління, малюючи на стінах там, де це заборонено?

Адже художники-професіонали не вивішують свої полотна на вулицях, чи не так? Замість цього вони знаходять інші засоби й завойовують славу на офіційних виставках.

Як на мене, будівлі, огорожа, паркові лавки – самі по собі витвори мистецтва. І хіба не шкода псувати цю архітектуру розписом, не кажучи вже про те, що використовуваний для цього метод руйнує озоновий шар? І я не можу зрозуміти, чому ці самозвані художники так зляться, коли їхні так звані «художні полотна» прибирають з очей геть знову й знову.

Софія

У людей різні смаки. Суспільство перенасичене інформацією та рекламою. Знаки торгових компаній, назви магазинів. Великі нав'язливі плакати з обох сторін вулиць. Чи прийнятно все це? В основному, так. А чи прийнятні графіті? Деякі говорять – так, деякі – ні.

Хто платить за ці графіті? А хто, зрештою, платить за рекламу? Правильно. Споживач.

А чи запитали ті, хто ставить рекламні щити, вашого дозволу? Ні. Тоді чи повинні це робити люди, які малюють на стінах? Чи не є це просто видом спілкування, як, наприклад, ваше власне ім'я, назви партій або великі твори мистецтв на вулиці?

Тільки згадайте про смугастий і картатий одяг, що з'явився в магазинах кілька років тому. І про лижні костюми. Моделі та кольори були скопійовані з розмальованих бетонних стін. Досить кумедно, що ці моделі та кольори сприймаються сьогодні суспільством, захоплюють, а графіті в тому ж стилі вважаються жакливіми. Так, скрутні часи настали для мистецтва.

Завдання 1: ГРАФІТІ

R081Q01

Мета кожного з листів –

- A пояснити, що таке графіті.
- B висловити свою думку про графіті.
- C продемонструвати популярність графіті.
- D розповісти людям, що необхідно дуже багато засобів, аби змити ці розписи.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: розуміння текстів: інтегрування смислів і формулювання умовиводів, а саме визначення мети кожного з текстів.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: аргументація (листи з Інтернету).

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь В – «висловити свою думку про графіті».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2: ГРАФІТІ R081Q05

Чому Софія посилається на рекламу?

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: інтегрування смислів і формулювання умовиводів, а саме встановлення зв'язку між двома явищами.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: аргументація (листи з Інтернету).

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	<p>Сказано про те, що <u>порівняння</u> проводиться між графіті та рекламою. Відповідь співвіднесено з думкою про те, що реклама – це легальна форма графіті.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Щоб показати нам, що реклама може бути такою ж агресивною, як і графіті. • Тому що деякі люди думають, що реклама так само потворна, як малюнки, зроблені за допомогою балончика з фарбою. • Вона говорить, що реклама – це легальна форма графіті. • Вона думає, що реклама подібна до графіті. • Тому що у вас не запитують дозволу на установку рекламних щитів. [Мається на увазі порівняння між рекламою та графіті.] • Тому що реклама розміщується навколо нас без нашого дозволу, як і графіті. • Тому що рекламні щити схожі на графіті. [Мінімальна прийнятна відповідь. Визнається схожість, але не вказується, у чому вона полягає.] • Тому що це інша форма виставки. • Тому що люди, які дають оголошення, наклеюють їх на стіни, і вона думає, що це те ж саме, що й графіті. • Тому що вона також розміщується на стінах. • Тому що на них однаково приємно або неприємно дивитися. • Вона звертається до реклами, тому що реклама приймається на відміну від графіті. [Схожість між графіті й рекламою легко побачити з протиставлення того, як ставляться до кожного з цих видів творчості.]
--------	---	--

АБО

Код 1:	Говориться про те, що звернення до реклами – це <u>спосіб захистити графіті</u> .	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Це дасть нам можливість побачити, що графіті законне, незважаючи ні на що.
--------	---	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Надано неправильну або незрозумілу відповідь.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Це спосіб вираження її позиції. • Тому що їй так хочеться, вона згадує про неї для прикладу. • Це спосіб. • Знаки компаній та назви магазинів.
--------	---	--

АБО

Код 0:	Проглядається <u>неточне розуміння</u> матеріалу або наведено <u>неправдиву чи недоречну відповідь</u> .	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Вона описує графіті. • Тому що люди одягають на себе одяг з малюнками під графіті. • Графіті – це один з видів реклами. • Тому що графіті – це реклама окремої людини або певної групи. [Порівняння робиться з неправильної позиції, тобто вважається, що графіті – це форма реклами.]
--------	--	--

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

Завдання 3А: ГРАФІТІ

R081Q06A

З яким із цих двох листів Ви згодні? Своїми словами обґрунтуйте свою позицію, використовуючи те, що сказано в одному з листів або в них обох.

.....

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 3А

Процеси читання: осмислення змісту тексту, а саме встановлення зв'язку між наведеною в тексті інформацією й власними ціннісними орієнтаціями для обґрунтування своєї позиції.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: аргументація (листи з Інтернету).

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	<p>Пояснено позицію за допомогою <u>звернення до змісту одного або обох листів</u>. Говориться про загальну позицію автора (тобто «за» або «проти») чи про деталі аргументації. Інтерпретація аргументів автора має бути правдивою. Пояснення може бути надано у формі переказу частини тексту, але не повинно копіювати текст повністю або значною мірою без внесення в нього змін або доповнень.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Я згоден з Хельгою. Графіті незаконні, і тому вони є актами вандалізму. • Хельга, тому що я проти графіті. [<i>Мінімально прийнятна відповідь.</i>] • Софія. Я думаю, що лицемірно штрафувати художників, що малюють графіті, а потім заробляти мільйони, копіюючи їх малюнки. • Я, здається, згоден з обома. Незаконно розмальовувати фарбами стіни в громадських місцях, але цим людям варто дати можливість робити свої малюнки де-небудь ще. • Софія, тому що вона піклується про мистецтво. • Я згоден з обома. Графіті – це дуже погано, але реклама – це так само погано, так що я не хотів би лицемірити. • Хельга, тому що насправді я теж не люблю графіті. Але я розумію позицію Софії, вона не хоче засуджувати людей за те, що вони роблять те, у що вірять. • Хельга, тому що дійсно шкода псувати репутацію молодого покоління через непотрібні речі. [<i>Відповідь, що знаходиться на межі: надана пряма цитата, яка включена в інший текст.</i>] • Софія. Це правда, що візерунки й кольори, використані в графіті, з'являються в магазинах і приймаються людьми, які вважають графіті жакливіми. [<i>Пояснення є комбінацією фраз з тексту, але число звернень до тексту показує, що зміст розуміють правильно.</i>]
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	<p>Власну позицію підтверджують за допомогою <u>прямої цитати</u> з тексту (виділеною або не виділеною лапками).</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Хельга, тому що я згоден з тим, що люди повинні знаходити способи самовираження, які не потребуватимуть від суспільства додаткових витрат. • Хельга. Навіщо псувати репутацію молодого покоління?
--------	--	---

АБО

Код 0:	<p>Наведено <u>неправильну</u> або <u>незрозумілу</u> відповідь.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Софія, тому що я думаю, що лист Хельги не є обґрунтованим підтвердженням її аргументації. (Софія порівнює свою аргументацію з рекламою тощо). [<i>У відповіді говориться про стиль або якість аргументів.</i>] • Хельга, тому що вона використовує більше деталей. [<i>У відповіді говориться про стиль або якість аргументів.</i>] • Я згоден з Хельгою. [<i>Думка не обґрунтована.</i>] • Хельга, тому що я вірю тому, що вона говорить. [<i>Думку не обґрунтовано.</i>] • Обоє, тому що я можу зрозуміти, з чого виходить Хельга. Але Софія також має рацію. [<i>Думка не обґрунтована.</i>]
--------	--	--

АБО

Код 0:	Проглядається <u>неточне розуміння</u> матеріалу або наведено <u>неправдиву</u> чи <u>недоречну</u> відповідь.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Я більше згоден з Хельгою. Софія, здається, не дуже впевнена в тому, що вона думає. • Хельга, оскільки вона думає, що деякі люди талановиті. [Неправильна інтерпретація аргументів Хельги.]
Код 9:	Відповіді немає.	

Завдання 3Б: ГРАФІТІ

R081Q06B

Аналізуючи кожен лист, ми можемо обговорювати, про **що** йдеться в листі (тобто його зміст).

Ми можемо також обговорювати, **як** написано лист (тобто його стиль).

Незалежно від того, із чийм листом Ви згодні, поясніть, хто із цих двох авторів, на Вашу думку, написав лист краще. Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на те, **як** написані обидва або один із цих листів.

.....

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 3Б

Процеси читання: осмислювання форми тексту; оцінювання якості двох листів, а саме того, наскільки пов'язані зміст і форма листів, їхній стиль із цілями та думкою кожного з авторів і наскільки ефективно вони їх відображають.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: аргументація (листи з Інтернету).

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	Під час поясненні думки <u>згадують</u> <u>стиль або форму</u> одного чи обох листів. Наведено посилання на такі особливості, як стиль письмової мови, побудова аргументації, переконливість аргументації, тон, використані записи, способи переконання людей. Висловлювання на зразок «краще аргументує» мають бути обґрунтовані. [Майте на увазі, що такі вислови, як «цікаво», «легко читати», «зрозуміло», не є достатньо відповідними.]	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Хельга. Вона навела багато різних аргументів, які потрібно взяти до уваги, і вона згадала про шкоду, яку завдають довкіллю ті, хто малюють графіті, що, я вважаю, дуже важливо. • Лист Хельги більш дієвий через її пряме звернення до тих, хто малює графіті. • Я думаю, що лист Хельги кращий за другий. Я подумав, що лист Софії дещо упереджений. • Я думаю, що Софія наводить дуже сильні аргументи, але лист Хельги побудовано краще. • Софія, тому що її лист ні на кого конкретно не націлено. [Пояснено його/її вибір за допомогою посилання на особливість змісту. Пояснення зрозуміле, якщо його інтерпретувати як «ні на кого не нападає».] • Мені подобається лист Хельги. Вона досить наполегливо висловлює свою думку.
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Висловлювання виражають <u>згоду</u> або <u>незгоду</u> з позицією автора чи просто перефразовують або коментують зміст.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Хельга. Я згоден з усім, що вона сказала. • Лист Хельги кращий. Графіті завдає збитків і є втратою часу, як вона й сказала. • Лист Софії. Усе, що вона сказала, важливо.
--------	--	---

АБО

Код 0:	Судження не супроводжують відповідним поясненням.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Лист Софії найкращий. • Лист Софії легше читати. • У Хельги аргументи кращі.
--------	---	---

АБО

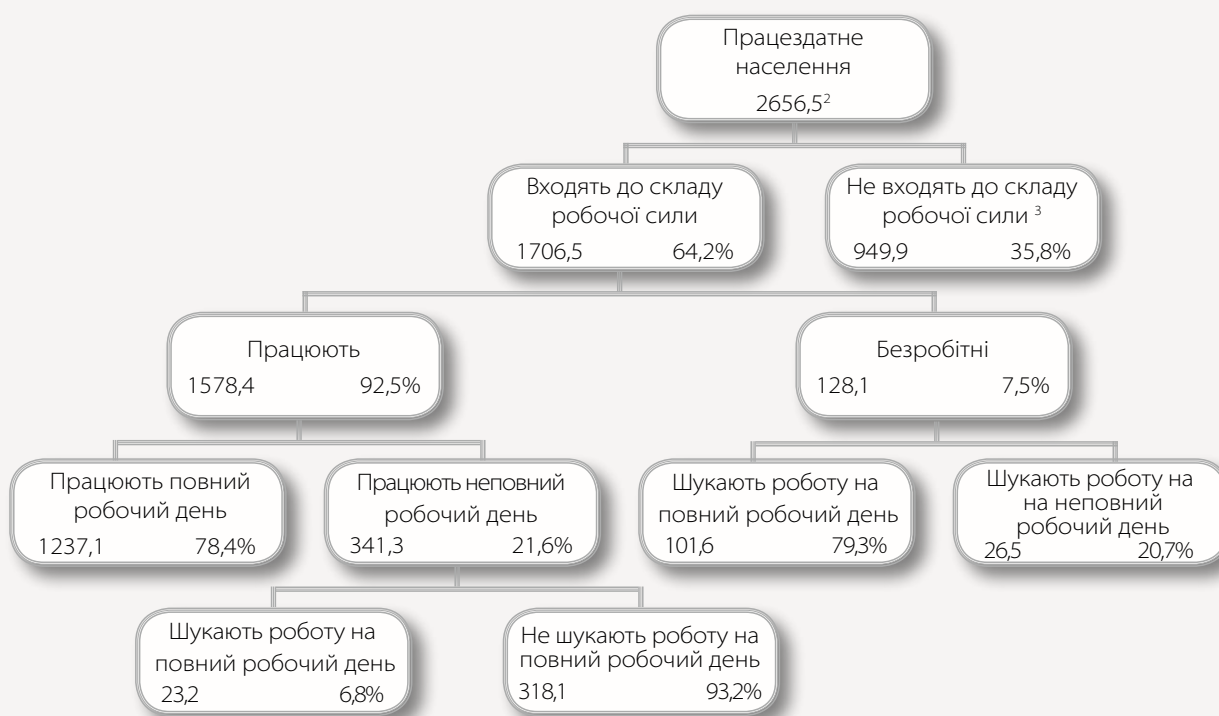
Код 0:	Проглядається <u>неточне розуміння</u> матеріалу чи наведено <u>неправдиву</u> або <u>недоречну</u> відповідь.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Хельжин лист краще написано. Вона розглядає проблему крок за кроком і потім на цій основі доходить логічного висновку. • Софія, тому що вона витримує свою думку до кінця листа.
--------	--	--

Код 9: Відповіді немає.

4. РОБОЧА СИЛА

На діаграмі показано структуру працездатного населення в певній країні. Чисельність усього населення цієї країни в 1995 році дорівнювала приблизно 3,4 мільйона.

Структура робочої сили в період 01.04.1994–31.03.1995 р. (у тисячах)¹

Примітки:

1. Чисельність різних груп населення вказано в тисячах.
2. До працездатного населення належать люди віком від 15 до 65 років.
3. Населення, яке не входить до складу робочої сили, – це ті, хто не шукає роботу активно та/чи хто не може працювати.

Використовуючи інформацію на попередній сторінці про робочу силу, дайте відповіді на питання.

Завдання 1: РОБОЧА СИЛА

R088Q01

На які дві основні групи поділено працездатне населення?

- A Ті, що мають роботу, та безробітні.
- B Люди працездатного віку та люди непрацездатного віку.
- C Люди з повною зайнятістю та люди з частковою зайнятістю.
- D Ті, що входять до складу робочої сили, та ті, що не входять до складу робочої сили.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: розуміння тексту, а саме визначення головного принципу організації інформації на основі поєднання відомостей з тексту й даних графіка.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: опис.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь D – що «Ті, що входять до складу робочої сили, та ті, що не входять до складу робочої сили».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2: РОБОЧА СИЛА

R088Q03

Якою є чисельність працездатного населення, яке не входило до складу робочої сили? (Запишіть лише число, відсотки не вказуйте).

.....

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: знаходження інформації: об'єднання двох частин безпосередньо наданої інформації.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: опис.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Код 2:	Відповідь указує на те, що число на діаграмі ТА позначку «у тисячах» було поєднано: 949 900. Приймаються наближені значення від 949 000 до 950 000, записані у вигляді числа або словами. Також приймаються варіанти 900 000 або один мільйон (записані словами або цифрами з використанням символа, що позначає приблизність, або слова/-ів, що його замінює/-ють).	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • 949 900 • трохи менше за дев'ятсот п'ятдесят тисяч • 950 000 • 949,9 тисяч • майже мільйон • близько 900 тисяч • 949,9 x 1000 • 949 900 • 949(000)
--------	--	---

Відповідь зараховано частково

Код 1:	Очевидно, що число, указане на діаграмі, визначене правильно, але <u>зауваження про те, що числа, указані в тисячах, ураховані неправильно</u> . Вони набувають наближених значень, порівнянних із тими, які вказано для коду 2.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • 949,9 • 94 900 • майже тисяча • трохи менше 950 • близько 900 • трохи менше 1000
--------	--	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • 35,8% • 7,50%
--------	-----------------	---

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

Завдання 3: РОБОЧА СИЛА

R088Q04

До якої групи населення, представленої на діаграмі, можна віднести людей, перерахованих у лівій частині таблиці?

Позначте хрестиком відповідну клітинку таблиці.

У першому рядку таблиці показано, як це можна зробити.

	Входять до складу робочої сили: працюють	Входять до складу робочої сили: безробітні	Не входять до складу робочої сили	Не можна віднести до жодної з категорій
Офіціант, 35 років, працює неповний робочий день	☒	☐	☐	☐
Жінка-підприємець, 43 роки, працює 60 годин на тиждень	☐	☐	☐	☐
Студент денного відділення, 21 рік	☐	☐	☐	☐
Чоловік, 28 років, нещодавно продав свій магазин, шукає роботу	☐	☐	☐	☐
Жінка, 55 років, ніколи не працювала й не хотіла працювати не вдома	☐	☐	☐	☐
80-річна бабуся, усе ще працює кілька годин на день у сімейній крамниці	☐	☐	☐	☐

Оцінювання завдання 3

Процеси читання: осмислення змісту тексту: застосування набору ознак, наведених у тексті, для висновків щодо випадків за межами тексту.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: опис.

Ситуація: публічна.

	Входять до складу робочої сили: працюють	Входять до складу робочої сили: безробітні	Не входять до складу робочої сили	Не можна віднести до жодної з категорій
Офіціант, 35 років, працює неповний робочий день	☒			
Жінка-підприємець, 43 роки, працює 60 годин на тиждень	☒			
Студент денного відділення, 21 рік			☒	
Чоловік, 28 років, нещодавно продав свій магазин, шукає роботу		☒		
Жінка, 55 років, ніколи не працювала й не хотіла працювати не вдома			☒	
80-річна бабуся, усе ще працює кілька годин на день у сімейній крамниці				☒

Відповідь зараховано повністю

Код 3: Відмічено 5 правильних відповідей.

Відповідь зараховано частково

Код 2: Відмічено 4 правильні відповіді.

Код 1: Відмічено 3 правильні відповіді.

Відповідь не зараховано

Код 0: Відмічено 2 правильні відповіді або менше.

Завдання 4: РОБОЧА СИЛА

R088Q05

Припустимо, що відомості про працездатне населення публікують у формі наведеної раніше діаграми щорічно.

Нижче перераховано чотири види відомостей, які представлено на діаграмі.

Укажіть, чи мінятимуться ці відомості з року в рік. Обведіть слово «Зміниться» або «Не зміниться».

У першому рядку показано, як це потрібно зробити.

Відомості, представлені на діаграмі	Відповідь
Назви груп населення, представлених на діаграмі (наприклад, що «Входять до складу робочої сили»)	Зміниться / <u>Не зміниться</u>
Відсотки (наприклад, «64,2%»)	Зміниться / Не зміниться
Чисельність різних груп населення (наприклад, «2656,5»)	Зміниться / Не зміниться
Примітки, які наведено під діаграмою	Зміниться / Не зміниться

Оцінювання завдання 4

Процеси читання: осмислення змісту тексту: розуміння сутності елементів на діаграмі.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: опис.

Ситуація: публічна.

Відомості, представлені на діаграмі	Відповідь
Назви груп населення, представлених на діаграмі (наприклад, що «Входять до складу робочої сили»)	Зміниться / Не зміниться
Відсотки (наприклад, «64,2%»)	Зміниться / Не зміниться
Чисельність різних груп населення (наприклад, «2656,5»)	Зміниться / Не зміниться
Примітки, які наведено під діаграмою	Зміниться / Не зміниться

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відмічено 3 правильні відповіді.

Відповідь не зараховано

Код 0: Відмічено 2 правильні відповіді або менше.

Завдання 5: РОБОЧА СИЛА

R088Q07

Інформацію про структуру робочої сили представлено у вигляді діаграми, наведеної вище, але її можна представити в інші способи, наприклад, за допомогою словесного опису, у вигляді графіка, таблиці або діаграми іншого виду, зокрема кругової.

Представлену в завданні діаграму обрано як найбільш зручну для того, щоб показати

- A зміни в часі.
- B чисельність усього населення країни.
- C категорії населення, що належать до складу кожної з виділених груп.
- D чисельність кожної групи населення.

Оцінювання завдання 5

Процеси читання: осмислення форми тексту: визначення переваги обраного формату тексту з огляду на його мету й зміст.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: опис.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь C – «категорії населення, що входять до складу кожної з виділених груп».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

5. МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН

Результати виконання програми організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» за 1996 рік

	Регіон Східної та Південної Африки					РСП				
	Єгипет	Ефіопія	Кенія	Малаві	Судан	Танзанія	Уганда	Замбія	Зімбабве	Усього
 Охорона здоров'я										
Служби надання медичної допомоги на чотири й менше кімнат	1	0	6	0	7	1	2	0	9	26
Працівники охорони здоров'я, які отримали одноденну перепідготовку	1053	0	719	0	425	1003	20	80	1085	4385
Діти, які отримували додаткове харчування впродовж одного тижня або довше	10195	0	2240	2400	0	0	0	0	251402	266237
Діти, яким надана фінансова допомога на загальне лікування та стоматологічні послуги	984	0	396	0	305	0	581	0	17	2283
 Освіта										
Учителі, які пройшли перепідготовку впродовж одного тижня	0	0	367	0	970	115	565	0	303	2 320
Шкільні зошити, куплені або подаровані	667	0	0	41200	0	69106	0	150	0	111123
Шкільні підручники, куплені або подаровані	0	0	45650	9 600	1182	8769	7285	10	58387	131023
Шкільна форма, куплена, зшита або подарована	8897	0	5761	0	2000	6040	0	0	434	23132
Діти, яким надана допомога у формі плати за навчання або стипендії	12321	0	1598	0	154	0	0	0	2014	16087
Шкільні парти, куплені, зроблені або подаровані	3200	0	3689	250	1564	1725	1794	0	4109	16331
Класи, побудовані для постійного користування	44	0	50	8	93	31	45	0	82	353
Відремонтовані класи	0	0	34	0	0	14	0	0	33	81
Дорослі, які відвідують заняття з ліквідації неписьменності в цьому фінансовому році	1160	0	3000	568	3617	0	0	0	350	8695
 Комунальна інфраструктура										
Громадські вбиральні (туалети), викопані або побудовані	50	0	2403	0	57	162	23	96	4311	7 102
Будинки, приєднані до нової каналізаційної системи	143	0	0	0	0	0	0	0	0	143
Колодязі (чи створені джерела), викопані або поліпшені	0	0	15	0	7	13	0	0	159	194
Нові робочі бурові свердловини	0	0	8	93	14	0	27	0	220	362
Нові системи, що подають самопливом питну воду	0	0	28	0	1	0	0	0	0	29
Системи питної води, поліпшені або відремонтовані	0	0	392	0	2	0	0	0	31	425
Ремонт будинків за проектом «ПЛАН»	265	0	520	0	0	0	1	0	2	788
Нові будинки, зведені для тих, хто цього потребує	225	0	596	0	0	2	6	0	313	1 142
Зали для проведення громадських заходів, поліпшені або побудовані	2	0	2	0	3	0	3	0	2	12
Керівники комунальних служб, які пройшли перепідготовку впродовж одного дня або більше	2214	95	3522	232	200	3 575	814	20	2693	13365
Кілометри перебудованих автодоріг	1,2	0	26	0	0	0	0	0	53,4	80,6
Побудовані мости	0	0	4	2	11	0	0	0	1	18
Сім'ї, яким допомогли безпосередньо служби контролю за ерозією ґрунту	0	0	1 092	0	1 500	0	0	0	18 405	20 997
Будинки, наново електрифіковані	448	0	2	0	0	0	0	0	44	494

Таблиця на попередній сторінці є частиною звіту міжнародної благодійної організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН». У ній наведено деяку інформацію про роботу організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» в одному з регіонів її діяльності (Східна та Південна Африка).

Використовуючи цю таблицю, виконайте наведені нижче завдання.

Завдання 1А: МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН

R099Q04A

Що вказано в таблиці стосовно рівня діяльності міжнародної організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» в Ефіопії в 1996 році порівняно з іншими країнами цього регіону?

- A Рівень її діяльності в Ефіопії був порівняно високий.
- B Рівень її діяльності в Ефіопії був порівняно низький.
- C Він був приблизно такий самий, як і в інших країнах цього регіону.
- D Він був порівняно високий у категорії «Комунальна інфраструктура» та низький в інших категоріях.

Оцінювання завдання 1А

Процеси читання: розуміння тексту, а саме безпосереднє зіставлення питання та інформації з різних частин таблиці, її порівняння та формулювання умовиводу.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: розповідь, а саме звіт.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Відповідь В – «Рівень її діяльності в Ефіопії порівняно низький».

[Це завдання надається лише для інформації. Оцінювання його виконання не зараховується до загальної кількості балів учня/студента, але береться до уваги під час оцінювання відповіді на завдання 4В.]

Завдання 1Б: МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН

R099Q04B

У 1996 році Ефіопія була однією з найбідніших країн світу.

Ураховуючи цей факт, а також дані, наведені в таблиці, висловіть свою думку про те, як можна пояснити рівень діяльності організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» в Ефіопії порівняно з її діяльністю в інших країнах?

.....

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 1А

Процеси читання: осмислення змісту тексту: застосування власних знань і досвіду для формування гіпотези відповідно до наведеної інформації.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (поєднання цілісного й перерваного форматів).

Тип тексту: розповідь, а саме звіт.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Код 3:	<p>Учень/студент <u>правильно</u> <u>відповів</u> на завдання 1А (правильна відповідь В). Рівень активності «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ» <u>пояснює з опорою на ВСЮ</u> повідомлену інформацію, при цьому явно або неявно <u>вказує на тип діяльності, яку веде «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН»</u> в Ефіопії. Відповідь також має поєднуватися з кожним із ДВОХ таких фактів (хоча про них і не обов'язково згадувати):</p> <p>(1) <u>низький</u> <u>рівень</u> <u>активності «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ»</u> в Ефіопії (інформацію наведено в таблиці); ТА</p> <p>(2) <u>бідність</u> в Ефіопії (інформацію наведено в тексті питання).</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Організації, що надають допомогу, часто починають свою роботу в країні з підготовки місцевих кадрів, тому я б сказала, що «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» лише розпочав свою роботу в Ефіопії в 1996 році. • Підготовка робітників комунальних служб потрібна, це єдиний вид допомоги, який вони можуть надати. Можливо, там немає лікарень або шкіл, при яких вони могли б організувати інші види допомоги. • Інші іноземні групи допомоги, можливо, допомагають ліками й тому подібним, і «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» вважає, що їм треба знати, як керувати країною. [<i>Неявно говориться про підготовку керівників комунальних служб.</i>]
--------	---	--

Відповідь зараховано частково

Код 2:	<p>Учень/студент <u>правильно</u> <u>відповів</u> на завдання 1А (правильна відповідь В). Рівень активності роботи «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ» <u>пояснює з опорою на ВЕЛИКУ ЧАСТИНУ</u> повідомленої інформації. Відповідь повинна також поєднуватися з кожним із ДВОХ таких фактів (хоча про них і не обов'язково згадувати):</p> <p>(1) <u>низький</u> <u>рівень</u> <u>активності «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ»</u> в Ефіопії (інформацію наведено в таблиці); ТА</p> <p>(2) <u>бідність</u> в Ефіопії (інформацію наведено в тексті питання).</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Мабуть, складно розподіляти там допомогу, тому що справи знаходяться в такому безладі. • Можливо, там іде війна, тому було б важко надавати допомогу. • Вони не знають, як там надавати допомогу. • Якщо інші організації допомагають Ефіопії, то менше залишається робити «МІЖНАРОДНОМУ ПЛАНУ». • Я можу припустити, що інші країни першими отримали допомогу, а Ефіопії допомагатимуть в найближчому майбутньому. • Можливо, що в народі Ефіопії така культура, яка ускладнює взаємодію з іноземцями. • Я думаю, що вони надали надто багато допомоги іншим країнам, а Ефіопія залишилася поза увагою. Міжнародна організація «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН», можливо, не має достатніх ресурсів і грошей для всіх країн, які цього потребують.
--------	--	--

Код 1:	<p>Учень/студент <u>правильно</u> <u>відповів</u> на завдання 1А (правильна відповідь В). Рівень роботи «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ» <u>пояснює з опорою на ЧАСТИНУ</u> повідомленої інформації. Відповідь має також поєднуватися (хоча про це і не обов'язково згадувати) з інформацією про <u>низький</u> <u>рівень активності міжнародної організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН»</u> в Ефіопії (інформацію надано в таблиці).</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ефіопія не так сильно потребує допомоги «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ», як інші країни. [<i>Спирається на інформацію в таблиці, але не бере до уваги бідність в Ефіопії, про яку повідомлено в тексті завдання.</i>] • Ефіопія не така бідна, як інші країни, тому вона не так сильно потребує допомоги «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ». [<i>Спирається на інформацію в таблиці, але суперечить інформації про бідність в Ефіопії, про яку повідомлено в тексті завдання.</i>] • Можливо, в Ефіопії треба допомогти керівникам комунальних служб більше, ніж в інших країнах. [<i>Спирається на деталі інформації, представленої в таблиці, але не бере до уваги бідність в Ефіопії, про яку повідомлено в тексті завдання.</i>]
--------	--	--

АБО

Код 1:	<p>Учень <u>неправильно</u> <u>відповів</u> на завдання 1А (указав відповідь, відмінну від В). Рівень роботи «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ» пояснює з опорою на <u>ЧАСТИНУ</u> повідомленої інформації. Відповідь повинна також поєднуватися з кожним із ДВОХ таких фактів (хоча про це і не обов'язково згадувати):</p> <p>(1) з рівнем активності «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ» в Ефіопії, який учень визначив у завданні 1А (саме пояснення необов'язково має бути правильним); ТА</p> <p>(2) з <u>бідністю в Ефіопії</u> (інформацію наведено в тексті завдання).</p> <p>Не можна приймати відповіді, які спираються ЛИШЕ на інформацію, представлену в тексті завдання.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • [Відповідь на завдання 1А: Рівень активності в Ефіопії порівняно високий.] Ефіопія бідніша, ніж інші країни регіону, і тому потребує більшої допомоги. • [Відповідь на завдання 1А: Приблизно така ж, як і в інших країнах регіону.] Допомогу розподіляють порівну, тому немає суперництва між країнами.
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Надано <u>неправильну</u> або <u>неясну</u> відповідь.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вони не виконують так уже багато роботи в Ефіопії. [Відтворено інформацію з правильної відповіді на завдання 1А без спроби пояснити її.] • «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» навряд чи щось робить в Ефіопії.
--------	--	---

АБО

Код 0:	Очевидним є <u>неточне розуміння</u> матеріалу або наведено <u>неправдоподібну</u> чи <u>недоречну</u> відповідь.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Їм би треба було робити більше в Ефіопії. [Швидше висловлює думку, ніж пропонує пояснення.] • Вони тільки займаються перепідготовкою керівників комунальних служб. Здається, вони нічого не роблять там у сфері охорони здоров'я та освіти. [Не пояснено рівень активності.] • Рівень міжнародної діяльності «МІЖНАРОДНОГО ПЛАНУ» в Ефіопії вищий порівняно з діяльністю в інших країнах. [Відтворено інформацію з дистрактора в завданні 1А без спроби пояснити її.] • «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» надає однакову допомогу кожній країні. [Відтворено інформацію з дистрактора в завданні 1А без спроби пояснити її.]
--------	---	--

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

6. ПОЛІЦІЯ

Наукова зброя поліції

Сталось вбивство, але підозрюваний стверджує, що не знає жертви й ніколи не знав її. Він також стверджує, що вони ніколи не зустрічалися з жертвою й що він ніколи не торкався її...

Поліція й суддя впевнені, що підозрюваний говорить неправду. Проте як це довести?

На місці злочину слідчі підбирали кожен клаптик, який можна було б уважати доказом: нитки, волосся, відбитки, недопалки. Декілька волосин, знайдених на піджаку вбитого, були руді, і вони були підозріло подібні до волосся підозрюваного. Якщо можна було б довести, що це волосся належить йому, то це могло б стати свідченням того, що насправді він зустрічався зі своєю жертвою.

Кожна людина неповторна

Фахівці взялися до роботи. Вони ретельно вивчили клітини, узяті у коренів волосся підозрюваного, і клітини крові.

У ядрі кожної клітини нашого організму є ДНК. Про що саме йдеться? ДНК має вигляд намиста, зробленого з двох скручених низок перлин. Уявімо, що перлини мають чотири різні кольори й що тисячі кольорових перлин (саме з них складається ген), нанизані в особливому порядку. І такий порядок

зберігається в усіх клітинах тіла кожної людини: він однаковий і в коренях волосся, і в клітинах великого пальця ноги, і в печінці, і в шлунку, і в крові.

У різних людей порядок розташування перлин різний. Ураховуючи число перлин, вірогідність того, що їх порядок буде однаковий у різних людей, мізерно мала. Таке може статися лише в тому разі, якщо ці люди близнюки. Таким чином, ДНК слугує свого роду генетичним посвідченням особи.

Отже, генетики можуть порівняти ДНК підозрюваного, яке є генетичним посвідченням його особи (у нього береться проба крові) зі зразком ДНК, узятим зі знайденої на піджаку вбитого рудої волосини. Якщо ці генетичні посвідчення виявляться однаковими, стане зрозумілим, що насправді підозрюваний зустрічав жертву, з якою, як він запевняв, не був знайомий.

Лише мала частина доказу

Усе частіше й частіше в разі злочинів, пов'язаних зі зґвалтуванням, убивством, крадіжкою, поліції доводиться проводити генетичний аналіз. Навіщо? Для того щоб спробувати знайти свідчення контакту двох людей, двох предметів, або предмета й людини.

Перевірка такого контакту частенько корисна для розслідування, але не завжди становить беззаперечний доказ злочину. Це всього лише мала частина доказу, одна серед багатьох інших.

Ганні Версаль

Ми складаємося з мільярда клітин

Кожна жива істота на Землі складається з величезної кількості клітин. Кожна клітина дуже мала. Можна сказати, мікроскопічно мала, – побачити клітку можна лише за допомогою мікроскопа, що збільшує в багато разів. У кожній клітині є мембрана і ядро, у якому знаходиться ДНК.

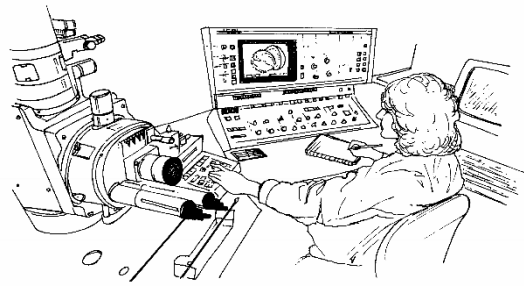
Генетичне посвідчення?

ДНК має набір генів, кожен із яких складається з тисяч «перлин».

Зібрані разом, усі ці гени утворюють генетичне посвідчення особи людини.

Як розпізнати генетичне посвідчення особи?

Генетик бере декілька живих клітин із коренів волосся, знайденого на жертві, або зі слини, що залишилася на недопалку сигарети. Він поміщає клітини в речовину, яка знищує в них все, окрім ДНК. Та ж операція здійснюється з клітинами, отриманими з крові підозрюваного. Потім ДНК готують для аналізу, а після цього поміщають у спеціальну речовину – гель, через який пропускають електричний струм. Через декілька годин стають помітними смужки, які нагадують штрих-код (на кшталт тих, які ми бачимо на деяких коробках із продуктами). Цей штрих-код можна бачити завдяки спеціальному освітленню. Надалі штрих-код ДНК підозрюваного порівнюють зі штрих-кодом, отриманим після описаних маніпуляцій з волоссям, знятим із жертви.

Мікроскоп у лабораторії поліції

Використайте статтю з журналу, наведену вище, для відповідей на завдання.

Завдання 1: ПОЛІЦІЯ

R100Q04

Автор використовує приклад перлинного намиста для пояснення структури ДНК.
Як варіюються ті самі намиста в різних людей?

- A Вони варіюються за довжиною.
- B Порядок перлин різниться.
- C Число ланцюжків різне.
- D Колір перлин різний.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: знаходження інформації: перегляд тексту й віднаходження безпосередньо наведеної інформації.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме інформаційні матеріали.

Ресурс тексту: множинний.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь B – «Порядок перлин різниться».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2: ПОЛІЦІЯ

R100Q05

Яка мета уривку з підзаголовком «Як розпізнати генетичне посвідчення особи»?
Пояснити,

- A що таке ДНК.
- B що таке штрих-код.
- C як робиться аналіз клітин для отримання моделі ДНК.
- D як можна довести, що злочин було скоєно.

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: розуміння тексту, а саме інтегрування інформації та формулювання умовиводів (інференцій).

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме інформаційні матеріали.

Ресурс тексту: множинний.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь C – «як робиться аналіз клітин для отримання моделі ДНК».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 3: ПОЛІЦІЯ

R100Q06

Яка головна мета автора?

- A Застерегти.
- B Розважити.
- C Поінформувати.
- D Переконати.

Оцінювання завдання 3

Процеси читання: формування широкого розуміння тексту: визначення загальної його мети.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме інформаційні матеріали.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь С – «Поінформувати».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 4: ПОЛІЦІЯ

R100Q07

У кінці вступного (першого затіненого) тексту сказано: «Як це довести»? У розповіді слідчі намагаються знайти відповідь на це питання за допомогою

- A допиту свідків.
- B проведення генетичних аналізів.
- C ретельного допиту підозрюваного.
- D повторного перегляду результатів слідства.

Оцінювання завдання 4

Процеси читання: розуміння тексту, а саме інтегрування інформації та формулювання умовиводу.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме інформаційні матеріали.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь В – «проведення генетичних аналізів».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

7. БІГУНИ

ГАРНОГО ВАМ САМОПОЧУТТЯ, БІГУНИ!

Упродовж 14 років Центр спортивної медицини в Ліоні (Франція) досліджує проблеми травматизму молодих спортсменів. Під час дослідження було встановлено, що найкращий засіб від травм – це їх попередження й хороше взуття.

Удари, падіння, зношування й розриви

Вісімнадцять відсотків спортсменів у віці від 8 до 12 років уже мають ушкодження в п'ятах. Хрящ у кісточці футболістів цього віку вже не реагує на удари. 25 відсотків професіоналів розуміють, що це дійсно їхнє найслабкіше місце. Хрящ крихкого колінного суглоба може бути також сильно ушкодженим. Якщо не вживати жодних заходів ще в дитинстві (коли дитині 10-12 років), то це може стати причиною передчасного остеоартриту. Стегно теж зазнає ушкоджень. Гравець ризикує отримати переломи унаслідок падінь або зіткнень, особливо якщо він стомлений.

За результатами того ж дослідження, у футболістів, які грають більше 10 років, з'являються кісткові нарости на гомілці або п'яті. Ці кісткові зміни отримали назву «нога футболіста», тому що ця деформація викликана рухливістю ступні й кісточки в спортивному взутті.

Захист, підтримка, стійкість, амортизація

Якщо спортивне взуття занадто жорстке, то воно часто обмежує ваш рух. Якщо воно занадто рухливе, то збільшується ризик отримання травм і розтягування суглобів. Хороше спортивне взуття має відповідати чотирьом критеріям.

По-перше, воно має *сприяти захисту ззовні*: захищати від ударів м'яча або ударів іншого гравця, компенсувати нерівність спортивного майданчика, а також зберігати ногу теплою й сухою навіть у мороз і дощ.

Взуття має *підтримувати ступню* й особливо суглоб кісточки, щоб забезпечити уникання розтягувань, пухлин та інших травм, які можуть ушкодити також коліно.

Воно також має *давати гравцеві почуття стійкості*. У ньому він не повинен ковзати по мокрому майданчику або різко падати на занадто сухій поверхні.

Нарешті, воно має *амортизувати удари*, як це буває в баскетболістів і волейболістів, які постійно здійснюють стрибки.

Сухі ноги

Щоб уникнути незначних, але хворобливих погіршень здоров'я, як-от пухирів на ногах, тріщин або грибкових захворювань (грибкових інфекцій), спортивне взуття не має перешкоджати випаровуванню поту, але має запобігати попаданню всередину вологи. Ідеальним матеріалом для захисту взуття від намокання під час першого ж дощу може слугувати водостійка шкіра.

Використайте статтю, наведену на попередній сторінці, для відповідей на питання.

Завдання 1: БІГУНИ

R110Q01

Що автор хотів повідомити цим текстом?

- A Якість багатьох видів спортивного взуття значно покращала.
- B Не варто грати у футбол, якщо вам менше 12 років.
- C Молоді люди все більше страждають від різних травм через поганий фізичний стан.
- D Молодим спортсменам особливо важливо носити хороше спортивне взуття.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: розуміння тексту, а саме інтегрування інформації та формулювання умовиводу.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме інформаційна стаття

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь D – «Молодим спортсменам особливо важливо носити хороше спортивне взуття».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2: БІГУНИ

R110Q04

Чому, згідно зі статтею, спортивне взуття не має бути занадто жорстким?

.....

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: знаходження в тексті необхідної безпосередньо наведеної інформації.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме інформаційна стаття.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Говориться про обмеження руху.

Приклади відповідей:

- Жорстке взуття обмежує рух.
- Жорстке взуття заважає швидко (легко) бігати.

Відповідь не зараховано

Код 0:	Продемонстровано <u>неправильне розуміння</u> змісту статті або наведено недоречну або неточну відповідь.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Щоб уникнути травм. • Воно не може підтримувати ступню. • Тому що вам треба підтримати ступню й кісточку.
--------	---	---

АБО

Код 0:	Наведено <u>недостатню або нечітку</u> відповідь.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Якщо воно занадто жорстке, то воно вам не підійде.
--------	---	--

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

Завдання 3: БІГУНИ

R110Q05

У статті говориться: «Хороше спортивне взуття має відповідати чотирьом критеріям». Які це критерії?

.....

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 3

Процеси читання: знаходження в тексті необхідної безпосередньо наведеної інформації.

Тип тексту: проповідь, а саме інформаційна стаття.

Ресурс тексту: одиничний.

Ситуація: особистісна.

Формат тексту: цілісний.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	У відповіді наведено чотири критерії, виділені курсивом у тексті. Відповідь може бути прямим цитуванням тексту, переказом або переробленим текстом. Критерії може бути наведено в будь-якому порядку. Нижче наведено чотири критерії: (1) сприяти захисту ззовні; (2) підтримувати ступню; (3) забезпечувати стійкість; (4) амортизувати удари.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • 1. Зовнішній захист. • 2. Підтримка ступні. • 3. Хороша стійкість. • 4. Амортизації ударів. <ul style="list-style-type: none"> • Взуття має забезпечувати хороший зовнішній захист, підтримувати ступню, забезпечувати гравця хорошою стійкістю й амортизувати удари: • оберегати від ковзання та різкого падіння [<i>Стійкість.</i>]; • захищати ступню від удару (наприклад, при стрибках) [<i>Амортизація ударів.</i>]; • захищати на нерівній (вибоїстій) дорозі, а також від охолодження [<i>Зовнішній захист.</i>]; • підтримувати ступню і кісточку [<i>Підтримка ступні.</i>]; • Захист, підтримка, стійкість, амортизація. [<i>Цитується заголовок цієї частини тексту.</i>]
--------	---	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Захищає від удару м'яча або ноги. • Дає змогу пристосуватися до нерівної поверхні землі. • Зберігає ступню теплою й сухою. • Підтримує ступню. <p>[Перші три частини відповіді є складниками критерію 1 (сприяти захисту ззовні).]</p>
--------	-----------------	---

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

Завдання 4: БІГУНИ

R110Q06

Прочитайте ще раз речення наприкінці статті. Воно складається з двох частин:

«Щоб уникнути незначних, але хворобливих погіршень здоров'я, як-от пухирів на ногах, тріщин або грибкових захворювань (грибкових інфекцій), ...» (*перша частина*);

«...спортивне взуття не має перешкоджати випаровуванню поту, але має запобігати попаданню всередину вологи» (*друга частина*).

Як друга частина цього речення стосується першої його частини?

- A суперечить першій частині.
- B повторює першу частину.
- C ілюструє проблему, описану в першій частині.
- D подає розв'язання проблеми, описаної в першій частині.

Оцінювання завдання 4

Процеси читання: розуміння тексту, інтегрування інформації та формулювання умовиводу, а саме визначення зв'язку між двома реченнями, що не має явно репрезентованих засобів його вираження.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме інформаційна стаття

Ситуація: особистісна.

Ресурс тексту: одиничний.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	Відповідь D – «подає розв'язання проблеми, описаної в першій частині».
--------	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.
--------	-----------------

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

8. ПОДАРУНОК

- 1 Скільки днів вона просиділа ось так, спостерігаючи, як холодна бура вода повільно приховувала стрімкий берег річки? Вона погано пам'ятала, коли почався цей дощ, який прийшов з півдня в їхні болотисті місця й тепер стукав по стінах її будинку. Потім вода почала повільно підніматися, зупинилася на якусь мить, і річка потекла назад.
- 4 Поступово вода заповнила всі канави, рови, затопила низькі місця. Уночі, поки вона спала, річка поглинула дорогу й відрізала її від світу. Течією віднесло човен, і тепер жінка залишилася на самоті в будинку, схожому на уламки, викинуті потоком на берег. Вода вже дійшла до смолених паль фундаменту й усе продовжувала прибувати.
- 7 Наскільки вона бачила, гирло річки перетворилося на море, що його заливають струмені дощу, а сама річка загубилася в його просторах. Її будинок колись був побудований так, щоб можна було перечекаати велику повінь, якщо вона коли-небудь станеться, але тепер він був занадто старим. Імовірно, частина дощок знизу прогнила. Можливо, ланцюг, яким був прив'язаний її будинок до величезного дуба, розірветься, і будинок попливе за течією, туди ж, куди поплив її човен.
- 12 Ніхто не прийде на допомогу. Вона може кричати, але це марно, її не почують. Усюди на річці люди намагалися врятувати хоча б дещо з того, що можна врятувати, і рятувалися самі. Чийсь будинок пропливав повз так тихо, що здалося, ніби вона присутня на похороні. Вона буцімто впізнала, чий це був будинок, хоча його було погано видно. Мабуть, хазяї перебралися в безпечне місце. Пізніше, коли дощ і темрява посилюлися, вона почула рев пантери у верхів'ї річки.
- 17 Тепер будинок здавався живою істотою, яка тремтить від холоду. Їй удалося впіймати лампу, коли та падала зі столу біля ліжка, і вона міцно затиснула її між ногами. Зі скрипом і стогоном будинок з'їхав з глини і поплив, розгойдуючись, як поплавець, обертаючись і підкоряючись течії річки. Вона вхопилася за край ліжка.
- 20 Розгойдуючись, будинок відплив, наскільки йому дозволив ланцюг. Потім пролунав удар, почувся тужливий скрип балок. Запала тиша. Повільно будинок поплив назад повз місце, де завжди стояв. У неї перехопило дух, вона довго сиділа нерухомо, відчуючи, як розгойдується будинок. Темрява насунулася крізь пелену дощу, і вона заснула, тримаючись за ліжку й поклавши голову на руки.
- 24 Уночі її розбудив чийсь крик, він був такий тужливий, що вона скочила на ноги раніше, ніж прокинулася. У темряві вона спіткнулася об ліжку. Крик доносився з річки. Вона чула, як щось велике рухається, видаючи жажливі зі стогоном звуки. Це міг бути інший будинок. Потім щось ударилося об її будинок і сковзнуло по всій його довжині.
- 27 Це було дерево. Вона почула, як воно пропливало повз, і залишилися тільки звуки дощу й шум річки. Згорнувшись калачиком, вона вже майже заснула, коли раптом пролунав інший крик. Так близько, немов у її кімнаті. Удивляючись у темряву, вона рукою намацала на ліжку холодне дуло рушниць і поклатала її на коліна. «Хто там?» – закричала вона.
- 31 У відповідь ще раз пролунав крик, цього разу менш пронизливий, але втомлений. Щось було на ганку, вона чула, як воно рухалося там. Мостини скрипіли, і вона змогла почути, як падали якісь предмети. Потім вона почула, як хтось дряпає стіну, неначе намагається потрапити всередину. Тепер вона знала, хто це був. Велика кішка, що сплигнула з дерева, яке пропливало повз. Її як подарунок принесло течією.
- 35 Мимоволі вона провела рукою по горлу, що стискалося від жаху. Рушниця лежала в неї на колінах. Вона ніколи в житті не бачила пантер. Її розповідали про них, і здалеку вона чула їх сумні крики. Кішка знову шкрябала по стіні, стукала по вікну поряд із дверима. Поки зможе захистити вікно й утримати кішку за стіною, вона буде в безпеці. Зовні тварина перестала шкрябати кігтями по іржавій сітці. Час від часу вона скигвила й гарчала.
- 39 Коли світло проникло нарешті крізь дощ, вона все ще сиділа на ліжку, змерзла й нерухомо. Її руки, звиклі гребти, нили, судорожно стискаючи рушницю. Вона не дозволяла собі рухатися, боячись, що будь-який звук може спровокувати кішку. Заклякнвши на ліжку, вона розгойдувалася разом із будинком. А дощ все лив і лив, і здавалося, що він ніколи не скінчиться. Крізь сірий світанок вона нарешті змогла побачити рябу від дощу воду й удалині неясні контури верхівок затонулих дерев. Кішка не рухалася. Можливо, тварина пішла. Відклавши рушницю, вона зісковзнула з ліжка й беззвучно підійшла до вікна. Кішка все ще була там. Вона лежала на краю ганку й дивилася на дуб, до якого був прив'язаний будинок, ніби оцінюючи можливість перестрибнути на нього. Пантера не здалася їй такою вже страшною, коли вона побачила її. Шерсть злипнулася, від голоду боки провалилися й стирчали, пантера біла хвостом з одного боку в інший. Буде легко зараз застрелити кішку. Вона стала рухатися назад, щоб узяти рушницю, коли пантера обернулася. Без жодного попередження або руху м'язів, не припадаючи до землі, пантера стрибнула на вікно, розбивши скло. Вона впала на спину, закричала й схопила рушницю, а потім вистрілила у вікно. Тепер вона вже не могла бачити пантеру, але відчувала, що схибила. Тварина почала рухатися. Вона могла бачити її голову й спину, коли проходила повз вікно.
- 52 Тремтячи, вона повернулася до ліжка й лягла. Заспокійливий шум річки й дощу, усепроникний холод змусили її забути про мету. Вона спостерігала за вікном і тримала рушницю напоготові. Почекавши трохи, вона підійшла подивитися. Пантера заснула, її голова лежала на лапах, як у звичайної домашньої кішки. Уперше з тих пір, як почався дощ, їй захотілося плакати, пожаліти себе, людей, усе, що постраждало від повені.

- 56 Зісковзнувши вниз із ліжка, вона накинула на плечі плед. Їй треба було б вибратися звідси, поки вона ще могла, коли ще були дороги й поки не віднесло її човен. Розгойдуючись разом із будинком, вона відчула сильний біль у шлунку, який нагадав їй, що давно не їла. Вона не згадала, як довго не їла. Як і пантера, вона була дуже голодною.
- 59 Пробравшись у кухню, вона розвела вогонь із декількох полін, що залишилися. Якщо паводок триватиме, їй доведеться пустити на розпалювання стілець або, можливо, навіть стіл. Узявши залишки копченого окосту, що висів на гаку, вона відрізала товсті шматки коричнево-червоного м'яса й поклала їх на сковорідку. Запах смаженого м'яса викликав у неї запаморочення. Ще залишилася стара печеня з того дня, коли готувала востаннє, також вона могла приготувати собі каву, адже води навколо вистачало.
- 62 Під час приготування їжі вона майже забула про пантеру, поки та тужливо не завилала. Кішка теж була голодна. «Дай мені поїсти, – сказала вона, звертаючись до тварини. – Потім я потурбуюся про тебе». І розсміялася. Коли вона вшала залишки окосту назад на крюк, пантера так заричала, що руки їй затремтіли.
- 64 Поївши, вона повернулася до ліжка й взяла рушницю. Вода підняла будинок так високо, що він вже не бився об кручу, коли річка розгойдувала його. Їжа зігріла її. Можна було б позбутися кішки, поки ще видно. Вона повільно підповзла до вікна. Тварина все ще була там. Нявкаючи, вона знову почала рухатися по ганку. Вона дивилася на неї деякий час, не відчуваючи ніякого страху. Потім, не усвідомлюючи того, що робить, вона відклала вбік рушницю і, обійшовши ліжку, попрямувала до кухні. Позаду неї рухалася неспокійна пантера. Вона взяла все, що залишилося від окосту, і, повернувшись назад до вікна, кинула його крізь розбите скло. По іншу сторону вікна вона почула голодний рев, і щось, схоже на подив, передалося їй від пантери. Приголомшена зробленим, вона повернулася до ліжка. Чула, як пантера рве м'ясо. Будинок продовжував розгойдуватися.
- 70 Коли вона прокинулася, то відразу ж зрозуміла, що все змінилося. Дощ закінчився. По рухах будинку вона зрозуміла, що він уже не розгойдується на воді. Відкривши двері, вона побачила крізь розірвану сітку зовсім інший світ. Будинок стояв на своєму колишньому місці на кручі. Внизу вирувала вода, але вона вже не покривала землю між дубом і будинком. Пантера пішла. Стрибнувши з ганку на дуб, вона залишила на багністій землі нечіткі сліди, які вже починали зникати. На ганку валялася обгризена до білизни кістка, що залишилася від окосту.

Спираючись на зміст розповіді «Подарунок», уміщеної на попередніх сторінках, дайте відповіді на питання нижче. (Зверніть увагу на цифри зліва від тексту. Вони позначають номери рядків і допоможуть вам знайти ту частину тексту, про яку говориться в завданні).

Завдання 1: ПОДАРУНОК

R119Q01

У якій ситуації знаходилася жінка на початку розповіді?

- A Вона не їла декілька днів і занадто ослабла, щоб покинути будинок.
- B Вона захищала себе від дикої тварини.
- C Її будинок з усіх боків був оточений водою через повінь.
- D Річка, що розлилася, понесла її будинок.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: розуміння тексту: знаходження в тексті необхідної прямо поданої інформації.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме художня оповідь.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь С – «Її будинок з усіх боків був оточений водою через повінь».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2: ПОДАРУНОК

R119Q04

Коли жінка говорить «Потім я потурбуюся про тебе» (рядок 65), вона

- A упевнена, що кішка не торкнеться її.
- B намагається налякати кішку.
- C збирається застрелити кішку.
- D збирається нагодувати кішку.

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: розуміння тексту, інтегрування інформації та формулювання умовиводу, а саме визначення наміру героїні оповіді.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме художня оповідь.

Ситуація: особистісна.

Ресурс тексту: одиничний.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь С – «збирається застрелити кішку».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 3: ПОДАРУНОК

R119Q0 - 0 1 2 3 9

Чи є, на Вашу думку, останнє речення тексту «Подарунок» доречною для нього кінцівкою?

Обґрунтуйте відповідь, висловивши своє розуміння того, який стосунок має останнє речення до змісту тексту загалом.

.....

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 3

Процеси читання: осмислення й оцінювання форми тексту, а саме такої його ознаки, як кінцівка.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме художня оповідь.

Ситуація: особистісна.

Ресурс тексту: одиничний.

Відповідь зараховано повністю

Код 3:	Відповідь учня/студента <u>не обмежено буквальною інтерпретацією розповіді</u> , при тому що його інтерпретація не розходиться з точним розумінням смислу тексту. У відповіді <u>кінцівка оцінюється в термінах тематичної завершеності</u> : останнє речення оповіді пов'язане з проблемою, яка порушена в основній частині тексту й зумовлена її метафоричністю. Наприклад, відповідь може бути пов'язана з характером спілкування, яке склалося між пантерою та жінкою, з проблемами виживання кожної з них, з темою «подарунка» або «вдячності». Думка учня про доречність кінцівки висловлена явно або мається на увазі.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Так. Доля зіштовхнула жінку з тим, що дійсно є головним в житті, обгризена до білизни кістка є символом цього. • Так. Я думаю, що залишене пантерою від окосту теж було подарунком, а сенс цього подарунка: «Живи й дозволяй жити іншим». • Так. Кістка – це подарунок, і це є темою цієї розповіді. • Так. Кістка від окосту нагадує нам про те, що могло б статися з жінкою. • Кінець відповідний, оскільки тварина ніби подякувала їй за окіст.
--------	---	---

Відповідь зараховано частково

Код 2:	Відповідь учня/студента <u>не обмежено буквальною інтерпретацією розповіді</u> , при тому що ця інтерпретація не розходиться з точним розумінням сенсу тексту. У відповіді оцінено кінцівку в термінах <u>стилю або настрою</u> , а саме останнє речення співвідносне із загальним стилем або настроєм основної частини розповіді. Думка учня/студента про доречність кінцівки висловлена явно або мається на увазі.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Так, вона відповідає фактам, викладеним в оповіді. • Так, вона посилює ефект чогось незвичайного. • Ні, вона занадто стисла, тоді як іншу частину розповіді наведено в усіх подробицях.
--------	--	--

Код 1:	Відповідь <u>наведено на рівні буквально розуміння</u> , при тому що ця інтерпретація не розходиться з точним розумінням сенсу тексту. <u>Кінцівку оцінено в термінах послідовності описаних подій</u> (наприклад, пантера з'явилася біля будинку, пантера з'їла м'ясо, вода спала). Думка учня про доцільність кінцівки висловлена явно або мається на увазі.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Так, вона дає відповідь на питання, чи з'їла пантера їжу. • Ні. Частина, яка розповідає про м'ясо, уже закінчилася. • Усе закінчилося: і м'ясо, й історія. • Так. Тварина з'їла м'ясо, і, коли повинь відступила, у тварини не було необхідності залишатися. • Я думаю, що це хороший кінець, тому що він доводить, що пантера насправді була на ганку будинку. [<i>Буквальне розуміння того, що події, описані в розповіді, «відбувалися насправді».</i>] • Ні, ця кінцівка не підходить, це був не подарунок, усе це було дуже небезпечно. [<i>Указує на винятково буквально розуміння.</i>] • У кінцівці згадка про те, що це сталося після дощу. [<i>Мається на увазі кінець повені.</i>]
--------	--	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Наведено недостатню або неясну відповідь.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Він більше, ніж ефектний. Він, дійсно, несподіваний. • Ні, подарунок не пов'язаний з кінцівкою. • Ні. Було б краще закінчити чим-небудь більш хвилюючим. [<i>Не співвіднесено кінцівку з основним текстом розповіді.</i>] • Він закінчується описом кістки.
--------	---	--

АБО

Код 0:	Продемостровано <u>нерозуміння</u> матеріалу або наведено <u>неправдоподібну</u> відповідь <u>чи таку, що не стосується питання.</u>	<i>Приклади відповідей:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Так, кінець показує, що все це їй приснилося. [Відповідь не обґрунтовано.] • Ні, тому що читач не знає, чому пантера зникла. [Показано нерозуміння.]
Код 9:	Відповіді немає.	

Завдання 4: ПОДАРУНОК

R119Q06

«Зі скрипами й стогонами будинок з'їхав» (рядок 18).
 Що сталося з будинком у цій частині історії?

- A Він розвалився.
- B Він поплив.
- C Він врізався в дуб.
- D Він занурився на дно річки.

Оцінювання завдання 4

Процеси читання: знаходження й сприймання безпосередньо висловленої в тексті інформації.

Формат тексту: цілісний.

Ресурс тексту: одиничний.

Тип тексту: розповідь, а саме художня оповідь.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь B – «Він поплив».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 5: ПОДАРУНОК

R119Q07 - 0 1 2 3 9

Ось деякі приклади того, як автор описує пантеру на початку історії:

«Її розбудив чийсь крик, він був такий тужливий» (рядок 24).

«У відповідь ще раз пролунав крик, цього разу менш пронизливий, але втомлений» (рядок 31).

«...Здалеку вона чула її (пантери) сумні крики» (рядок 36).

Чому автор обирає саме такі описи для зображення пантери? Поясніть це, спираючись на те, що відбувається в основному тексті оповіді.

.....

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 5

Процеси читання: осмислення й оцінювання форми тексту, а саме вияв здатності виявляти нюанси в мові, які вможливають знаходження й сприймання безпосередньо висловленої в тексті інформації.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме художня оповідь.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

<p>Код 3:</p>	<p>У відповіді відзначено, що <u>описи викликають жалість</u>. У відповіді явно виражена або мається на увазі думка про намір автора чи про вплив, який він справляє на читача, а також викладений зміст відповідної частини розповіді. У відповіді говориться, що:</p> <p>1) цитований опис об'єднує пантеру з жінкою (чи взагалі з людьми), тому що й та, й інша страждає;</p> <p>АБО</p> <p>2) цитований опис готує читача до того, що пізніше <u>жінка виявить співчуття до пантери</u>;</p> <p>АБО</p> <p>3) пантера описується як <u>об'єкт співчуття</u>.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Крики пантери схожі на крики людей, тим самим вона схожа на жінку, і ти відчуваєш жалість до обох. [<i>Явно згадано зв'язок між пантерою й жінкою / людьми. (1) Явно згадано ефект на читача.</i>] • Ти відразу розумієш, що пантера теж жертва поведінки. [<i>Слово «теж» має на увазі зв'язок між пантерою й людьми. (1) Явно згадано ефект на читача.</i>] • Здається, що жінка відчуває жалість до пантери ще до того, як зрозуміла, хто це. [<i>Пов'язано наведені уривки з проявом співчуття жінки до пантери в подальшому тексті (2), хоча не надано явної згадки про намір автора або про ефект на читача.</i>] • Ти відчуваєш жалість до пантери. [<i>У неявному вигляді відбито точне розуміння нюансів опису. (3) Явно згадано ефект на читача.</i>] • Усе це здається дуже сумним. [<i>У неявному вигляді відбито розуміння нюансів опису (3) з неявною вказівкою на намір автора.</i>]
---------------	--	--

Відповідь зараховано частково

<p>Код 2:</p>	<p>У відповіді є вказівки на інші можливі <u>наміри (чи ефекти)</u>, які <u>вичитувані із цитованих описів, окрім наміру викликати жалість</u>. Коментарі відповідають розумінню тексту. Указівки на наміри автора або ефект на читача явно виражені або маютьесь на увазі. Указівки на іншу частину тексту явно виражені або маютьесь на увазі. Указано на:</p> <p>(1) наміри або ефект створення <u>атмосфери напруги або таємничості</u>. [<i>Зверніть увагу: якщо у відповіді наведено слова «лякають» або «жахливі», то їх треба розглядати як показники недостатнього розуміння цитованих описів. Такі ж слова, як «цікавий», «легкий», «ясний», не є адекватними.</i>];</p> <p>АБО:</p> <p>(2) висловлено думку про те, що пантеру <u>описано з погляду жінки</u>.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Тому що це створює напругу, насправді невідомо, звідки виходять крики. [1] • Читач поступово готується до згадки про пантеру. [1] • Цей опис не залишає байдужим. [1] • Як і жінка, ти не знаєш, що це за крики [<i>Поєднання (1) і (2).</i>] • Вони передають почуття жінки до пантери. [2]
---------------	---	---

Код 1:	<p>У відповіді наведено вказівки <u>на буквальну інформацію, що є в запропонованих описах</u>. Коментарі відповідають розумінню тексту. Указівки на наміри автора або ефект на читача явно виражені або мають на увазі. Указівки на іншу частину тексту явно виражені або мають на увазі.</p> <p>Указано на:</p> <p>(1) на реалістичний <u>опис пантери</u>; АБО</p> <p>(2) на те, як описи відповідають конкретним <u>обставинам і ситуаціям у розповіді</u>.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Пантера – дика тварина, а дикі тварини видають звуки. [1] • Пантера була голодна, голодні тварини видають подібні звуки. [1] • Жінка звернула увагу на звуки, що видавала пантера, тому що було темно, і вона не могла бачити пантеру. [2] • Коли жінка почула пантеру, вона згадала, що вже чула колись подібні звуки. [2]
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Наведено <u>недостатню або неясну</u> відповідь.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вони роблять історію цікавішою. • Це сильний прийом опису.
--------	--	--

АБО

Код 0:	Продемонстровано <u>нерозуміння</u> матеріалу чи наведено <u>неправдоподібну</u> відповідь, а також <u>таку, що не стосується питання</u> .	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Пантера видавала ворожі звуки, неначе хотіла схопити жінку [<i>Не аргументовано.</i>] • Ці описи представляють пантеру так, щоб читач злякався. [<i>Неточно.</i>] • Історія розказана від імені пантери. [<i>Неточно.</i>]
--------	---	---

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

Завдання 6: ПОДАРУНОК

R119Q08 - 0 1 2 9

Ґрунтуючись на змісті розповіді, поясніть, чому жінка нагодувала пантеру.

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 6

Процеси читання: розуміння тексту, інтегрування інформації та формулювання умовиводу, а саме визначення мотиву вчинків героїні оповіді.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме художня оповідь.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 2:	<p>З відповіді випливає, що учень/студент розуміє з контексту, що вчинок жінки зумовлений жалістю або співчуттям до пантери. Також може бути згадано, що сама жінка не усвідомлює мотиву своєї поведінки.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Їй стало шкода тварини. • Тому що вона знала, що таке відчуття голоду. • Тому що вона жаліслива людина. • Щоб допомогти їй вижити.
--------	---	---

Відповідь зараховано частково

Код 1:	<p>Як випливає з відповіді, учень/студент розуміє, що в розповіді немає явного пояснення мотивації вчинку жінки і/або що вона не усвідомлює мотивів свого вчинку.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вона робила це несвідомо. • Під настрій. • Інстинктивно. • Вона не знала. • У розповіді не сказано про це.
--------	---	---

АБО

Код 1:	<p>Відповідь учня/студента ґрунтується на розумінні фізичної потреби пантери в їжі або допомозі, мотиви ж вчинку жінки не згадано.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Тому що пантера була голодна. • Тому що пантера кричала.
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	<p>Надано недостатню або незрозумілу відповідь.</p> <p>АБО: Продемонстровано нерозуміння матеріалу або наведено неправдоподібну відповідь або таку, що не стосується питання. Може бути вказано, що причиною поведінки жінки міг бути самозахист або страх.</p>	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вона думала, що тварина піде, якщо вона її нагодує. • Тому що вона злякалася тварини. • Вона хотіла приручити тварину. [<i>Не обґрунтовано.</i>] • Щоб подружитися з твариною. [<i>Не обґрунтовано.</i>] • Тому що їй сподобалася тварина. [<i>Не обґрунтовано.</i>]
--------	---	---

Код 9: Відповіді немає.

Прочитайте репліки діалогу між двома людьми, які прочитали текст «Подарунок».

Наведіть факти з розповіді, які могли б підтвердити погляди учасників розмови.

Перший учасник розмови .....

.....

Другий учасник розмови .....

.....

Оцінювання завдання 7

Процеси читання: осмислення змісту тексту, а саме підтримка наведеного аргументу з опорою на відповідну інформацію з тексту.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме художня оповідь.

Ситуація: особистісна.

7A: Перший учасник розмови – «безсердечна й жорстока».

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	У відповіді наведено доказ із розповіді на підтримку думки про те, що жінка безсердечна й жорстока. Може бути згадано, що вона хотіла застрелити пантеру або що вона фактично стріляла в неї. Може бути запропоновано цитату з тексту або переказ, близький до тексту.	<p>Приклади відповідей:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вона намагається застрелити пантеру. • Вона жорстока, тому що хотіла було вбити пантеру. • Вона сміялася, коли думала про те, як убити пантеру. • Коли вона їла, вона сміялася над тим, як кішка скиглить. • І, схопивши рушницю, вона вистрілила в неї через вікно. [Цитата.]
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Надано недостатню або неясну відповідь.	<p>Приклади відповідей:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вона погано ставиться до пантери.
--------	---	--

АБО

Код 0:	Продемонстровано <u>нерозуміння</u> матеріалу або наведено <u>неправдоподібну</u> відповідь, а також <u>таку, що не стосується питання</u> .	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вона жорстока, тому що не впускає кішку в будинок. [<i>Маловірогідно, що вона може вчинити по-іншому, ураховуючи, що в тексті згадано, що кішка небезпечна.</i>] • Він думає, що жінці варто було б виявити більше співчуття. [<i>Не пов'язано з текстом: відповідь пояснює те, що говорить юнак у діалозі, або те, що відбито в змісті розповіді.</i>]
Код 9:	Відповіді немає.	

7Б: Другий учасник розмови – «дуже співчутлива».

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	У відповіді наведено доказ із розповіді на підтримку думки про те, що жінка здатна на співчуття й добро. Може бути згадано про те, що вона нагодувала пантеру, або в загальніших словах про її співчуття до пантери. Може бути запропоновано цитату з тексту або переказ, близький до тексту.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вона щедра, тому що ділиться їжею з кішкою. • Вона дала їй окіст. • Вона взяла все, що залишилося від окосту, і, повернувшись назад до вікна, кинула це крізь розбите скло. [<i>Цитата.</i>] • Коли вона перший раз почула пантеру, то подумала, що звуки скоріш сумні, ніж страшні. [<i>Доказ того, що жінка могла відчувати співчуття до пантери.</i>] • Там говориться: «Їй захотілося плакати, пожалівши себе, людей, усе, що постраждало від повені». [<i>Процитовано доказ здатності співчувати взагалі.</i>]
--------	---	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Надано <u>недостатню</u> або <u>неясну</u> відповідь.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вона діє зі співчуттям. • Вона добра.
--------	---	---

АБО

Код 0:	Продемонстровано <u>нерозуміння</u> матеріалу, наведено <u>неправ-доподібну</u> відповідь <u>або</u> <u>таку, що не стосується питання</u> .	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вона думає, що жінка виявляє любов. [<i>Не пов'язано з текстом: відповідь пояснює, що говорить дівчина в діалозі, або те, що відбито в змісті розповіді.</i>]
Код 9:	Відповіді немає.	

9. АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

Текст 1. АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

Принц любив Леокадію й після її смерті був невтішний. Герцогиня, рідна тітка Принца, побачила в магазині «Резеда» молоду продавчиню Аманду, яка була напрочуд схожа на Леокадію. Герцогиня хоче, щоб Аманда допомогла їй звільнити Принца від спогадів, які його переслідували.

Перетин доріг у замковому парку, округла лава навколо маленького обеліска... Сутінки густішають...

АМАНДА

Я все ще не розумію. Що я можу зробити для нього, мадам? Не можу повірити, що ви могли подумати... І чому я? Не така вже я гарненька. Так, навіть якщо хтось був би дуже красивим, хто зміг би ось так раптом стати між ним і його спогадами?

ГЕРЦОГИНЯ

Ніхто, окрім тебе.

АМАНДА,
(щиро дивуючись)

Крім мене?!

ГЕРЦОГИНЯ

Світ безглуздий, моя дитино. Він бачить лише те, що виставлено напоказ: жести, знаки, офіційні люб'язності. Ось чому тобі про це ніколи не говорили. Але серце не обдурило мене: я ледве не розплакалася, коли побачила тебе вперше. Для тих, хто знав Леокадію зсередини, ти – просто жива її подібність.

Тиша. Нічні птахи тільки-но змінили денних птахів. Парк сповнений тіней і щебетання птахів.

АМАНДА,
(дуже м'яко)

Я насправді не впевнена в тому, що зможу, мадам. У мене нічого немає, я сама – ніщо, а ті закохані... То була моя фантазія, розумієте?

Дзвоник продзеленчав у темряві ще раз, але тепер уже зовсім близько.

Вона встала, неначе збираючись іти, підняла свою маленьку валіжку.

ГЕРЦОГИНЯ

(теж м'яко, але дуже стомлено)

Звичайно, мила. Прошу вибачення.

Вона теж встає, важко, немов стара жінка. Чути дзвоник велосипеда у вечірньому повітрі; вона здригається.

Послухай... це він! Просто дозволь йому побачити себе, притулену до обеліска, на тому місці, де він уперше зустрів її. Побачити хоч би раз, змусь закричати, виявити раптово цікавість, здивуватися цій схожості, піддатися на цей прийом, про який я чесно розповім йому завтра й за що він зненавидить мене. Зроби що-небудь, інакше ця мертва дівчина відбере його в мене дуже скоро, я знаю це. *(Вона взяла дівчину за руку).* Ти зробиш це, чи не так? Я благаю тебе, мила дівчино. *(Вона подивилася на дівчину благально й швидко продовжила.)* А ось звідси ти теж зможеш його

побачити. І... Я просто згораю від сорому, кажучи тобі: «Життя – це божевілья». Утретє за шістьдесят років я червонію від сорому й уже вдруге за останні десять хвилин. Ти побачиш його, і якби він коли-небудь зміг (чому б ні, адже він красивий і чарівний, а навкруги багато чоловіків, гірших за нього), якби йому коли-небудь пощастило, йому й мені, стати на мить твоєю фантазією...

АМАНДА
(пошепки)

Що я маю йому сказати?

ГЕРЦОГИНЯ
(стискаючи її руку)

Скажи просто: «Пробачте, сер, Ви не підкажете мені, як пройти до моря?»

Вона поквипилася сховатися в тіні дерев. Учасно. Видно неясні контури. Це Принц на своєму велосипеді. Він проїжджає дуже близько від неясного контуру Аманди, яка стоїть біля обеліска. Вона тихо говорить.

АМАНДА

Пробачте, сер.

Він зупиняється, злізає з велосипеда, знімає капелюх і дивиться на неї.

ПРИНЦ

Так, міс?

АМАНДА

Ви не порадите мені, як пройти до моря?

ПРИНЦ

Другий поворот ліворуч, міс.

Він кланяється сумно й чемно, знов сідає на велосипед і відїжджає. Удалині знов чути дзвоник. Герцогиня виходить з тіні, дуже схожа на стару жінку.

АМАНДА

(тихо, через деякий час)

Він не впізнав мене...

ГЕРЦОГИНЯ

Було темно... І потім, хто знає, яка вона в його спогадах? *(Вона боязко запитує)* Останній потяг уже пішов. Чи не хотіли б ви провести цю ніч у замку?

АМАНДА

(дивним голосом)

Так, мадам.

Суцільна темрява. Їх обох уже не видно в темряві, і лиш чути вітер серед величезних дерев у парку.

ЗАВІСА ОПУСКАЄТЬСЯ

Текст 2. ОПИС ТЕАТРАЛЬНИХ ПРОФЕСІЙ

Актор: виконує роль певної дійової особи на сцені.

Режисер: ставить п'єсу, відповідає за всі вимоги до спектаклю, стежить за їх виконанням. Він не лише розставляє акторів на сцені, визначає їхні виходи на сцену й повернення зі сцени, коригує їхню гру, а й пропонує свою інтерпретацію сценарію.

Костюмер: виготовляє за ескізами костюми.

Художник-дизайнер: створює ескізи костюмів і декорацій. Пізніше відповідно до них виготовляють костюми й декорації потрібних розмірів.

Відповідальний за реквізит: добирає необхідний реквізит. Слово «реквізит» стосується всього, що можна переміщувати. Це крісла, листи, лампи, букети квітів тощо. Декорації й костюми не є реквізитом.

Звукорежисер: відповідає за всі звукові ефекти вистави. Під час спектаклю він постійно перебуває за звуковим пультом.

Освітлювач: відповідає за освітлення. Під час спектаклю він постійно перебуває за пультом. Освітлення – надзвичайно складний процес, і тому в добре оснащеному театрі може працювати до десяти освітлювачів.

На двох попередніх сторінках наведено два тексти. Текст 1 – це уривок з п'єси «Леокадія» Жана Ануя. У тексті 2 запропоновано визначення театральних професій.

Спираючись на ці тексти, дайте відповіді на питання нижче.

Завдання 1: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

R216Q01

Про що цей фрагмент з п'єси?

Герцогиня вигадує спосіб, щоб

- A змусити Принца відвідувати її частіше.
- B змусити Принца нарешті одружитися.
- C Аманда змусила Принца забути про його горе.
- D змусити Аманду оселитися в замку разом із нею.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: формування широкого розуміння тексту, визначення його теми.

Тип тексту: розповідь, а саме уривок з драматичного твору.

Ресурс тексту: множинний.

Ситуація: особистісна.

Формат тексту: цілісний.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь С – «Аманда змусила Принца забути про його горе.».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

R216Q02 - 0 1 9

Додатково до реплік, які виголошують актори, в уривку наведено вказівки щодо того, як акторам необхідно грати свої ролі й що робити технічному персоналу.

Яким чином ці вказівки виокремлено в тексті?

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: осмислення форми тексту, а саме визначення такої окремої її особливості, як використання курсиву й дужок.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме уривок з драматичного твору.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	Указано на використання <u>курсиву</u> . Можливий опис своїми словами. Можливі згадки як про курсив, так і про дужки.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Вони подані (в дужках) курсивом. • Похилим шрифтом. • Виділено так: [<i>Зроблено записи курсивом.</i>] • Записані курсивом і вказані в дужках. • Вони виділені особливим підкресленням.
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Надано <u>недостатню або нечітку</u> відповідь.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Указівки щодо поведінки на сцені подані в дужках. [<i>Указівки щодо використання дужок правильні, але не згадано курсив</i>]. • Зроблено запис в іншому стилі. • Іншим шрифтом.
--------	---	---

АБО

Код 0:	Продемонстровано <u>неправильне розуміння матеріалу</u> або запропоновано відповідь <u>неправдоподібну чи таку, що не стосується завдання</u> .	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Грубим шрифтом. [<i>Неточно.</i>] • Малим шрифтом [<i>Неточно.</i>] • Режисером [<i>Відповідь, що не стосується питання.</i>]
--------	---	---

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

Завдання 3: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

R216Q03A

У наведеній таблиці названо технічний персонал, який бере участь у постановці наведеного уривка з п'єси.

Заповніть таблицю. Випишіть по одній сценічній ремарці з тексту № 1, яка передбачала б участь у постановці того чи іншого працівника театру, указанного в таблиці.

У першому прикладі показано, як це зробити.

Технічні співробітники театру	Сценічні ремарки
Художник-дизайнер	<i>Округла лавка навколо маленького обеліска</i>
Відповідальний за реквізит	
Звукорежисер	
Освітлювач	

Оцінювання завдання 3

Процеси читання: розуміння тексту, а саме інтегрування інформації з двох текстів і формування умовиводів (інференцій).

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме уривок з драматичного твору.

Ситуація: особистісна.

ЗА: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ (відповідальний за реквізит)

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	У таблиці вказано <i>маленька валізка</i> або <i>велосипед</i> . Можуть бути наведені цитати з тексту (вказівки технічному персоналу).	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • власна маленька валізка • велосипед
--------	--	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • дзвінок велосипеда • обеліск • кругла лавка
--------	-----------------	---

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

ЗВ: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ (звукооператор)

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	Указано спів птахів, АБО [нічні] <i>птахи</i> , АБО <i>щебетання птахів</i> , АБО <i>дзвінок велосипеда</i> , АБО <i>вітер</i> , АБО <i>тиша</i> . Можуть бути наведені цитати з тексту (вказівки технічному персоналу).	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Чути дзвінок велосипеда у вечірньому повітрі. • Тільки вітер свистить. • Нічні птахи. • Вечірні птахи тільки-но змінили денних птахів.
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.
--------	-----------------

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	Указано тіні дерев, АБО неясні контури, АБО [повна] темрява, АБО вечір.	<i>Приклади відповідей:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Парк повний тіней. • Густі тіні дерев. • Настає вечір. • У вечірньому повітрі.
--------	---	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.
Код 9:	Відповіді немає.

Заувага: інформацію подано лише для довідки (не є частиною інструкції для оцінювання).

1 бал: усі частини виконано правильно.

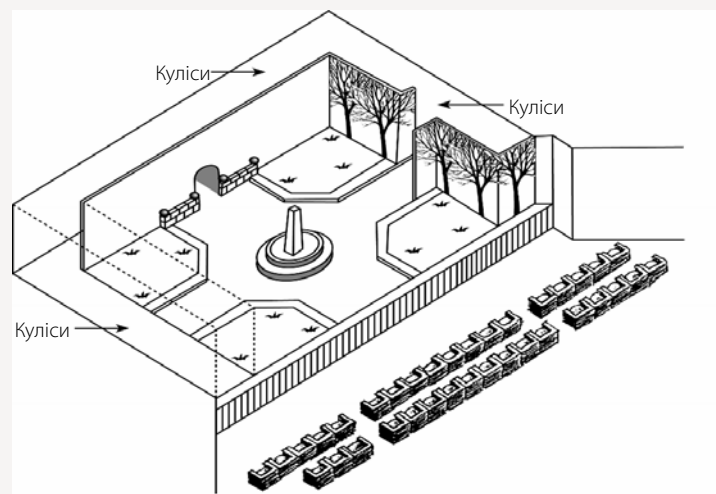
0 балів: одну або більше частин виконано неправильно.

Завдання 4: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

R216Q04 - 0 1 9

Режисер розміщує акторів на сцені. На його діаграмі положення Аманди позначено буквою «А», положення Герцогині – буквою «Г».

Буквами «А» й «Г» позначте на схемі, наведеній нижче, ті місця, де, імовірно, могли б знаходитися Аманда й Герцогиня тоді, коли з'явився Принц.

Оцінювання завдання 4

Процеси читання: розуміння тексту на основі інтегрування інформації з тексту й графічного матеріалу.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме уривок з драматичного твору.

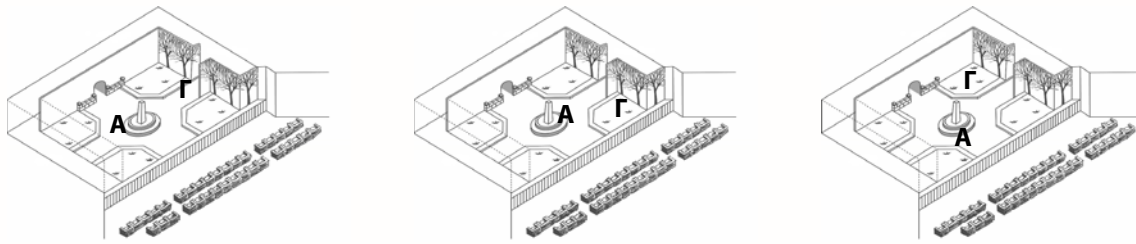
Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Позначку А розташовано біля обе-ліска, позначку Г – позаду або біля дерев.

Приклади відповідей:

Код 1:

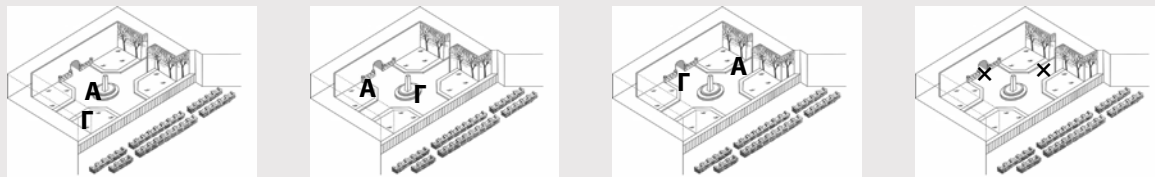

Відповідь не зараховано

Інші відповіді.

Приклади відповідей:

Код 0:

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 5: АМАНДА Й ГЕРЦОГІНЯ

R216Q06

Ближче до кінця наведеного фрагменту п'єси Аманда говорить: «Він не упізнав мене...».

Що це означає?

- A Принц не глянув на Аманду.
- B Принц не зрозумів, що Аманда була продавчиною в магазині.
- C Принц не зрозумів, що раніше зустрічався з нею.
- D Принц не помітив, що Аманда схожа на Леокадію.

Оцінювання завдання 5

Процеси читання: розуміння тексту, а саме поєднання інформації з різних уривків тексту і формування умовиводу (інференції).

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме уривок з драматичного твору.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь D – «Принц не помітив, що Аманда схожа на Леокадію».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

10. КАДРИ

Виробниче підприємство КАНКО
Відділ кадрів

ЦЕНТР ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ КАДРОВИХ ПЕРЕМИЩЕНЬ (ЦВВКП)

Що таке ЦВВКП?

ЦВВКП – це центр внутрішніх і зовнішніх кадрових переміщень, створений за ініціативою відділу кадрів компанії. Частина співробітників цього відділу працює спільно з представниками інших відділів, а також із запрошеними консультантами з кадрових питань.

ЦВВКП допомагає співробітникам компанії в пошуку іншої роботи всередині КАНКО або поза ним.

Що робить ЦВВКП?

ЦВВКП, пропонуючи низку послуг, допомагає службовцям компанії, які вирішили змінити роботу.

• Банк даних про наявність робочих місць

Після бесіди зі службовцем усі відомості про нього вносять у банк даних, який містить інформацію про тих, хто бажає знайти роботу, про наявні вакансії в КАНКО або в інших промислових компаніях.

• Керівництво

Під час бесід на професійні теми здійснюють оцінювання можливостей співробітника.

• Курси

Курси, організовані спільно з відділом інформації й підготовки кадрів, навчають, як варто шукати роботу й планувати свою професійну діяльність.

• Програми з перепідготовки кадрів

ЦВВКП координує проекти, спрямовані на надання допомоги співробітникам в оволодінні новою професією.

• Надання посередницьких послуг

ЦВВКП виступає посередником для співробітників, яким загрожує скорочення внаслідок реорганізації компанії, і допомагає їм, якщо це необхідно, у пошуку нової роботи.

Скільки коштують послуги ЦВВКП?

Вартість послуг визначається за узгодженням із відділом, у якому Ви працюєте. Деякі послуги центру безкоштовні. Але Вам можуть запропонувати оплатити надані послуги або зробити певну послугу центру.

Як працює ЦВВКП?

ЦВВКП допомагає в пошуку роботи тим, хто серйозно замислюється про нову роботу в цій компанії або поза нею.

Робота зі співробітниками починається з прийому їхніх заяв. Бесіда з консультантом із кадрових питань може виявитися для того, хто звернувся в центр, корисною. Очевидно, що в першу чергу Вам необхідно обговорити з консультантом Ваші плани й потенційні можливості професійного зростання. Консультант повинен мати уявлення про ваші можливості й кадрові зміни у вашому відділі.

У будь-якому разі зв'язатися із ЦВВКП можна через консультанта з кадрових питань. Після опрацювання вашої заяви Вас запросять на співбесіду з представником центру.

Додаткова інформація

Відділ кадрів може надати вам додаткову інформацію про ЦВВКП.

Використовуючи оголошення відділу кадрів на попередній сторінці, виконайте наведені нижче завдання.

Завдання 1: КАДРИ

R234Q01 - 0 1 9

Де, згідно з оголошенням, ви можете отримати додаткову інформацію про ЦВВКП?

.....

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: заходження інформації, а саме перегляд тексту з метою знайти конкретну інформацію.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: опис, а саме технічний опис.

Ситуація: професійна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	У відповіді згадується принаймні ОДНЕ з такого: (1) у відділі кадрів; (2) у консультанта з кадрових питань.	Приклади відповідей: • У відділі кадрів. • Консультант із кадрових питань може дати вам додаткову інформацію.
--------	---	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.	<i>Приклади відповідей:</i> • У промисловій компанії КАНКО.
Код 9:	Відповіді немає.	

Завдання 2: КАДРИ

R234Q02 - 0 1 9

Укажіть два види послуг, що їх ЦВВКП надає людям, які можуть утратити роботу через реорганізацію компанії.

.....
 .....

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: заходження інформації, а саме перегляд тексту з метою знайти конкретну інформацію.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: опис, а саме технічний опис.

Ресурс тексту: одиничний.

Ситуація: професійна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	У відповіді згадуються два елементи: (1) виступає посередником. (2) допомагає в пошуку нової роботи [<i>Не приймається відповідь: «Банк даних про наявність робочих місць», «Оцінка можливостей», «Курси» або «Програми з перепідготовки кадрів».</i>]	<i>Приклади відповідей:</i> • Є посередником і допомагає в пошуку нової роботи, якщо це необхідно.
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.	<i>Приклади відповідей:</i> • 1. Посередник. 2. Програми з перепідготовки кадрів. • Програми з перепідготовки кадрів. Курси. • Пошук роботи/створення робочих місць, посередник. • Прийом заяви та бесіда з консультантом із кадрових питань.
Код 9:	Відповіді немає.	

11. НОВІ НОРМИ

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОРОДЖУЮТЬ НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ НОВИХ НОРМ

НАУКА йде попереду розвитку законодавства й етики. У 1945 році це призвело до драматичних подій, пов'язаних зі знищенням життя за допомогою атомної бомби, а зараз це пов'язано зі створенням життя за допомогою технологій, що дають можливість подолати безпліддя.

Багато хто з нас радів разом із сім'єю Браун з Англії, коли Луїза, перша дитина з пробірки, з'явилася на світ. І ми захоплювалися появою дітей і в інших безпрецедентних випадках, наприклад, народженням здорових малюків, які були заморожені на стадії ембріонів в очікуванні відповідного моменту для пересадки в організм матері.

Два заморожені ембріони з Австралії породили море юридичних і етичних питань. Передбачалося пересадити ці ембріони Ельзі Ріос, дружині Маріо Ріоса. Попередня пересадка виявилася невдалою, але Ріоси вирішили ще раз спробувати стати батьками. Проте перед другою спробою Ріоси загинули в авіакатастрофі.

Що повинні були зробити в австралійському госпіталі із замороженими ембріонами? Чи могли вони їх пересадити кому-небудь ще? Було чимало тих, які бажали цього. Чи мали ембріони право спадкоємства чималого капіталу Ріосів? Чи треба було їх знищити? Ріоси, природно, не залишили ніяких попередніх розпоряджень щодо майбутнього ембріонів.

В Австралії було створено комісію для вивчення цієї проблеми. Минулого тижня комісія опублікувала свій звіт. Члени комісії вирішили, що ембріони мають бути розморожені, оскільки передача ембріонів кому-небудь вимагає згоди їх виробників, а таку згоду не було надано. Комісія також заявила, що ембріони у

своєму справжньому стані не є живими й не мають відповідних прав, а отже, можуть бути знищені.

Члени комісії усвідомлювали, що вони прийняли розв'язання проблеми, спираючись на зовсім не визначені юридичні й етичні норми. Тому вони зажадали, щоб упродовж трьох місяців було вивчено громадську думку про прийняті ними рекомендації. Якби переважна більшість виступила проти знищення ембріонів, то комісія переглянула б своє рішення.

Зараз подружні пари, які стоять у черзі на штучне запліднення в госпіталі Королеви Вікторії в Сідней, повинні вказувати, що робити з ембріонами в разі, якщо з ними самими щось станеться.

Це дає змогу сподіватися, що ситуація, подібна до випадку з Ріосами, не повториться. А як бути з іншими складними ситуаціями? Нещодавно у Франції жінка змушена була звернутися до суду, щоб отримати дозвіл на народження дитини з використанням замороженої сперми її чоловіка, який помер. Як варто вчинити з її проханням? А як бути, якщо жінка, що виношує чужу дитину, порушує договір і відмовляється віддати дитину, яку вона обіцяла народити для іншої сім'ї?

Наше суспільство не зуміло провести в життя закони, які обмежують руйнівну силу атомної енергії. Ми пожинаємо жакливі плоди цієї поразки. Є небезпека різноманітних зловживань учених у галузі прискорення або гальмування процесів із відтворення потомства. Етичні та юридичні межі мають бути встановлені, поки ми не зайшли занадто далеко.

Використовуючи газетну редакційну статтю «Нові технології породжують необхідність створення нових норм», наведену на попередній сторінці, дайте відповіді на питання.

Завдання 1: НОВІ НОРМИ

R236Q01 - 0 1 9

Підкресліть речення, у якому говориться про те, що зробили австралійці для вирішення питання про заморожені ембріони, які належали загиблій в авіакатастрофі сім'ї.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: заходження інформації, а саме перегляд тексту з метою знайти конкретну інформацію.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме інформаційна стаття.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	Підкреслюється АБО обводиться речення, АБО частина речення, які містять принаймні один із таких елементів: (1) «було засновано комісію»; (2) «упродовж трьох місяців має бути вивчено громадську думку про прийняті комісією рекомендації».	<p><i>Приклади відповідей [підкреслено]:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • В Австралії було створено комісію для вивчення цієї проблеми [Учень підкреслив одне з відповідних речень.] • В Австралії було створено комісію для вивчення цієї проблеми, яка зажадала, щоб упродовж трьох місяців було вивчено громадську думку про прийняті комісією рекомендації. [Учень підкреслив обидва відповідних речення.] • В Австралії було створено комісію для вивчення цієї проблеми. У Франції жінка була змушена звернутися до суду, щоб отримати дозвіл на народження дитини з використанням замороженої сперми її чоловіка, який помер. [Одна частина тексту підкреслена правильно, інше підкреслене речення пов'язане більше з відповіддю на наступне питання, тому можна вважати відповідь правильною.]
--------	---	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.	<p><i>Приклади відповідей [підкреслено]:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ембріони мають бути розморожені, оскільки передача ембріонів будь-кому вимагає згоди їх виробників, а такої згоди не було надано. [Учень підкреслив частину тексту, що не стосується питання.] • В Австралії було створено комісію для вивчення цієї проблеми. Є небезпека різноманітних зловживань учених у галузі прискорення або гальмування процесів відтворення потомства. [Одне речення підкреслено правильно, інші не можна розглядати як відповідь на питання, тому відповідь не приймається.]
--------	-----------------	---

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

Завдання 2: НОВІ НОРМИ

R236Q02 - 0 1 2 9

Наведіть два приклади зі статті, які показують, що сучасні технології, наприклад, пересадка заморожених ембріонів, зумовлюють необхідність створення нових законів.

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: розуміння тексту, а саме інтегрування інформації з тексту з думкою, висловленою в завданні, як аргумента на її користь.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: розповідь, а саме інформаційна стаття.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 2:	<p>У відповіді згадуються принаймні ДВА з наведених далі прикладів:</p> <p>(1) Коли Ріоси загинули, з'явилася проблема, що робити з ембріонами. [Не приймається як правильна відповідь просте перерахування проблем, узятих з абзацу 4 (наприклад, «Що повинні були зробити в госпіталі із замороженими ембріонами?», «Чи мали ембріони право спадкоємства капіталу?») без явного їх зв'язку зі смертю Ріосів.]</p> <p>(2) У Франції жінка була вимушена звернутися до суду, щоб отримати дозвіл на народження дитини з використанням замороженої сперми її чоловіка, який помер.</p> <p>(3) Як бути із жінкою, якщо вона, виносивши чужу дитину, відмовляється її віддати?</p> <p>У прикладах зауважено про необхідність для виробників ембріонів визначитися стосовно того, що робити з ембріонами в разі, якщо з ними самими щось трапляється; також потрібні закони про те, що робити із сурогатною матір'ю, яка відмовляється віддати виношену нею дитину.</p>
--------	---

Відповідь зараховано частково

Код 1:	Указується один із перелічених вище прикладів, пов'язаних із біотехнологіями (1) або (3), а також приклад про знищення життя за допомогою атомної енергії.
--------	--

Відповідь не зараховано

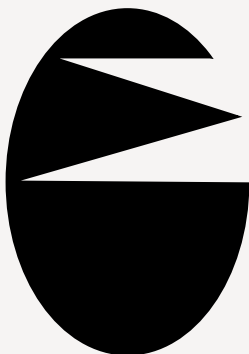
Код 0:	Інші відповіді.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Вони заморозили сперму, та її потрібно було зберігати замороженою до використання. [Відповідь не відповідає питанню.] • Чи є ембріони частиною спадку – чи можна їх імплантувати в організм когось іншого. [Неясно, на яку частину тексту посилається учень. Якщо обидва приклади про Ріосів, то це не дозволено (див. абзац 2 у коді 1). Якщо це стосується випадку у Франції, то у відповіді демонструється явне нерозуміння того, що дружина не є «ким-небудь іншим».]
Код 9:	Відповіді немає.	

Заувага: інформацію подано лише для довідки (не є частиною інструкції для оцінювання).

І код 2, і код 1 буде зараховано як 1 бал до суми балів учня/студента.

12. МОРЛЕНД

За бібліотечною системою Морленда нові члени бібліотеки отримують закладку з розкладом її роботи. Подивіться на закладку та дайте відповіді на наведені нижче питання.

 <p>Бібліотечна система Морленда</p>	РОЗКЛАД РОБОТИ					з 1 лютого 1998
		Бібліотека м. Брансуїк	Бібліотека Кембел Тонбул	Бібліотека м. Кобург	Бібліотека м. Фокнер	Бібліотека м. Гленрой
	Неділя	13.00-17.00	Зачинено	14.00-17.00	Зачинено	14.00-17.00
	Понеділок	11.00-20.00	11.00-17.30	13.00-20.00	11.00-17.30	10.00-17.30
	Вівторок	11.00-20.00	11.00-20.00	11.00-20.00	11.00-20.00	10.00-20.00
	Середа	11.00-20.00	11.00-17.00	10.00-20.00	11.00-17.00	10.00-20.00
	Четвер	11.00-20.00	11.00-17.30	10.00-20.00	11.00-17.30	10.00-20.00
	П'ятниця	11.00-17.00	11.00-17.00	10.00-20.00	11.00-17.00	10.00-17.30
	Субота	10.00-13.00	10.00-13.00	09.00-13.00	10.00-13.00	09.00-13.00

Завдання 1: МОРЛЕНД

R091Q01 - 0 1 8 9

О котрій години зачинається бібліотека в м. Фокнер по середах?

.....

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: заходження інформації, а саме перегляд тексту з метою знайти конкретну інформацію.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (довідник).

Тип тексту: опис, а саме технічний опис.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: 17.00/о 5-й годині.

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 8: Не відповідає завданню.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2: МОРЛЕНД

R091Q02

Яка з бібліотек ще відкрита о 6 годині вечора по п'ятницях?

- A Бібліотека в м. Брансуїк.
- B Бібліотека Кембел Тонбул.
- C Бібліотека в м. Кобург.
- D Бібліотека в м. Фокнер.
- E Бібліотека в м. Гленрой.

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: заходження інформації, а саме перегляд тексту з метою знайти конкретну інформацію.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний (довідник).

Тип тексту: опис, а саме технічний опис.

Ситуація: публічна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь C – «Бібліотека в м. Кобург».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

13. ЦЬКУВАННЯ

БАТЬКИ НЕДОСТАТНЬО ПОІНФОРМОВАНІ ПРО ЦЬКУВАННЯ ЇХНІХ ДІТЕЙ

За даними опитування Міністерства освіти, опублікованими в середу, лише кожен третій респондент із числа опитаних батьків знає про цькування, до якого мають стосунок їхні діти.

В опитуванні, що проводилося з грудня 1994 року до січня 1995 року, узяли участь близько 19 000 батьків, учителів і дітей початкових і середніх шкіл, де спостерігалися випадки цькування.

Подібне опитування було проведено Міністерством уперше. Було охоплено учнів від четвертого класу. Згідно з даними дослідження 22 відсотки опитаних учнів початкової школи повідомили, що вони стикнулися зі цькуванням, тоді як частка таких учнів у молодших класах середньої школи становила 13 відсотків, а в її старших класах – 4 відсотки.

З іншого боку, близько 26 відсотків учнів початкової школи повідомили про те, що вони цькували інших, тоді як частка таких учнів у молодших класах середньої школи є меншою й становить 20 відсотків, у старших же класах середньої школи – лише 6 відсотків.

Від 39 до 65 відсотків тих, хто розповів, що займався цькуванням інших, повідомили, що їх також цькували. За результатами опитування було виявлено, що 37 відсотків батьків учнів початкової школи, яких цькують, знали про те, що їхні діти були об'єктами цькування. Серед батьків учнів молодших класів середньої школи частка таких батьків становила 34 відсотки, а серед батьків учнів старших класів середньої школи – 18 відсотків.

Від 14 до 18 відсотків батьків, яким було відомо про цькування їхніх дітей у школі, сказали, що їм повідомили про це вчителі.

Згідно з опитуванням лише 3–4 відсотки батьків дізналися про цькування від своїх дітей.

Завдяки дослідженню також було виявлено, що 42 відсоткам учителів початкових класів не було відомо про те, що їхні учні є об'єктами цькування. Частка таких респондентів серед учителів молодших класів середньої школи становила 29 відсотків, а серед учителів старших класів середньої школи – 69 відсотків.

Відповідаючи на запитання про те, що спричиняє цькування, близько 85 відсотків учителів назвали брак виховання дітей удома. Як головну причину багато з батьків виділили брак почуття справедливості та співчутливого ставлення дітей одне до одного.

Представник Міністерства освіти заявив, що отримані дані свідчать про те, що батькам та вчителям варто підтримувати тісніший зв'язок із дітьми з метою попередження такого явища, як цькування.

У Японії проблема цькування в школі привернула велику увагу після того, як восени 1994 року в м. Нішіо (префектура Аїті) повісився 13-річний Кійотеру Окучі. У своїй передсмертній записці він написав, що однокласники неодноразово занурювали його в річку неподалік школи та вимагали в нього гроші.

Після цього випадку із самогубством через цькування в березні 1995 року Міністерство освіти підготувало звіт про проблему цькування в школі, спонукаючи учителів заборонити тим учням, які цькують інших, відвідувати школу.

Стаття на попередній сторінці з'явилася в японській газеті в 1996 році. З огляду на її зміст дайте відповіді на наведені нижче питання.

Завдання 1: ЦЬКУВАННЯ

R118Q02 - 0 1 8 9

Чому в статті згадується смерть Кійотеру Окучі?

.....

.....

.....

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: розуміння тексту: установлення локальних і глобальних інформаційних зв'язків.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: опис, а саме інформаційна стаття.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	У відповіді випадок самогубства через цькування повинен мати стосунок до питань громадської важливості та/або психолого-педагогічного дослідження. АБО У відповіді є думка про те, що смерть була пов'язана з надмірним цькуванням. Зв'язок може бути явно вираженим або його можна легко встановити.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Для пояснення мети проведення опитування. • Для обґрунтування причин такої стурбованості цькуванням учнів у Японії. • Він був хлопцем, який учинив самогубство через цькування. • Для того, щоб показати, наскільки далеко може завести цькування. • Це був надзвичайний випадок. • Він повісився та залишив записку про те, що його цькували в неприйнятні способи, наприклад, хулігани багато разів відбирали в нього гроші та занурювали в річку неподалік школи. [Опис надзвичайності даного випадку.] • Цей випадок згадано, тому що автори відчувають, наскільки важливо прагнути зупинити цькування, а також учителям і батькам уважно наглядати за своїми дітьми, оскільки ті можуть зробити те саме, якщо довго перебуватимуть у такому стані без допомоги дорослих. [Дуже довгий та багатослівний спосіб сказати про те, що цей інцидент показав важливість підвищення поінформованості громадян.]
--------	--	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Нечітка або неточна відповідь, зокрема припущення про те, що згадування про Кійотеру Окучі було розраховане на сенсаційність цього повідомлення.	<p><i>Приклади відповідей:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Він був японським хлопчиком. • У світі багато випадків, схожих на цей. • Лише для того, щоб заволодіти увагою читача. • Через те, що його цькували. [Схоже, що це може бути відповіддю на питання «Чому він вчинив самогубство?», але не причиною згадування цього випадку в статті, тому ця відповідь не містить в собі встановлення правильного зв'язку. Зв'язок недостатньо явний.] • Тому що ступінь цькування лишився непоміченим. [Відповідь не має сенсу. Сплутані причина та наслідок.]
--------	--	--

Код 8: Не відповідає завданню.

Код 9: Відповіді немає.

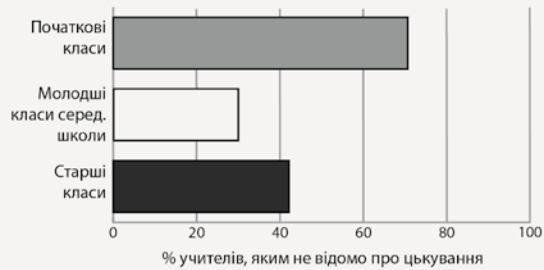
Завдання 2: ЦЬКУВАННЯ

R118Q03

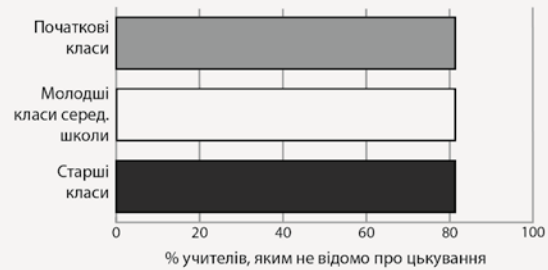
Якому відсотку вчителів у кожному з типів шкіл не було відомо про те, що їхні діти стали об'єктами цькування?

Обведіть варіант (А, В, С або D), який найкраще це зображує.

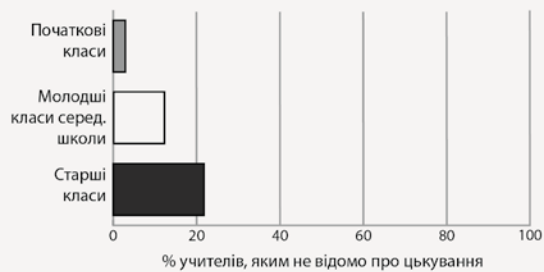
A

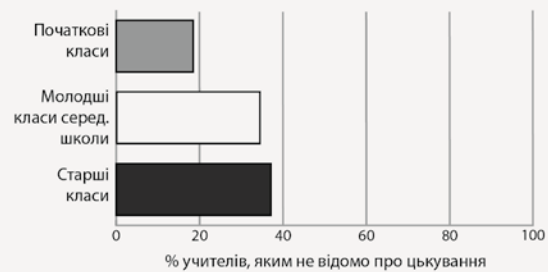
B

C

D

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: знаходження інформації в змішаному тексті, а саме сприйняття графічного представлення інформації, наданої у вигляді письмового тексту.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний.

Тип тексту: опис, а саме інформаційні матеріали.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Обведено А (букву або графік).

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

14. БДЖОЛИ

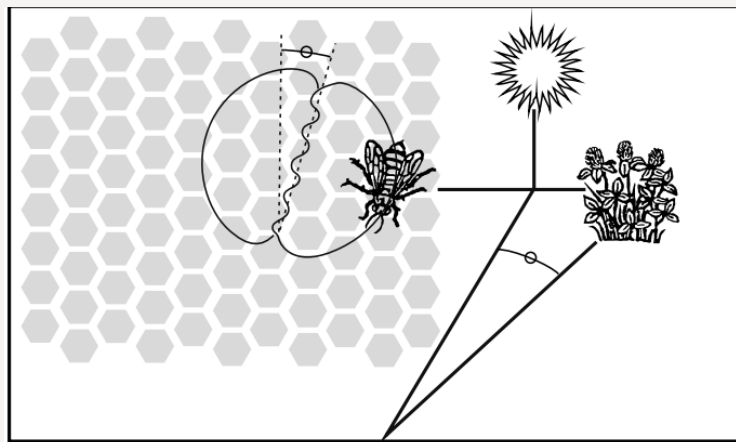
Інформація на цій і наступній сторінках узята з брошури про бджіл. Спираючись на подану інформацію, дайте відповіді на подані нижче питання.

ЗБІР НЕКТАРУ

Бджоли виготовляють мед для виживання. Для них він є єдиним важливим продуктом харчування. Якщо у вулику живе 60 000 бджіл, приблизно одна третина з них буде задіяною в зборі нектару, який потім перетворюватиметься на мед домашніми бджолами. Невелика кількість бджіл виконує роботу фуражирів, або шукачів. Вони знаходять джерело нектару й потім повертаються до вулика, щоб розповісти іншим бджолам, де він знаходиться.

Фуражири повідомляють іншим бджолам про те, де знаходиться джерело нектару, виконуючи танець і в такий спосіб подаючи інформацію про напрямок, у якому бджолам доведеться летіти, та про відстань, яку їм доведеться подолати. Під час такого танцю бджола гойдає своїм животом із боку в бік, одночасно рухаючись колами, які разом утворюють контур цифри 8.

Рух бджіл під час танцю відповідає схемі, зображеній на наведеному нижче малюнку.

На малюнку зображено бджолу, яка виконує танок усередині вулика на горизонтальній поверхні медових стільників. Якщо середня частина цифри 8 указує чітко вгору, це означає, що бджоли зможуть знайти собі їжу, коли полетять у напрямку сонця. Якщо середня частина цифри 8 указує вправо, їжа знаходиться праворуч від сонця.

Відстань від вулика до їжі позначається відтинком часу, упродовж якого бджола гойдає своїм животом. Якщо їжа знаходиться доволі близько, бджола гойдає животом упродовж незначеного проміжку часу. Якщо далеко – вона гойдає своїм животом довго.

ВИГОТОВЛЕННЯ МЕДУ

Коли бджоли дістаються вулика, принісши нектар, вони передають його домашнім бджолам. Це робочі бджоли, які пережовують нектар за допомогою своїх мандибул, піддаючи його обробці теплим сухим повітрям вулика. Річ у тім, що тільки-но зібраний нектар містить цукор і мінерали, майже на 80 % змішані з водою. 10–20 хвилин по тому, як більша частина надмірної води перетвориться на пару, домашні робочі бджоли розміщують нектар у медових стільниках, де випаровування продовжується. Через три дні мед у стільниках містить близько 20 % води. На цьому етапі бджоли вкривають мед у стільниках тонким шаром бджолиного воску, який самі ж і виробляють.

Кожного конкретного разу бджоли одного вулика, як правило, збирають нектар того самого типу рослин під час їх цвітіння та на тій самій території. Одними з найважливіших джерел нектару є фруктові дерева, конюшина та квітучі дерева.

СЛОВНИК

Домашня бджола – робоча бджола, що працює всередині вулика.

Мандибула – ротовий отвір.

Завдання 1: БДЖОЛИ

R217Q01

З якою метою бджоли танцюють?

- A Відсвяткувати успішне виробництво меду.
- B Указати тип рослини, яку знайшли фуражери.
- C Відзначити народження нової бджолиної матки.
- D Указати, де фуражери знайшли їжу.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: розуміння тексту, а саме сприйняття головної думки окремої частини тексту.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний.

Тип тексту: опис, а саме інформаційні матеріали.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь D – «Указати, де фуражери знайшли їжу».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 2: БДЖОЛИ

R217Q02- 0 1 8 9

Укажіть три основні джерела нектару.

1. _____
2. _____
3. _____

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: заходження інформації, а саме перегляд тексту з метою віднайти конкретну інформацію, спираючись на дослівну відповідність.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний.

Тип тексту: опис, а саме інформаційні матеріали.

Ситуація: особистісна.

Кодування відповідей:

- a:** фруктові дерева
- b:** конюшина
- c:** квітучі дерева
- d:** дерева
- e:** квіти

Відповідь зараховано повністю

Код 1: (У будь-якому порядку) abc, abe, bde.

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.	Приклади відповідей: <ul style="list-style-type: none"> • Комбінації a, b, c, d та e або інші відповіді. • Фрукти.
--------	-----------------	---

Код 8: Не відповідає завданню.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 3: БДЖОЛИ

R217Q03

У чому полягає головна відмінність між нектаром і медом?

- A У частці води в речовині.
- B У співвідношенні цукру та мінералів у речовині.
- C У типі рослини, з якої зібрано речовину.
- D У типі бджоли, яка переробляє речовину.

Оцінювання завдання 3

Процеси читання: розуміння тексту, а саме встановлення зв'язків між послідовністю фактів у тексті й формування умовиводів.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний.

Тип тексту: опис, а саме інформаційні матеріали.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь А – «У частці води в речовині».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

Завдання 4: БДЖОЛИ

R217Q05- 0 1 2 8 9

Що робить бджола під час танцю для того, щоб показати, наскільки далеко від вулика знаходиться їжа?

.....

Оцінювання завдання 4

Процеси читання: знаходження інформації, а саме перегляд тексту з метою віднайти конкретну, прямо висловлену інформацію.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний.

Тип тексту: опис, а саме інформаційні матеріали.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 2:	Указано, що інформація передається <u>і гойданням животом, і тривалістю часу</u> , упродовж якого це гойдання відбувається.	<i>Приклади відповідей:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Як довго бджола гойдає своїм животом. • Вона гойдає своїм животом упродовж певного часу.
--------	---	---

Відповідь зараховано частково

Код 1:	Згадано лише про гойдання животом. [Відповідь може бути частково неточною.]	<i>Приклади відповідей:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Вона гойдає своїм животом. • Вона показує, наскільки далеко знаходиться їжа тим, наскільки швидко гойдає своїм животом.
--------	---	--

АБО

Код 1:	Указано тривалість часу, але не вказано гойдання животом.	<i>Приклади відповідей:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Як довго вона танцює.
--------	---	---

Відповідь не зараховано

Код 0:	Неправильна, неточна, неповна або нечітка відповідь.	<i>Приклади відповідей:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Наскільки швидко рухається бджола вісілкою. • Наскільки великою є цифра 8. • Як рухається бджола. • Танок. • Живіт.
--------	--	---

Код 8:	Не відповідає завданню.
--------	-------------------------

Код 9:	Відповіді немає.
--------	------------------

15. ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ

Прочитайте статтю й коментарі до неї. І стаття, і коментарі обговорюють дослідження космосу сьогодні та в майбутньому.

ЧИ ЗАКІНЧИВСЯ ЗОЛОТИЙ ВІК ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ?

Ще з часів запуску супутника в 1957 р. мета освоєння космосу була одна – першими потрапити туди, куди ще не ступала нога людини. У 1961 р. Юрій Гагарін став першою людиною в космосі, розпочавши запеклі змагання, у яких астронавти й космонавти боролися за вищі рекорди, за розширення меж освоєння космосу та за славу для своєї країни. Утім після 22 липня 1969 р., а саме після історичного величезного стрибка, який здійснив в ім'я людства Ніл Армстронг, темп дослідження космосу знизився.

Відтоді космічні програми зосередилися на забезпеченні постійного перебування літальних апаратів на низькій навколоремній орбіті з метою обслуговування космічних кораблів, космічних станцій і супутників Землі. Російська космічна станція «Мир» та американська «Скайлеб» стали першими космічними станціями, але самостійно функціонувати для них виявилось занадто дорого. Зараз на міжнародній космічній станції (МКС) ведеться неймовірна за масштабом спільна робота за участі Сполучених Штатів, Росії, Канади та Японії. Утім ця станція мала стати лише першим кроком, після якого почнуть утілювати сміливіші проекти, зокрема й політ на Марс із людиною на борту. Минуло тридцять років, але ми й досі обслуговуємо цю космічну станцію, так і не наблизившись помітно до висадки людини на Марс.

Упродовж десятиліть думка про освоєння космосу людиною вважалася винятковим напрямом таких державних установ, як Національне агентство з аеронавтики й дослідження космічного простору (NASA) в Сполучених Штатах, Російське космічне агентство (РКА) та Європейська космічне агентство (ESA), які охоплюють 22 країни. Однак дедалі більша кількість приватних компаній, які роблять серйозні кроки в напрямі успішних комерційних космічних польотів, викликає в багатьох людей сумніви стосовно того, чи справді нам потрібні державні програми дослідження космосу, які фінансуються за державний кошт. Додайте сюди широко обговорювані аварії американських космічних шатлів у 1986 р. та 2003 р., коли ще більше було підірвано довіру до освоєння й втрачено ентузіазм щодо освоєння космосу.

Усе це наштовхує мене на висновок, що людство втратило запал і прагнення досліджувати нові горизонти. Боюся, що золотий вік освоєння космосу минув, а ми неминуче рухаємося до явно земного майбутнього.

Спираючись на наведену інформацію, дайте відповідь на подане нижче питання.

Завдання 1: ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ

Як, на думку автора статті «Чи закінчився золотий вік дослідження космосу?» Скотта Гаффінгтона, приватні компанії вплинули на освоєння космосу?

- A Приватні компанії показали, що вони можуть краще за державні вести проекти дослідження космосу.
- B Люди ставлять під сумнів необхідність існування державних космічних програм.
- C Державні установи втрачають фінансування в конкуренції з приватними компаніями, які надають ті ж послуги.
- D Державні установи та приватні компанії ефективно співпрацюють.

Оцінювання завдання 1

Процеси читання: знаходження інформації, а саме перегляд тексту з метою знаходження необхідної прямо висловленої інформації.

Ресурс тексту: одиничний.

Формат тексту: змішаний.

Тип тексту: аргументація, а саме безапеляційне твердження.

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1: Відповідь А – «Приватні компанії показали, що вони можуть краще за державні вести проекти дослідження космосу».

Відповідь не зараховано

Код 0: Інші відповіді.

Код 9: Відповіді немає.

КОМЕНТАРІ ДО ТЕКСТУ:

Йоші Кубота:

Думка, що довіру до освоєння космосу й ентузіазм щодо цього підірвано, – просто хибна. Справді, фінансування державних установ було проблемним через слабкість світової економіки, але запал до досліджень на міжнародному рівні все одно великий. Наприклад, 14 світових агенцій зі всього світу зібралися у 2007 р., щоб скласти «Глобальну програму дослідження космосу: принципи координації зусиль». Мета цього базового документа – створити всесвітньо узгоджені підходи до освоєння космосу людиною й апаратами. Наші космічні агенції разом розробили надзвичайно чіткий план дослідження космосу. До речі, цей документ було оновлено 2014 року. Можете ознайомитися з текстом всесвітньої програми дослідження космосу в додатку.

Рендалл М. Кей:

Скотте, як і Йоші Кубота, думаю, ви неправильно зрозуміли сьогоднішній стан справ у дослідженні космосу. НАСА, один із членів Міжнародної координаційної групи з досліджень космосу, яка розробила Всесвітню програму дослідження космосу, поширену Йоші, оприлюднила детальний план розробки технологій, потрібних, щоб відправити людину на Марс. Низька навколоремна орбіта – це тільки перший крок, а не остаточна мета.

Клод Мессьєр:

Ця дискусія – неймовірна, але, гадаю, мушу внести декілька поправок. Саме через освоєння космосу ми зможемо розв'язати наші глобальні проблеми. При цьому Скотт має рацію, що поступ Всесвітньої програми дослідження космосу відбувається дуже повільно. Частково через вартість, а частково через затягування в часі, закладене у Всесвітню програму дослідження космосу. Стаття, на яку посилається Йоші, подає програму, яка засвідчує, що наша наступна зупинка – Місяць. Але зараз ця організація вивчає два варіанти розвитку подій – або Місяць, або астероїд.

Спираючись на наведену інформацію, дайте відповідь на подане нижче питання.

Завдання 2: ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ

Автор статті Скотт Гаффінгтон та коментатори Йоші Кубота й Клод Мессьєр не погоджуються одне з одним щодо одних питань, але погоджуються щодо інших.

На основі того, що Ви дізналися з їхніх повідомлень, позначте всіх осіб, які б погодилися із наведеними нижче твердженнями.

Твердження	Скотт Гаффінгтон	Йоші Кубота	Клод Мессьєр
Запал до досліджень космосу зменшився			
Поступ у дослідженні космосу протягом останніх років сповільнився			
Як пілотовані, так і безпілотні польоти мають величезне значення для програм дослідження космосу			

Оцінювання завдання 2

Процеси читання: осмислення змісту тексту, а саме формування умовиводів (інференцій) на основі множинного тексту.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: аргументативний

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

	Твердження	Скотт Гаффінгтон	Йоші Кубота	Клод Мессьєр
Код 1:	Запал до досліджень космосу зменшився	Так		
	Поступ у дослідженні космосу протягом останніх років сповільнився	Так		Так
	Як пілотовані, так і безпілотні польоти мають величезне значення для програм дослідження космосу		Так	

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.
Код 9:	Відповіді немає.

Завдання 3: ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ

Поміркуйте над питанням про те, які погляди викладено в статті Скотта Гаффінгтона і які – у коментарях у відповідь на неї.

На основі цієї інформації напишіть власний коментар, який пояснював би дві першочергові переваги дослідження космосу. Підкріпіть свою відповідь фактами зі статті й коментарів до неї.

.....
.....

Оцінювання завдання 3

Осмислення також передбачає *опертя на власні знання, позицію чи погляди за межами тексту, щоб пов'язати наведену в тексті інформацію з власними концептуальними й емпіричними ціннісними орієнтаціями.*

Процеси читання: оцінювання й осмислення змісту множинного тексту, а саме зіставлення різних позицій, а також пов'язування наведеної

в тексті інформації з власними концептуальними орієнтаціями, знаннями й поглядами за межами тексту.

Ресурс тексту: множинний.

Формат тексту: цілісний.

Тип тексту: аргументативний

Ситуація: особистісна.

Відповідь зараховано повністю

Код 1:	Коментар містить принаймні два пояснення переваг дослідження космосу, наприклад: 1) можливість завдяки освоєнню космосу розв'язувати глобальні проблеми людства; 2) використання космічних технологій, зокрема супутникового зв'язку й метеорологічних супутників, у повсякденному житті людини, роль цих технологій у підвищенні продуктивності в сільському господарстві, у зниженні ризиків від природних катаклізмів тощо.
--------	--

Відповідь не зараховано

Код 0:	Інші відповіді.
Код 9:	Відповіді немає.

ПРИКЛАДИ ЗАВДАНЬ (РОЗДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ)

1. ОЗЕРО ЧАД

На рисунку 1 показано зміни рівня води в озері Чад у північноафриканській частині пустелі Сахара.

Озеро Чад повністю зникло приблизно 20 000 р. до н. е. під час останнього Льодовикового періоду. Приблизно 11 000 р. до н. е. воно з'явилося знову. Сьогодні рівень води в цьому озері приблизно такий самий, як у 1 000 р. нашої ери.

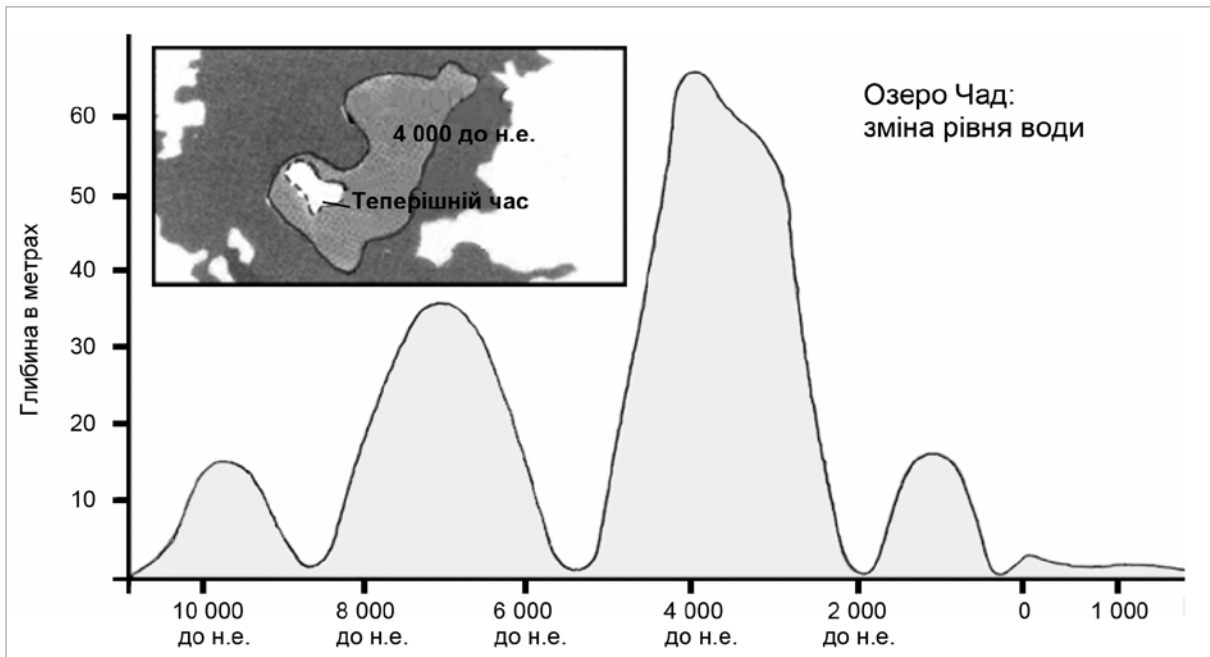

Рис. 1

На діаграмі, що представлена на рисунку 2, показані наскельне мистецтво в Сахарі (стародавні малюнки або живопис, знайдені на стінах печер) і зміни у тваринному світі.

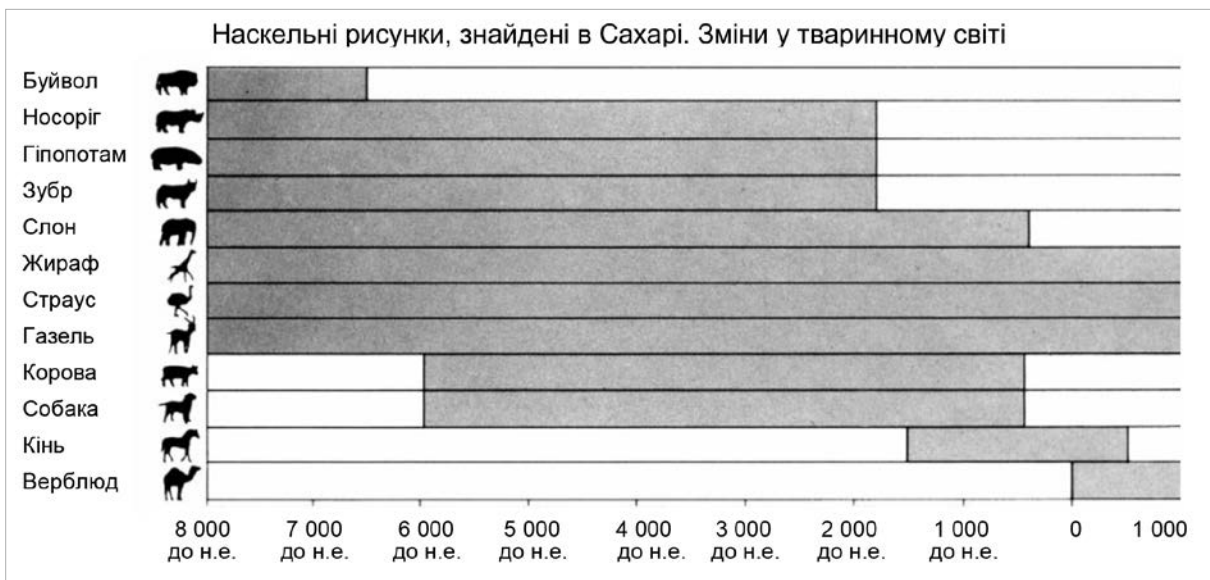

Рис. 2

Відповідаючи на питання, скористайтеся інформацією про озеро Чад на попередній сторінці.

Завдання 1: ОЗЕРО ЧАД

R040Q02

Яка глибина озера Чад на сьогодні?

- A Близько двох метрів.
- B Близько п'ятнадцяти метрів.
- C Близько п'ядесяти метрів.
- D Воно повністю зникло.
- E Інформації про це немає.

Завдання 2А: ОЗЕРО ЧАД

R040Q03A

Який приблизно рік відповідає початковій точці графіка на рисунку 1?

.....

Завдання 2Б: ОЗЕРО ЧАД

R040Q03B

Чому автор обрав цю точку як початок графіка?

.....

.....

Завдання 3: ОЗЕРО ЧАД

R040Q04

Рисунок 2 ґрунтується на тому припущенні, що

- A тварини, зображені на наскельних малюнках, мешкали в районі озера Чад у той час, коли їх малювали.
- B художники, які малювали тварин, мали високу техніку малюнка.
- C художники, які малювали тварин, мали можливість подорожувати на далекі відстані.
- D не було спроб приручити тварин, зображених на наскельних малюнках.

Завдання 4: ОЗЕРО ЧАД

R040Q06

Для відповіді на це завдання Вам потрібно об'єднати інформацію, яку представлено на рисунках 1 і 2. Зникнення носорога, гіпопотама та зубра з наскельних малюнків пустелі Сахара сталося

- A на початку останнього Льодовикового періоду.
- B у середині періоду, коли глибина озера Чад досягала найвищого рівня.
- C після того, як рівень озера Чад знижувався протягом більше тисячі років.
- D на початку безперервного сухого періоду.

2. ГРИП

ПРОГРАМА ДОБРОВІЛЬНОЇ ІМУНІЗАЦІЇ ПРОТИ ГРИПУ ДЛЯ СЛУЖБОВЦІВ ОРГАНІЗАЦІЇ «АКОЛ»

Вам, без сумніву, відомо, що взимку легко заразитися грипом і хворіти можна впродовж кількох тижнів.

Найкращий спосіб боротьби з вірусом грипу – бути здоровим. Щоденна гімнастика та раціон, що містить багато овочів і фруктів, рекомендують передусім для того, щоб допомогти імунній системі боротися із цим поширеним вірусом.

Як додатковий профілактичний засіб проти цієї поширеної хвороби організація «Акол» запропонувала своїм співробітникам зробити щеплення від грипу.

З медсестрою домовилися про те, що вона буде робити щеплення в робочий час у першій або другій половині дня протягом тижня, починаючи із 17 листопада. Щеплення безкоштовні та доступні всім працівникам організації.

Участь співробітників добровільна. Кожному працівнику, який вирішить зробити щеплення, запропонують підписати документ для засвідчення того, що цей працівник не страждає на алергію й розуміє, що від зробленого щеплення можливі незначні побічні ефекти.

За твердженням медиків, імунізація не викликає захворювання на грип. Разом із тим вона може викликати такі побічні ефекти, як утом, невелика температура та біль у руці.

КОМУ ВАРТО ПРОЙТИ ІМУНІЗАЦІЮ?

Кожному, хто зацікавлений захистити себе від вірусу.

Наполегливо рекомендують робити щеплення людям, старшим за 65 років. Разом із тим імунізація потрібна **КОЖНОМУ**, хто страждає хронічними хворобами, особливо хворобами серця, захворюваннями легень, бронхіальною астмою або діабетом.

Працюючи в колективі, УСІ його члени ризикують заразитися грипом.

КОМУ ІМУНІЗАЦІЯ ПРОТИПОКАЗАНА?

Особам, надчутливим до вживання яєць, а також людям, у яких гостра лихоманка, і вагітним жінкам.

Якщо Ви перебуваєте на лікуванні, проконсультуйтеся в лікаря, чи не протипоказано Вам імунізацію через це лікування і чи не викликали у Вас зроблені раніше щеплення від грипу небажаних ускладнень.

Якщо Ви бажаєте пройти імунізацію протягом тижня, починаючи із 17 листопада, то, будь ласка, до п'ятниці 7 листопада зверніться до консультанта – Ірини Миколаївни Катеринчук. Дата й час будуть визначені з урахуванням можливостей медсестри, кількості заявок і часу, зручного для більшості працівників організації «Акол». Якщо Ви плануєте пройти імунізацію до початку зими, але вас не влаштовує визначений час, будь ласка, повідомте про це Ірині Миколаївні. Можливо, якщо збереться достатня кількість охочих, для проведення імунізації буде визначено додатковий час.

Для отримання додаткової інформації, будь ласка, телефонуйте Ірині Миколаївні за телефоном 5577.

Доброго здоров'я!

Ірина Миколаївна Катеринчук, співробітниця організації «АКОЛ», підготувала інформаційний листок для службовців цієї організації, зміст якого викладено на двох попередніх сторінках.

Ця інформація знадобиться Вам для відповіді на питання, які наведено далі.

Завдання 1: ГРИП

R077Q02

Яку з перерахованих нижче послуг пропонує «АКОЛ» у своїй програмі імунізації?

- A Щоденні заняття гімнастикою протягом усієї зими.
- B Проведення імунізації в робочі години.
- C Невелика премія учасникам.
- D Щеплення робитиме лікар.

Завдання 2: ГРИП

R077Q03

Ми можемо обговорювати зміст інформаційного листка (тобто те, про **що** в ньому йдеться).

Ми можемо обговорювати його стиль (тобто те, **як** представлено його зміст).

Ірина Миколаївна прагнула, щоб стиль інформаційного листка був доброзичливим і заохочувальним.

На Вашу думку, чи досягла вона задуманого?

Поясніть свою відповідь, посилаючись на деталі оформлення тексту, малюнки, розташування тексту й стиль мовлення інформаційного листка.

.....

.....

.....

.....

Завдання 3: ГРИП

R077Q04

Відповідно до цього інформаційного листка, якщо Ви бажаєте захиститися від вірусу грипу, то щеплення проти грипу

- A ефективніше, ніж гімнастика й здоровий раціон харчування, але більш ризиковане.
- B корисне, але воно не замінює гімнастику або здоровий раціон харчування.
- C таке ж ефективне, як гімнастика й здоровий раціон харчування, і вимагає менших зусиль.
- D не потрібне, якщо Ви багато займаєтеся гімнастикою й дотримуєтеся здорового раціону харчування.

Завдання 4: ГРИП

R077Q05- 0 1 2 9

В інформаційному листку читаємо:

КОМУ ВАРТО ПРОЙТИ ІМУНІЗАЦІЮ?
Кожному, хто зацікавлений захистити себе від вірусу.

Після того як Ірина Миколаївна поширила інформаційний листок, її колега порадила їй вилучити з тексту слова «Кожному, хто зацікавлений захистити себе від вірусу», тому що вони вводять людей в оману.

Чи згодні Ви з тим, що ці слова вводять в оману та що їх необхідно вилучити з тексту?

Поясніть свою відповідь.

.....

.....

.....

Кому зі співробітників компанії потрібно, відповідно до інформаційного листка, звернутися до Ірини Миколаївни?

- A Станіславу зі складу, який не хоче проходити імунізацію, тому що більше сподівається на свій природний імунітет.
- B Даші з відділу продажів, яка хотіла б знати, чи є імунізація обов'язковою для всіх.
- C Ельвірі з відділу кореспонденції, яка хотіла б пройти імунізацію цієї зими, але через два місяці вона очікує народження дитини.
- D Михайлу з бухгалтерії, який хотів би пройти імунізацію, але буде у відпустці протягом тижня, починаючи з 17 листопада.

3. ГРАФІТІ

Нижче вміщено два листи. Вони надійшли з Інтернету, й обидва вони про «графіті».

Графіті – це малюнки чи написи на стінах або в інших місцях, виконані без офіційного дозволу. Використайте листи для відповідей на питання, запропоновані нижче.

Хельга

Я киплю від злості, оскільки в четвертий раз стіну школи очищають і перефарбовують, щоб покінчити з графіті. Творчість – це прекрасно, але чому ж не знайти такі способи самовираження, які не завдавали б зайвих збитків суспільству?

Чому потрібно псувати репутацію молодого покоління, малюючи на стінах там, де це заборонено?

Адже художники-професіонали не вивішують свої полотна на вулицях, чи не так? Замість цього вони знаходять інші засоби й завойовують славу на офіційних виставках.

Як на мене, будівлі, огорожа, паркові лавки – самі по собі витвори мистецтва. І хіба не шкода псувати цю архітектуру розписом, не кажучи вже про те, що використовуваний для цього метод руйнує озоновий шар? І я не можу зрозуміти, чому ці самозвані художники так зляться, коли їхні так звані «художні полотна» прибирають з очей геть знову й знову.

Софія

У людей різні смаки. Суспільство перенасичене інформацією та рекламою. Знаки торгових компаній, назви магазинів. Великі нав'язливі плакати з обох сторін вулиць. Чи прийнятно все це? В основному, так. А чи прийнятні графіті? Деякі говорять – так, деякі – ні.

Хто платить за ці графіті? А хто, зрештою, платить за рекламу? Правильно. Споживач.

А чи запитали ті, хто ставить рекламні щити, вашого дозволу? Ні. Тоді чи повинні це робити люди, які малюють на стінах? Чи не є це просто видом спілкування, як, наприклад, ваше власне ім'я, назви партій або великі твори мистецтва на вулиці?

Тільки згадайте про смугастий і картатий одяг, що з'явився в магазинах кілька років тому. І про лижні костюми. Моделі та кольори були скопійовані з розмальованих бетонних стін. Досить кумедно, що ці моделі та кольори сприймаються сьогодні суспільством, захоплюють, а графіті в тому ж стилі вважаються жакливими. Так, скрутні часи настали для мистецтва.

Завдання 1: ГРАФІТІ

R081Q01

Мета кожного з листів –

- A пояснити, що таке графіті.
- B висловити свою думку про графіті.
- C продемонструвати популярність графіті.
- D розповісти людям, що необхідно дуже багато засобів, аби змити ці розписи.

Завдання 2: ГРАФІТІ

R081Q05

Чому Софія посилається на рекламу?

.....

.....

.....

Завдання 3А: ГРАФІТІ

R081Q06A

З яким із цих двох листів Ви згодні? Своїми словами обґрунтуйте свою позицію, використовуючи те, що сказано в одному з листів або в них обох.

.....

.....

.....

.....

Завдання 3Б: ГРАФІТІ

R081Q06B

Аналізуючи кожен лист, ми можемо обговорювати, про **що** йдеться в листі (тобто його зміст).

Ми можемо також обговорювати, **як** написано лист (тобто його стиль).

Незалежно від того, із чийм листом Ви згодні, поясніть, хто із цих двох авторів, на Вашу думку, написав лист краще. Обґрунтуйте свою відповідь, посилаючись на те, **як** написані обидва або один із цих листів.

.....

.....

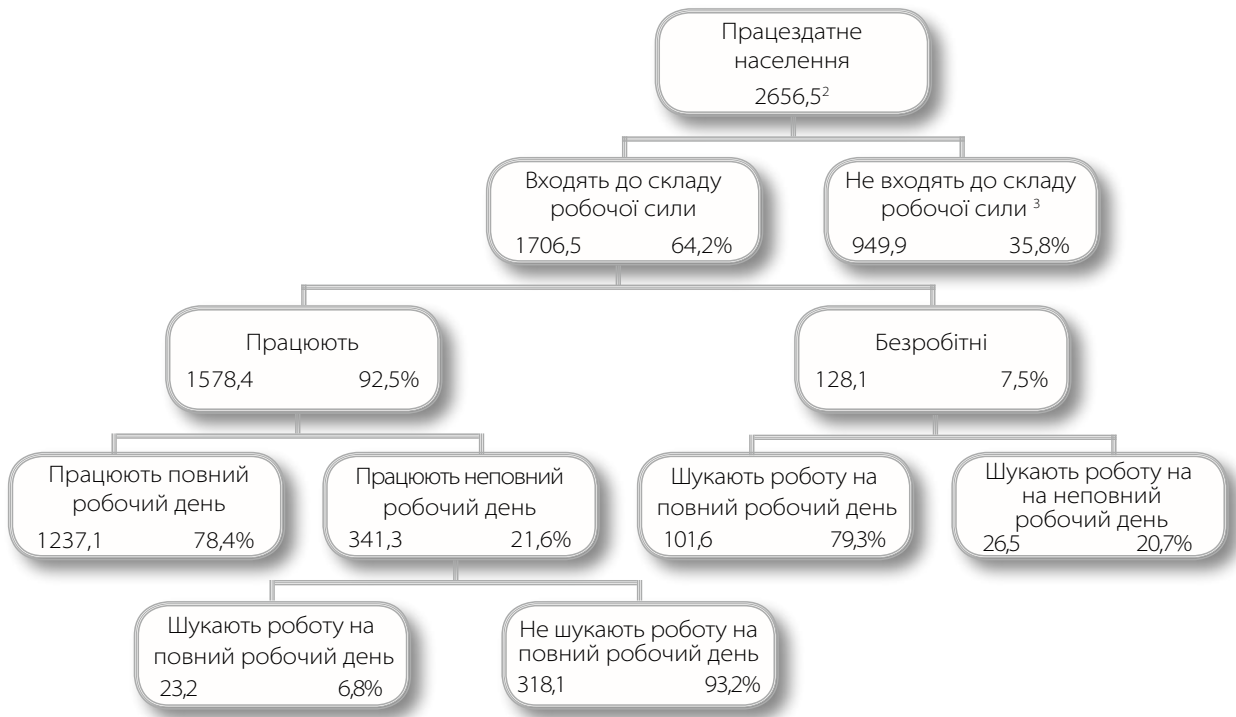
.....

.....

4. РОБОЧА СИЛА

На діаграмі показано структуру працездатного населення в певній країні. Чисельність усього населення цієї країни в 1995 році дорівнювала приблизно 3,4 мільйона.

Структура робочої сили в період 01.04.1994–31.03.1995 р. (у тисячах)¹

Примітки:

1. Чисельність різних груп населення вказано в тисячах.
2. До працездатного населення належать люди віком від 15 до 65 років.
3. Населення, яке не входить до складу робочої сили, – це ті, хто не шукає роботу активно та/чи хто не може працювати.

Використовуючи інформацію на попередній сторінці про робочу силу, дайте відповіді на питання.

Завдання 1: РОБОЧА СИЛА

R088Q01

На які дві основні групи поділено працездатне населення?

- A Ті, що мають роботу, та безробітні.
- B Люди працездатного віку та люди непрацездатного віку.
- C Люди з повною зайнятістю та люди з частковою зайнятістю.
- D Ті, що входять до складу робочої сили, та ті, що не входять до складу робочої сили.

Завдання 2: РОБОЧА СИЛА

R088Q03

Якою є чисельність працездатного населення, яке не входило до складу робочої сили? (Запишіть лише число, відсотки не вказуйте).

.....

Завдання 3: РОБОЧА СИЛА

R088Q04

До якої групи населення, представленої на діаграмі, можна віднести людей, перерахованих у лівій частині таблиці?

Позначте хрестиком відповідну клітинку таблиці.

У першому рядку таблиці показано, як це можна зробити.

	Входять до складу робочої сили: працюють	Входять до складу робочої сили: безробітні	Не входять до складу робочої сили	Не можна віднести до жодної з категорій
Офіціант, 35 років, працює неповний робочий день	☒	☐	☐	☐
Жінка-підприємець, 43 роки, працює 60 годин на тиждень	☐	☐	☐	☐
Студент денного відділення, 21 рік	☐	☐	☐	☐
Чоловік, 28 років, нещодавно продав свій магазин, шукає роботу	☐	☐	☐	☐
Жінка, 55 років, ніколи не працювала й не хотіла працювати не вдома	☐	☐	☐	☐
80-річна бабуся, усе ще працює кілька годин на день у сімейній крамниці	☐	☐	☐	☐

Завдання 4: РОБОЧА СИЛА

R088Q05

Припустимо, що відомості про працездатне населення публікують у формі наведеної раніше діаграми щорічно.

Нижче перераховано чотири види відомостей, які представлено на діаграмі.

Укажіть, чи мінятимуться ці відомості з року в рік. Обведіть слово «Зміниться» або «Не зміниться».

У першому рядку показано, як це потрібно зробити.

Відомості, представлені на діаграмі	Відповідь
Назви груп населення, представлених на діаграмі (наприклад, що «Входять до складу робочої сили»)	Зміниться / Не зміниться
Відсотки (наприклад, «64,2%»)	Зміниться / Не зміниться
Чисельність різних груп населення (наприклад, «2656,5»)	Зміниться / Не зміниться
Примітки, які наведено під діаграмою	Зміниться / Не зміниться

Завдання 5: РОБОЧА СИЛА

R088Q07

Інформацію про структуру робочої сили представлено у вигляді діаграми, наведеної вище, але її можна представити в інші способи, наприклад, за допомогою словесного опису, у вигляді графіка, таблиці або діаграми іншого виду, зокрема кругової.

Представлену в завданні діаграму обрано як найбільш зручну для того, щоб показати

- A зміни в часі.
- B чисельність усього населення країни.
- C категорії населення, що належать до складу кожної з виділених груп.
- D чисельність кожної групи населення.

5. МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН

Результати виконання програми організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» за 1996 рік

	Регіон Східної та Південної Африки					РСП				
	Єгипет	Ефіопія	Кенія	Малаві	Судан	Танзанія	Уганда	Замбія	Зімбабве	Усього
 Охорона здоров'я										
Служби надання медичної допомоги на чотири й менше кімнат	1	0	6	0	7	1	2	0	9	26
Працівники охорони здоров'я, які отримали одноденну перепідготовку	1053	0	719	0	425	1003	20	80	1085	4385
Діти, які отримували додаткове харчування впродовж одного тижня або довше	10195	0	2240	2400	0	0	0	0	251402	266237
Діти, яким надана фінансова допомога на загальне лікування та стоматологічні послуги	984	0	396	0	305	0	581	0	17	2283
 Освіта										
Учителі, які пройшли перепідготовку впродовж одного тижня	0	0	367	0	970	115	565	0	303	2 320
Шкільні зошити, куплені або подаровані	667	0	0	41200	0	69106	0	150	0	111123
Шкільні підручники, куплені або подаровані	0	0	45650	9 600	1182	8769	7285	10	58387	131023
Шкільна форма, куплена, зшита або подарована	8897	0	5761	0	2000	6040	0	0	434	23132
Діти, яким надана допомога у формі плати за навчання або стипендії	12321	0	1598	0	154	0	0	0	2014	16087
Шкільні парти, куплені, зроблені або подаровані	3200	0	3689	250	1564	1725	1794	0	4109	16331
Класи, побудовані для постійного користування	44	0	50	8	93	31	45	0	82	353
Відремонтовані класи	0	0	34	0	0	14	0	0	33	81
Дорослі, які відвідують заняття з ліквідації неписьменності в цьому фінансовому році	1160	0	3000	568	3617	0	0	0	350	8695
 Комунальна інфраструктура										
Громадські вбиральні (туалети), викопані або побудовані	50	0	2403	0	57	162	23	96	4311	7 102
Будинки, приєднані до нової каналізаційної системи	143	0	0	0	0	0	0	0	0	143
Колодязі (чи створені джерела), викопані або поліпшені	0	0	15	0	7	13	0	0	159	194
Нові робочі бурові свердловини	0	0	8	93	14	0	27	0	220	362
Нові системи, що подають самопливом питну воду	0	0	28	0	1	0	0	0	0	29
Системи питної води, поліпшені або відремонтовані	0	0	392	0	2	0	0	0	31	425
Ремонт будинків за проектом «ПЛАН»	265	0	520	0	0	0	1	0	2	788
Нові будинки, зведені для тих, хто цього потребує	225	0	596	0	0	2	6	0	313	1 142
Зали для проведення громадських заходів, поліпшені або побудовані	2	0	2	0	3	0	3	0	2	12
Керівники комунальних служб, які пройшли перепідготовку впродовж одного дня або більше	2214	95	3522	232	200	3 575	814	20	2693	13365
Кілометри перебудованих автодоріг	1,2	0	26	0	0	0	0	0	53,4	80,6
Побудовані мости	0	0	4	2	11	0	0	0	1	18
Сім'ї, яким допомогли безпосередньо служби контролю за ерозією ґрунту	0	0	1 092	0	1 500	0	0	0	18 405	20 997
Будинки, наново електрифіковані	448	0	2	0	0	0	0	0	44	494

Таблиця на попередній сторінці є частиною звіту міжнародної благодійної організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН». У ній наведено деяку інформацію про роботу організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» в одному з регіонів її діяльності (Східна та Південна Африка).

Використовуючи цю таблицю, виконайте наведені нижче завдання.

Завдання 1А: МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН

R099Q04A

Що вказано в таблиці стосовно рівня діяльності міжнародної організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» в Ефіопії в 1996 році порівняно з іншими країнами цього регіону?

- A Рівень її діяльності в Ефіопії був порівняно високий.
- B Рівень її діяльності в Ефіопії був порівняно низький.
- C Він був приблизно такий самий, як і в інших країнах цього регіону.
- D Він був порівняно високий у категорії «Комунальна інфраструктура» та низький в інших категоріях.

Завдання 1Б: МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН

R099Q04B

У 1996 році Ефіопія була однією з найбідніших країн світу.

Ураховуючи цей факт, а також дані, наведені в таблиці, висловіть свою думку про те, як можна пояснити рівень діяльності організації «МІЖНАРОДНИЙ ПЛАН» в Ефіопії порівняно з її діяльністю в інших країнах?

.....

.....

.....

.....

Наукова зброя поліції

Сталось вбивство, але підозрюваний стверджує, що не знає жертви й ніколи не знав її. Він також стверджує, що вони ніколи не зустрічалися з жертвою й що він ніколи не торкався її...

Поліція й суддя впевнені, що підозрюваний говорить неправду. Проте як це довести?

На місці злочину слідчі підбирали кожен клаптик, який можна було б уважати доказом: нитки, волосся, відбитки, недопалки. Декілька волосин, знайдених на піджаку вбитого, були руді, і вони були підозріло подібні до волосся підозрюваного. Якщо можна було б довести, що це волосся належить йому, то це могло б стати свідченням того, що насправді він зустрічався зі своєю жертвою.

Кожна людина неповторна

Фахівці взялися до роботи. Вони ретельно вивчили клітини, узяті у коренів волосся підозрюваного, і клітини крові.

У ядрі кожної клітини нашого організму є ДНК. Про що саме йдеться? ДНК має вигляд намиста, зробленого з двох скручених низок перлин. Уявімо, що перлини мають чотири різні кольори й що тисячі кольорових перлин (саме з них складається ген), нанизані в особливому порядку. І такий порядок

зберігається в усіх клітинах тіла кожної людини: він однаковий і в коренях волосся, і в клітинах великого пальця ноги, і в печінці, і в шлунку, і в крові.

У різних людей порядок розташування перлин різний. Ураховуючи число перлин, вірогідність того, що їх порядок буде однаковий у різних людей, мізерно мала. Таке може статися лише в тому разі, якщо ці люди близнюки. Таким чином, ДНК слугує свого роду генетичним посвідченням особи.

Отже, генетики можуть порівняти ДНК підозрюваного, яке є генетичним посвідченням його особи (у нього береться проба крові) зі зразком ДНК, узятим зі знайденої на піджаку вбитого рудої волосини. Якщо ці генетичні посвідчення виявляться однаковими, стане зрозумілим, що насправді підозрюваний зустрічав жертву, з якою, як він запевняв, не був знайомий.

Лише мала частина доказу

Усе частіше й частіше в разі злочинів, пов'язаних зі зґвалтуванням, убивством, крадіжкою, поліції доводиться проводити генетичний аналіз. Навіщо? Для того щоб спробувати знайти свідчення контакту двох людей, двох предметів, або предмета й людини.

Перевірка такого контакту частенько корисна для розслідування, але не завжди становить беззаперечний доказ злочину. Це всього лише мала частина доказу, одна серед багатьох інших.

Ганні Версаль

Ми складаємося з мільярда клітин

Кожна жива істота на Землі складається з величезної кількості клітин. Кожна клітина дуже мала. Можна сказати, мікроскопічно мала, – побачити клітку можна лише за допомогою мікроскопа, що збільшує в багато разів. У кожній клітині є мембрана і ядро, у якому знаходиться ДНК.

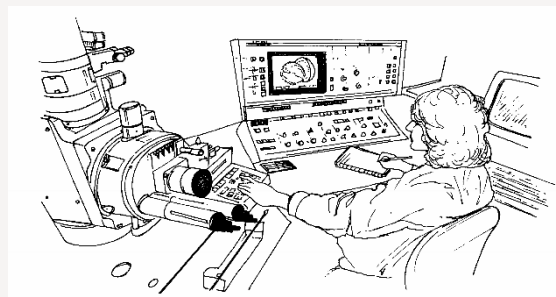
Генетичне посвідчення?

ДНК має набір генів, кожен із яких складається з тисяч «перлин».

Зібрані разом, усі ці гени утворюють генетичне посвідчення особи людини.

Як розпізнати генетичне посвідчення особи?

Генетик бере декілька живих клітин із коренів волосся, знайденого на жертві, або зі слини, що залишилася на недопалку сигарети. Він поміщає клітини в речовину, яка знищує в них все, окрім ДНК. Та ж операція здійснюється з клітинами, отриманими з крові підозрюваного. Потім ДНК готують для аналізу, а після цього поміщають у спеціальну речовину – гель, через який пропускають електричний струм. Через декілька годин стають помітними смужки, які нагадують штрих-код (на кшталт тих, які ми бачимо на деяких коробках із продуктами). Цей штрих-код можна бачити завдяки спеціальному освітленню. Надалі штрих-код ДНК підозрюваного порівнюють зі штрих-кодом, отриманим після описаних маніпуляцій з волоссям, знятим із жертви.

Мікроскоп у лабораторії поліції

Використайте статтю з журналу, наведену вище, для відповідей на завдання.

Завдання 1: ПОЛІЦІЯ

R100Q04

Автор використовує приклад перлинного намиста для пояснення структури ДНК.
Як варіюються ті самі намиста в різних людей?

- A Вони варіюються за довжиною.
  - B Порядок перлин різниться.
  - C Число ланцюжків різне.
  - D Колір перлин різний.
-

Завдання 2: ПОЛІЦІЯ

R100Q05

Яка мета уривку з підзаголовком «Як розпізнати генетичне посвідчення особи»?
Пояснити,

- A що таке ДНК.
  - B що таке штрих-код.
  - C як робиться аналіз клітин для отримання моделі ДНК.
  - D як можна довести, що злочин було скоєно.
-

Завдання 3: ПОЛІЦІЯ

R100Q06

Яка головна мета автора?

- A Застерегти.
  - B Розважити.
  - C Поінформувати.
  - D Переконати.
-

Завдання 4: ПОЛІЦІЯ

R100Q07

У кінці вступного (першого затіненого) тексту сказано: «Як це довести»? У розповіді слідчі намагаються знайти відповідь на це питання за допомогою

- A допиту свідків.
- B проведення генетичних аналізів.
- C ретельного допиту підозрюваного.
- D повторного перегляду результатів слідства.

7. БІГУНИ

ГАРНОГО ВАМ САМОПОЧУТТЯ, БІГУНИ!

Упродовж 14 років Центр спортивної медицини в Ліоні (Франція) досліджує проблеми травматизму молодих спортсменів. Під час дослідження було встановлено, що найкращий засіб від травм – це їх попередження й хороше взуття.

Удари, падіння, зношування й розриви

Вісімнадцять відсотків спортсменів у віці від 8 до 12 років уже мають ушкодження в п'ятах. Хрящ у кісточці футболістів цього віку вже не реагує на удари. 25 відсотків професіоналів розуміють, що це дійсно їхнє найслабкіше місце. Хрящ крихкого колінного суглоба може бути також сильно ушкодженим. Якщо не вживати жодних заходів ще в дитинстві (коли дитині 10-12 років), то це може стати причиною передчасного остеоартриту. Стегно теж зазнає ушкоджень. Гравець ризикує отримати переломи унаслідок падінь або зіткнень, особливо якщо він стомлений.

За результатами того ж дослідження, у футболістів, які грають більше 10 років, з'являються кісткові нарости на гомілці або п'яті. Ці кісткові зміни отримали назву «нога футболіста», тому що ця деформація викликана рухливістю ступні й кісточки в спортивному взутті.

Захист, підтримка, стійкість, амортизація

Якщо спортивне взуття занадто жорстке, то воно часто обмежує ваш рух. Якщо воно занадто рухливе, то збільшується ризик отримання травм і розтягування суглобів. Хороше спортивне взуття має відповідати чотирьом критеріям.

По-перше, воно має *сприяти захисту ззовні*: захищати від ударів м'яча або ударів іншого гравця, компенсувати нерівність спортивного майданчика, а також зберігати ногу теплою й сухою навіть у мороз і дощ.

Взуття має *підтримувати ступню* й особливо суглоб кісточки, щоб забезпечити уникання розтягувань, пухлин та інших травм, які можуть ушкодити також коліно.

Воно також має *давати гравцеві почуття стійкості*. У ньому він не повинен ковзати по мокрому майданчику або різко падати на занадто сухій поверхні.

Нарешті, воно має *амортизувати удари*, як це буває в баскетболістів і волейболістів, які постійно здійснюють стрибки.

Сухі ноги

Щоб уникнути незначних, але хворобливих погіршень здоров'я, як-от пухирів на ногах, тріщин або грибкових захворювань (грибкових інфекцій), спортивне взуття не має перешкоджати випаровуванню поту, але має запобігати попаданню всередину вологи. Ідеальним матеріалом для захисту взуття від намокання під час першого ж дощу може слугувати водостійка шкіра.

Використайте статтю, наведену на попередній сторінці, для відповідей на питання.

Завдання 1: БІГУНИ

R110Q01

Що автор хотів повідомити цим текстом?

- A Якість багатьох видів спортивного взуття значно покращала.
- B Не варто грати у футбол, якщо вам менше 12 років.
- C Молоді люди все більше страждають від різних травм через поганий фізичний стан.
- D Молодим спортсменам особливо важливо носити хороше спортивне взуття.

Завдання 2: БІГУНИ

R110Q04

Чому, згідно зі статтею, спортивне взуття не має бути занадто жорстким?

.....

Завдання 3: БІГУНИ

R110Q05

У статті говориться: «Хороше спортивне взуття має відповідати чотирьом критеріям». Які це критерії?

.....
.....
.....
.....

Завдання 4: БІГУНИ

R110Q06

Прочитайте ще раз речення наприкінці статті. Воно складається з двох частин:

«Щоб уникнути незначних, але хворобливих погіршень здоров'я, як-от пухирів на ногах, тріщин або грибкових захворювань (грибкових інфекцій), ...» (*перша частина*);

«...спортивне взуття не має перешкоджати випаровуванню поту, але має запобігати попаданню всередину вологи» (*друга частина*).

Як друга частина цього речення стосується першої його частини?

- A суперечить першій частині.
- B повторює першу частину.
- C ілюструє проблему, описану в першій частині.
- D подає розв'язання проблеми, описаної в першій частині.

8. ПОДАРУНОК

- 1 Скільки днів вона просиділа ось так, спостерігаючи, як холодна бура вода повільно приховувала стрімкий берег річки? Вона погано пам'ятала, коли почався цей дощ, який прийшов з півдня в їхні болотисті місця й тепер стукав по стінах її будинку. Потім вода почала повільно підніматися, зупинилася на якусь мить, і річка потекла назад.
- 4 Поступово вода заповнила всі канави, рови, затопила низькі місця. Уночі, поки вона спала, річка поглинула дорогу й відрізала її від світу. Течією віднесло човен, і тепер жінка залишилася на самоті в будинку, схожому на уламки, викинуті потоком на берег. Вода вже дійшла до смолених паль фундаменту й усе продовжувала прибувати.
- 7 Наскільки вона бачила, гирло річки перетворилося на море, що його заливають струмені дощу, а сама річка загубилася в його просторах. Її будинок колись був побудований так, щоб можна було перечекати велику повінь, якщо вона коли-небудь станеться, але тепер він був занадто старим. Імовірно, частина дощок знизу прогнила. Можливо, ланцюг, яким був прив'язаний її будинок до величезного дуба, розірветься, і будинок попливе за течією, туди ж, куди поплив її човен.
- 12 Ніхто не прийде на допомогу. Вона може кричати, але це марно, її не почують. Усюди на річці люди намагалися врятувати хоча б дещо з того, що можна врятувати, і рятувалися самі. Чийсь будинок пропливав повз так тихо, що здалося, ніби вона присутня на похороні. Вона буцімто впізнала, чий це був будинок, хоча його було погано видно. Мабуть, хазяї перебралися в безпечне місце. Пізніше, коли дощ і темрява посилювалися, вона почула рев пантери у верхів'ї річки.
- 17 Тепер будинок здавався живою істотою, яка тремтить від холоду. Їй удалося впіймати лампу, коли та падала зі столу біля ліжка, і вона міцно затиснула її між ногами. Зі скрипом і стогоном будинок з'їхав з глини і поплив, розгойдуючись, як поплавець, обертаючись і підкоряючись течії річки. Вона вхопилася за край ліжка.
- 20 Розгойдуючись, будинок відплив, наскільки йому дозволив ланцюг. Потім пролунав удар, почувся тужливий скрип балок. Запала тиша. Повільно будинок поплив назад повз місце, де завжди стояв. У неї перехопило дух, вона довго сиділа нерухомо, відчуваючи, як розгойдується будинок. Темрява насунулася крізь пелену дощу, і вона заснула, тримаючись за ліжко й поклавши голову на руки.
- 24 Уночі її розбудив чийсь крик, він був такий тужливий, що вона скочила на ноги раніше, ніж прокинулася. У темряві вона спіткнулася об ліжко. Крик доносився з річки. Вона чула, як щось велике рухається, видаючи жажливі зі стогоном звуки. Це міг бути інший будинок. Потім щось ударилося об її будинок і сковзнуло по всій його довжині.
- 27 Це було дерево. Вона почула, як воно пропливало повз, і залишилися тільки звуки дощу й шум річки. Згорнувшись калачиком, вона вже майже заснула, коли раптом пролунав інший крик. Так близько, немов у її кімнаті. Удивляючись у темряву, вона рукою намацала на ліжку холодне дуло рушниць й поклала її на коліна. «Хто там?» – закричала вона.
- 31 У відповідь ще раз пролунав крик, цього разу менш пронизливий, але втомлений. Щось було на ганку, вона чула, як воно рухалося там. Мостини скрипіли, і вона змогла почути, як падали якісь предмети. Потім вона почула, як хтось дряпає стіну, неначе намагається потрапити всередину. Тепер вона знала, хто це був. Велика кішка, що сплигнула з дерева, яке пропливало повз. Її як подарунок принесло течією.
- 35 Мимоволі вона провела рукою по горлу, що стискалося від жаху. Рушниця лежала в неї на колінах. Вона ніколи в житті не бачила пантер. Її розповідали про них, і здалеку вона чула їх сумні крики. Кішка знову шкрябала по стіні, стукала по вікну поряд із дверима. Поки зможе захистити вікно й утримати кішку за стіною, вона буде в безпеці. Зовні тварина перестала шкрябати кігтями по іржавій сітці. Час від часу вона скигвила й гарчала.
- 39 Коли світло проникло нарешті крізь дощ, вона все ще сиділа на ліжку, змерзла й нерухомо. Її руки, звиклі гребти, нили, судорожно стискаючи рушницю. Вона не дозволяла собі рухатися, боячись, що будь-який звук може спровокувати кішку. Заклякнвши на ліжку, вона розгойдувалася разом із будинком. А дощ все лив і лив, і здавалося, що він ніколи не скінчиться. Крізь сірий світанок вона нарешті змогла побачити рябу від дощу воду й удаліні неясні контури верхівок затонулих дерев. Кішка не рухалася. Можливо, тварина пішла. Відклавши рушницю, вона зісковзнула з ліжка й беззвучно підійшла до вікна. Кішка все ще була там. Вона лежала на краю ганку й дивилася на дуб, до якого був прив'язаний будинок, ніби оцінюючи можливість перестрибнути на нього. Пантера не здалася їй такою вже страшною, коли вона побачила її. Шерсть злипнулася, від голоду боки провалилися й стирчали, пантера біла хвостом з одного боку в інший. Буде легко зараз застрелити кішку. Вона стала рухатися назад, щоб узяти рушницю, коли пантера обернулася. Без жодного попередження або руху м'язів, не припадаючи до землі, пантера стрибнула на вікно, розбивши скло. Вона впала на спину, закричала й схопила рушницю, а потім вистрілила у вікно. Тепер вона вже не могла бачити пантеру, але відчувала, що схибила. Тварина почала рухатися. Вона могла бачити її голову й спину, коли проходила повз вікно.
- 52 Тремтячи, вона повернулася до ліжка й лягла. Заспокійливий шум річки й дощу, усепроникний холод змусили її забути про мету. Вона спостерігала за вікном і тримала рушницю наготові. Почекавши трохи, вона підійшла подивитися. Пантера заснула, її голова лежала на лапах, як у звичайної домашньої кішки. Уперше з тих пір, як почався дощ, їй захотілося плакати, пожаліти себе, людей, усе, що постраждало від повені.
- 56 Зісковзнувши вниз із ліжка, вона накинула на плечі плед. Їй треба було б вибратися звідси, поки вона ще могла, коли ще були дороги й поки не віднесло її човен. Розгойдуючись разом із будинком, вона відчула сильний біль у шлунку, який нагадав їй, що давно не їла. Вона не згадала, як довго не їла. Як і пантера, вона була дуже голодною.
- 59 Пробравшись у кухню, вона розвела вогонь із декількох полін, що залишилися. Якщо паводок триватиме, їй доведеться пустити на розпалювання стілець або, можливо, навіть стіл. Узявши залишки копченого окосту, що висів на гаку, вона відрізала товсті шматки коричнево-червоного м'яса й поклала їх на сковорідку. Запах смаженого м'яса викликав у неї запаморочення. Ще залишилася стара печеня з того дня, коли готувала востаннє, також вона могла приготувати собі каву, адже води навколо вистачало.

- 64 Під час приготування їжі вона майже забула про пантеру, поки та тужливо не завилала. Кішка теж була голодна. «Дай мені поїсти, – сказала вона, звертаючись до тварини. – Потім я потурбуюся про тебе». І розсміялася. Коли вона вшала залишки окосту назад на кріюк, пантера так заричала, що руки її затремтіли.
- 67 Поївши, вона повернулася до ліжка й взяла рушницю. Вода підняла будинок так високо, що він вже не бився об кручу, коли річка розгойдувала його. Їжа зіграла її. Можна було б позбутися кішки, поки ще видно. Вона повільно підповзла до вікна. Тварина все ще була там. Нявкаючи, вона знову почала рухатися по ганку. Вона дивилася на неї деякий час, не відчуваючи ніякого страху. Потім, не усвідомлюючи того, що робить, вона відклала вбік рушницю і, обійшовши ліжко, попрямувала до кухні. Позаду неї рухалася неспокійна пантера. Вона взяла все, що залишилося від окосту, і, повернувшись назад до вікна, кинула його крізь розбите скло. По іншу сторону вікна вона почула голодний рев, і щось, схоже на подив, передалося їй від пантери. Приголомшена зробленим, вона повернулася до ліжка. Чула, як пантера рве м'ясо. Будинок продовжував розгойдуватися.
- 75 Коли вона прокинулася, то відразу ж зрозуміла, що все змінилося. Дощ закінчився. По рухах будинку вона зрозуміла, що він уже не розгойдується на воді. Відкривши двері, вона побачила крізь розірвану сітку зовсім інший світ. Будинок стояв на своєму колишньому місці на кручі. Внизу вирувала вода, але вона вже не покривала землю між дубом і будинком. Пантера пішла. Сtribнувши з ганку на дуб, вона залишила на багністій землі нечіткі сліди, які вже починали зникати. На ганку валялася обгризена до білизни кістка, що залишилася від окосту.

Спираючись на зміст розповіді «Подарунок», уміщеної на попередніх сторінках, дайте відповіді на питання нижче. (Зверніть увагу на цифри зліва від тексту. Вони позначають номери рядків і допоможуть вам знайти ту частину тексту, про яку говориться в завданні).

Завдання 1: ПОДАРУНОК

R119Q01

У якій ситуації знаходилася жінка на початку розповіді?

- A Вона не їла декілька днів і занадто ослабла, щоб покинути будинок.
- B Вона захищала себе від дикої тварини.
- C Її будинок з усіх боків був оточений водою через повінь.
- D Річка, що розлилася, понесла її будинок.

Завдання 2: ПОДАРУНОК

R119Q04

Коли жінка говорить «Потім я потурбуюся про тебе» (рядок 65), вона

- A упевнена, що кішка не торкнеться її.
- B намагається налякати кішку.
- C збирається застрелити кішку.
- D збирається нагодувати кішку.

Завдання 3: ПОДАРУНОК

R119Q0 - 0 1 2 3 9

Чи є, на Вашу думку, останнє речення тексту «Подарунок» доречною для нього кінцівкою?

Обґрунтуйте відповідь, висловивши своє розуміння того, який стосунок має останнє речення до змісту тексту загалом.

.....

.....

.....

Завдання 4: ПОДАРУНОК

R119Q06

«Зі скрипами й стогонами будинок з'їхав» (рядок 18).

Що сталося з будинком у цій частині історії?

- A Він розвалився.
- B Він поплив.
- C Він врізався в дуб.
- D Він занурився на дно річки.

Завдання 5: ПОДАРУНОК

R119Q07 - 0 1 2 3 9

Ось деякі приклади того, як автор описує пантеру на початку історії:

«Її розбудив чийсь крик, він був такий тужливий» (рядок 24).

«У відповідь ще раз пролунав крик, цього разу менш пронизливий, але втомлений» (рядок 31).

«...Здалеку вона чула її (пантери) сумні крики» (рядок 36).

Чому автор обирає саме такі описи для зображення пантери? Поясніть це, спираючись на те, що відбувається в основному тексті оповіді.

.....

.....

.....

.....

Завдання 6: ПОДАРУНОК

R119Q08 - 0 1 2 9

Ґрунтуючись на змісті розповіді, поясніть, чому жінка нагодувала пантеру.

.....

.....

.....

Завдання 7: ПОДАРУНОК

R119Q09A - 0 1 9

Прочитайте репліки діалогу між двома людьми, які прочитали текст «Подарунок».

Наведіть факти з розповіді, які могли б підтвердити погляди учасників розмови.

Перший учасник розмови .....

.....

Другий учасник розмови .....

.....

9. АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

Текст 1. АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

Принц любив Леокадію й після її смерті був невтішний. Герцогиня, рідна тітка Принца, побачила в магазині «Резеда» молоду продавчиню Аманду, яка була напрочуд схожа на Леокадію. Герцогиня хоче, щоб Аманда допомогла їй звільнити Принца від спогадів, які його переслідували.

Перетин доріг у замковому парку, округла лава навколо маленького обеліска... Сутінки густішають...

АМАНДА

Я все ще не розумію. Що я можу зробити для нього, мадам? Не можу повірити, що ви могли подумати... І чому я? Не така вже я гарненька. Так, навіть якщо хтось був би дуже красивим, хто зміг би ось так раптом стати між ним і його спогадами?

ГЕРЦОГИНЯ

Ніхто, окрім тебе.

АМАНДА,
(щиро дивуючись)

Крім мене?!

ГЕРЦОГИНЯ

Світ безглуздий, моя дитино. Він бачить лише те, що виставлено напоказ: жести, знаки, офіційні люб'язності. Ось чому тобі про це ніколи не говорили. Але серце не обдурило мене: я ледве не розплакалася, коли побачила тебе вперше. Для тих, хто знав Леокадію зсередини, ти – просто жива її подібність.

Тиша. Нічні птахи тільки-но змінили денних птахів. Парк сповнений тіней і щебетання птахів.

АМАНДА,
(дуже м'яко)

Я насправді не впевнена в тому, що зможу, мадам. У мене нічого немає, я сама – ніщо, а ті закохані... То була моя фантазія, розумієте?

Дзвоник продзеленчав у темряві ще раз, але тепер уже зовсім близько.

Вона встала, неначе збираючись іти, підняла свою маленьку валізку.

ГЕРЦОГИНЯ
(теж м'яко, але дуже стомлено)

Звичайно, мила. Прошу вибачення.

Вона теж встає, важко, немов стара жінка. Чути дзвоник велосипеда у вечірньому повітрі; вона здригається.

Послухай... це він! Просто дозволь йому побачити себе, притулену до обеліска, на тому місці, де він уперше зустрів її. Побачити хоч би раз, змусь крикнути, виявити раптову цікавість, здивуватися цій схожості, піддатися на цей прийом, про який я чесно розповів йому завтра й за що він зненавидить мене. Зроби що-небудь, інакше ця мертва дівчина відбере його в мене дуже скоро, я знаю це. (Вона взяла дівчину за руку). Ти зробиш це, чи не так? Я благаю тебе, мила дівчино. (Вона подивилася на дівчину благально й швидко продовжила.) А ось звідси ти теж зможеш його

побачити. І... Я просто згораю від сорому, кажучи тобі: «Життя – це божевілля». Утретє за шістдесят років я червонію від сорому й уже вдруге за останні десять хвилин. Ти побачиш його, і якби він коли-небудь зміг (чому б ні, адже він красивий і чарівний, а навкруги багато чоловіків, гірших за нього), якби йому коли-небудь пощастило, йому й мені, стати на мить твоєю фантазією...

АМАНДА
(пошепки)

Що я маю йому сказати?

ГЕРЦОГИНЯ
(стискаючи її руку)

Скажи просто: «Пробачте, сер, Ви не підкажете мені, як пройти до моря»?

Вона поквипалася сховатися в тіні дерев. Учасно. Видно неясні контури. Це Принц на своєму велосипеді. Він проїжджає дуже близько від неясного контуру Аманди, яка стоїть біля обеліска. Вона тихо говорить.

АМАНДА

Пробачте, сер.

Він зупиняється, злізає з велосипеда, знімає капелюх і дивиться на неї.

ПРИНЦ

Так, міс?

АМАНДА

Ви не порадите мені, як пройти до моря?

ПРИНЦ

Другий поворот ліворуч, міс.

Він кланяється сумно й чемно, знов сідає на велосипед і відїжджає. Удаліні знов чути дзвоник. Герцогиня виходить з тіні, дуже схожа на стару жінку.

АМАНДА
(тихо, через деякий час)

Він не впізнав мене...

ГЕРЦОГИНЯ

Було темно... І потім, хто знає, яка вона в його спогадах? (Вона боязко запитує) Останній потяг уже пішов. Чи не хотіли б ви провести цю ніч у замку?

АМАНДА
(дивним голосом)

Так, мадам.

Суцільна темрява. Їх обох уже не видно в темряві, і лиш чути вітер серед величезних дерев у парку.

ЗАВІСА ОПУСКАЄТЬСЯ

Текст 2. ОПИС ТЕАТРАЛЬНИХ ПРОФЕСІЙ

Актор: виконує роль певної дійової особи на сцені.

Режисер: ставить п'єсу, відповідає за всі вимоги до спектаклю, стежить за їх виконанням. Він не лише розставляє акторів на сцені, визначає їхні виходи на сцену й повернення зі сцени, коригує їхню гру, а й пропонує свою інтерпретацію сценарію.

Костюмер: виготовляє за ескізами костюми.

Художник-дизайнер: створює ескізи костюмів і декорацій. Пізніше відповідно до них виготовляють костюми й декорації потрібних розмірів.

Відповідальний за реквізит: добирає необхідний реквізит. Слово «реквізит» стосується всього, що можна переміщувати. Це крісла, листи, лампи, букети квітів тощо. Декорації й костюми не є реквізитом.

Звукорежисер: відповідає за всі звукові ефекти вистави. Під час спектаклю він постійно перебуває за звуковим пультом.

Освітлювач: відповідає за освітлення. Під час спектаклю він постійно перебуває за пультом. Освітлення – надзвичайно складний процес, і тому в добре оснащеному театрі може працювати до десяти освітлювачів.

На двох попередніх сторінках наведено два тексти. Текст 1 – це уривок з п'єси «Леокадія» Жана Ануя. У тексті 2 запропоновано визначення театральних професій.

Спираючись на ці тексти, дайте відповіді на питання нижче.

Завдання 1: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

R216Q01

Про що цей фрагмент з п'єси?

Герцогиня вигадує спосіб, щоб

- A змусити Принца відвідувати її частіше.
- B змусити Принца нарешті одружитися.
- C Аманда змусила Принца забути про його горе.
- D змусити Аманду оселитися в замку разом із нею.

Завдання 2: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

R216Q02 - 0 1 9

Додатково до реплік, які виголошують актори, в уривку наведено вказівки щодо того, як акторам необхідно грати свої ролі й що робити технічному персоналу.

Яким чином ці вказівки виокремлено в тексті?

.....

.....

.....

Завдання 3: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

R216Q03A

У наведеній таблиці названо технічний персонал, який бере участь у постановці наведеного уривка з п'єси. Заповніть таблицю. Випишіть по одній сценічній ремарці з тексту № 1, яка передбачала б участь у постановці того чи іншого працівника театру, указанного в таблиці.

У першому прикладі показано, як це зробити.

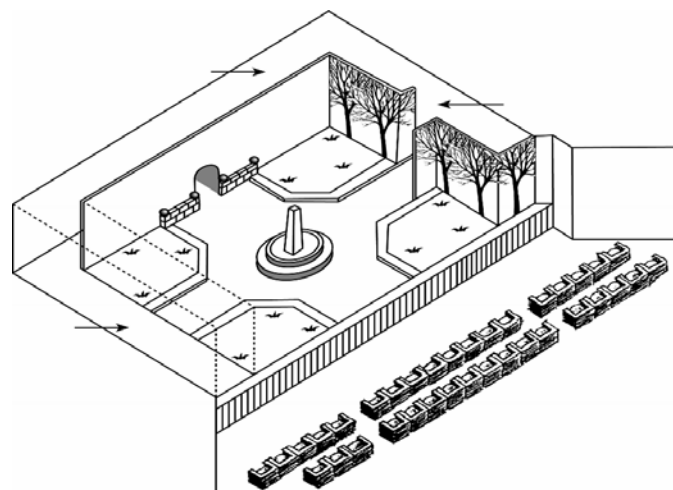
Технічні співробітники театру	Сценічні ремарки
Художник-дизайнер	<i>Округла лава навколо маленького обеліска</i>
Відповідальний за реквізит	
Звукорежисер	
Освітлювач	

Завдання 4: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

R216Q04 - 0 1 9

Режисер розміщує акторів на сцені. На його діаграмі положення Аманди позначено буквою «А», положення Герцогині – буквою «Г».

Буквами «А» й «Г» позначте на схемі, наведеній нижче, ті місця, де, імовірно, могли б знаходитися Аманда й Герцогиня тоді, коли з'явився Принц.

Завдання 5: АМАНДА Й ГЕРЦОГИНЯ

R216Q06

Ближче до кінця наведеного фрагменту п'єси Аманда говорить: «Він не упізнав мене...».

Що це означає?

- A Принц не глянув на Аманду.
- B Принц не зрозумів, що Аманда була продавчиною в магазині.
- C Принц не зрозумів, що раніше зустрічався з нею.
- D Принц не помітив, що Аманда схожа на Леокадію.

ЦЕНТР ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ КАДРОВИХ ПЕРЕМИЩЕНЬ (ЦВВКП)

Що таке ЦВВКП?

ЦВВКП – це центр внутрішніх і зовнішніх кадрових переміщень, створений за ініціативою відділу кадрів компанії. Частина співробітників цього відділу працює спільно з представниками інших відділів, а також із запрошеними консультантами з кадрових питань.

ЦВВКП допомагає співробітникам компанії в пошуку іншої роботи всередині КАНКО або поза ним.

Що робить ЦВВКП?

ЦВВКП, пропонуючи низку послуг, допомагає службовцям компанії, які вирішили змінити роботу.

• Банк даних про наявність робочих місць

Після бесіди зі службовцем усі відомості про нього вносять у банк даних, який містить інформацію про тих, хто бажає знайти роботу, про наявні вакансії в КАНКО або в інших промислових компаніях.

• Керівництво

Під час бесід на професійні теми здійснюють оцінювання можливостей співробітника.

• Курси

Курси, організовані спільно з відділом інформації й підготовки кадрів, навчають, як варто шукати роботу й планувати свою професійну діяльність.

• Програми з перепідготовки кадрів

ЦВВКП координує проекти, спрямовані на надання допомоги співробітникам в оволодінні новою професією.

• Надання посередницьких послуг

ЦВВКП виступає посередником для співробітників, яким загрожує скорочення внаслідок реорганізації компанії, і допомагає їм, якщо це необхідно, у пошуку нової роботи.

Скільки коштують послуги ЦВВКП?

Вартість послуг визначається за узгодженням із відділом, у якому Ви працюєте. Деякі послуги центру безкоштовні. Але Вам можуть запропонувати оплатити надані послуги або зробити певну послугу центру.

Як працює ЦВВКП?

ЦВВКП допомагає в пошуку роботи тим, хто серйозно замислюється про нову роботу в цій компанії або поза нею.

Робота зі співробітниками починається з прийому їхніх заяв. Бесіда з консультантом із кадрових питань може виявитися для того, хто звернувся в центр, корисною. Очевидно, що в першу чергу Вам необхідно обговорити з консультантом Ваші плани й потенційні можливості професійного зростання. Консультант повинен мати уявлення про ваші можливості й кадрові зміни у вашому відділі.

У будь-якому разі зв'язатися із ЦВВКП можна через консультанта з кадрових питань. Після опрацювання вашої заяви Вас запросять на співбесіду з представником центру.

Додаткова інформація

Відділ кадрів може надати вам додаткову інформацію про ЦВВКП.

Використовуючи оголошення відділу кадрів на попередній сторінці, виконайте наведені нижче завдання.

Завдання 1: КАДРИ

R234Q01 - 0 1 9

Де, згідно з оголошенням, ви можете отримати додаткову інформацію про ЦВВКП?

.....

Завдання 2: КАДРИ

R234Q02 - 0 1 9

Укажіть два види послуг, що їх ЦВВКП надає людям, які можуть утратити роботу через реорганізацію компанії.

.....

.....

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ПОРОДЖУЮТЬ НЕОБХІДНІСТЬ СТВОРЕННЯ НОВИХ НОРМ

НАУКА йде попереду розвитку законодавства й етики. У 1945 році це призвело до драматичних подій, пов'язаних зі знищенням життя за допомогою атомної бомби, а зараз це пов'язано зі створенням життя за допомогою технологій, що дають можливість подолати безпліддя.

Багато хто з нас радів разом із сім'єю Браун з Англії, коли Луїза, перша дитина з пробірки, з'явилася на світ. І ми захоплювалися появою дітей і в інших безпрецедентних випадках, наприклад, народженням здорових малюків, які були заморожені на стадії ембріонів в очікуванні відповідного моменту для пересадки в організм матері.

Два заморожені ембріони з Австралії породили море юридичних і етичних питань. Передбачалося пересадити ці ембріони Ельзі Ріос, дружині Маріо Ріоса. Попередня пересадка виявилася невдалою, але Ріоси вирішили ще раз спробувати стати батьками. Проте перед другою спробою Ріоси загинули в авіакатастрофі.

Що повинні були зробити в австралійському госпіталі із замороженими ембріонами? Чи могли вони їх пересадити кому-небудь ще? Було чимало тих, які бажали цього. Чи мали ембріони право спадкоємства чималого капіталу Ріосів? Чи треба було їх знищити? Ріоси, природно, не залишили ніяких попередніх розпоряджень щодо майбутнього ембріонів.

В Австралії було створено комісію для вивчення цієї проблеми. Минулого тижня комісія опублікувала свій звіт. Члени комісії вирішили, що ембріони мають бути розморожені, оскільки передача ембріонів кому-небудь вимагає згоди їх виробників, а таку згоду не було надано. Комісія також заявила, що ембріони у

своєму справжньому стані не є живими й не мають відповідних прав, а отже, можуть бути знищені.

Члени комісії усвідомлювали, що вони прийняли розв'язання проблеми, спираючись на зовсім не визначені юридичні й етичні норми. Тому вони зажадали, щоб упродовж трьох місяців було вивчено громадську думку про прийняті ними рекомендації. Якби переважна більшість виступила проти знищення ембріонів, то комісія переглянула б своє рішення.

Зараз подружні пари, які стоять у черзі на штучне запліднення в госпіталі Королеви Вікторії в Сіднеї, повинні вказувати, що робити з ембріонами в разі, якщо з ними самими щось станеться.

Це дає змогу сподіватися, що ситуація, подібна до випадку з Ріосами, не повториться. А як бути з іншими складними ситуаціями? Нещодавно у Франції жінка змушена була звернутися до суду, щоб отримати дозвіл на народження дитини з використанням замороженої сперми її чоловіка, який помер. Як варто вчинити з її проханням? А як бути, якщо жінка, що виношує чужу дитину, порушує договір і відмовляється віддати дитину, яку вона обіцяла народити для іншої сім'ї?

Наше суспільство не зуміло провести в життя закони, які обмежують руйнівну силу атомної енергії. Ми пожинаємо жохливі плоди цієї поразки. Є небезпека різноманітних зловживань учених у галузі прискорення або гальмування процесів із відтворення потомства. Етичні та юридичні межі мають бути встановлені, поки ми не зайшли занадто далеко.

Використовуючи газетну редакційну статтю «Нові технології породжують необхідність створення нових норм», наведену на попередній сторінці, дайте відповіді на питання.

Завдання 1: НОВІ НОРМИ

R236Q01 - 0 1 9

Підкресліть речення, у якому говориться про те, що зробили австралійці для вирішення питання про заморожені ембріони, які належали загиблій в авіакатастрофі сім'ї.

Завдання 2: НОВІ НОРМИ

R236Q02 - 0 1 2 9

Наведіть два приклади зі статті, які показують, що сучасні технології, наприклад, пересадка заморожених ембріонів, зумовлюють необхідність створення нових законів.

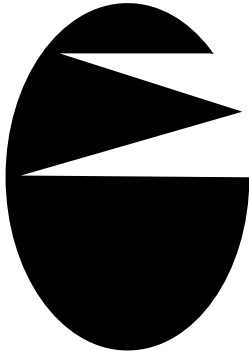
.....

.....

.....

12. МОРЛЕНД

За бібліотечною системою Морленда нові члени бібліотеки отримують закладку з розкладом її роботи. Подивіться на закладку та дайте відповіді на наведені нижче питання.

 Бібліотечна система Морленда	РОЗКЛАД РОБОТИ					з 1 лютого 1998
	Бібліотека м. Брансуїк	Бібліотека Кембел Тонбул	Бібліотека м. Кобург	Бібліотека м. Фокнер	Бібліотека м. Гленрой	
Неділя	13.00-17.00	Зачинено	14.00-17.00	Зачинено	14.00-17.00	
Понеділок	11.00-20.00	11.00-17.30	13.00-20.00	11.00-17.30	10.00-17.30	
Вівторок	11.00-20.00	11.00-20.00	11.00-20.00	11.00-20.00	10.00-20.00	
Середа	11.00-20.00	11.00-17.00	10.00-20.00	11.00-17.00	10.00-20.00	
Четвер	11.00-20.00	11.00-17.30	10.00-20.00	11.00-17.30	10.00-20.00	
П'ятниця	11.00-17.00	11.00-17.00	10.00-20.00	11.00-17.00	10.00-17.30	
Субота	10.00-13.00	10.00-13.00	09.00-13.00	10.00-13.00	09.00-13.00	

Завдання 1: МОРЛЕНД

R091Q01 - 0 1 8 9

О котрій годині починається бібліотека в м. Фокнер по середах?

.....

Завдання 2: МОРЛЕНД

R091Q02

Яка з бібліотек ще відкрита о 6 годині вечора по п'ятницях?

- A Бібліотека в м. Брансуїк.
- B Бібліотека Кембел Тонбул.
- C Бібліотека в м. Кобург.
- D Бібліотека в м. Фокнер.
- E Бібліотека в м. Гленрой.

13. ЦЬКУВАННЯ

БАТЬКИ НЕДОСТАТНЬО ПОІНФОРМОВАНІ ПРО ЦЬКУВАННЯ ЇХНІХ ДІТЕЙ

За даними опитування Міністерства освіти, опублікованими в середу, лише кожен третій респондент із числа опитаних батьків знає про цькування, до якого мають стосунок їхні діти.

В опитуванні, що проводилося з грудня 1994 року до січня 1995 року, узяли участь близько 19 000 батьків, учителів і дітей початкових і середніх шкіл, де спостерігалися випадки цькування.

Подібне опитування було проведено Міністерством уперше. Було охоплено учнів від четвертого класу. Згідно з даними дослідження 22 відсотки опитаних учнів початкової школи повідомили, що вони стикнулися зі цькуванням, тоді як частка таких учнів у молодших класах середньої школи становила 13 відсотків, а в її старших класах – 4 відсотки.

З іншого боку, близько 26 відсотків учнів початкової школи повідомили про те, що вони цькували інших, тоді як частка таких учнів у молодших класах середньої школи є меншою й становить 20 відсотків, у старших же класах середньої школи – лише 6 відсотків.

Від 39 до 65 відсотків тих, хто розповів, що займався цькуванням інших, повідомили, що їх також цькували. За результатами опитування було виявлено, що 37 відсотків батьків учнів початкової школи, яких цькують, знали про те, що їхні діти були об'єктами цькування. Серед батьків учнів молодших класів середньої школи частка таких батьків становила 34 відсотки, а серед батьків учнів старших класів середньої школи – 18 відсотків.

Від 14 до 18 відсотків батьків, яким було відомо про цькування їхніх дітей у школі, сказали, що їм повідомили про це вчителі.

Згідно з опитуванням лише 3–4 відсотки батьків дізналися про цькування від своїх дітей.

Завдяки дослідженню також було виявлено, що 42 відсоткам учителів початкових класів не було відомо про те, що їхні учні є об'єктами цькування. Частка таких респондентів серед учителів молодших класів середньої школи становила 29 відсотків, а серед учителів старших класів середньої школи – 69 відсотків.

Відповідаючи на запитання про те, що спричиняє цькування, близько 85 відсотків учителів назвали брак виховання дітей удома. Як головну причину багато з батьків виділили брак почуття справедливості та співчутливого ставлення дітей одне до одного.

Представник Міністерства освіти заявив, що отримані дані свідчать про те, що батькам та вчителям варто підтримувати тісніший зв'язок із дітьми з метою попередження такого явища, як цькування.

У Японії проблема цькування в школі привернула велику увагу після того, як восени 1994 року в м. Нішію (префектура Аїті) повісився 13-річний Кійотеру Окучі. У своїй передсмертній записці він написав, що однокласники неодноразово занурювали його в річку неподалік школи та вимагали в нього гроші.

Після цього випадку із самогубством через цькування в березні 1995 року Міністерство освіти підготувало звіт про проблему цькування в школі, спонукаючи учителів заборонити тим учням, які цькують інших, відвідувати школу.

Стаття на попередній сторінці з'явилася в японській газеті в 1996 році. З огляду на її зміст дайте відповіді на наведені нижче питання.

Завдання 1: ЦЬКУВАННЯ

R118Q02 - 0 1 8 9

Чому в статті згадується смерть Кійотеру Окучі?

.....

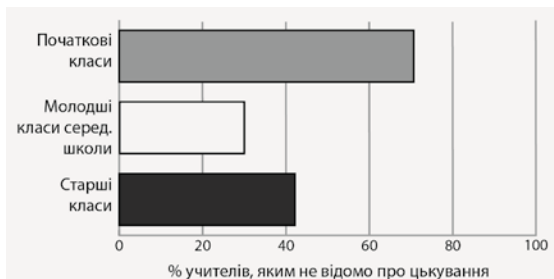
.....

.....

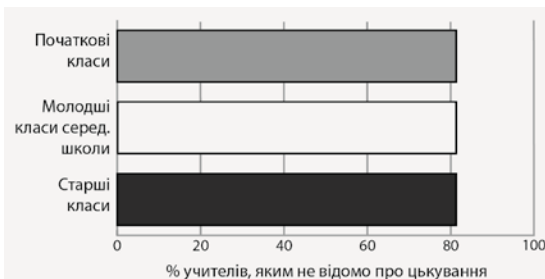
Якому відсотку вчителів у кожному з типів шкіл не було відомо про те, що їхні діти стали об'єктами цькування?

Обведіть варіант (A, B, C або D), який найкраще це зображує.

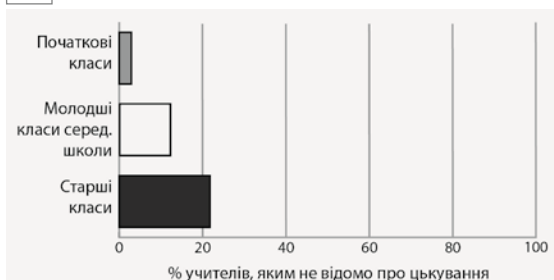
A

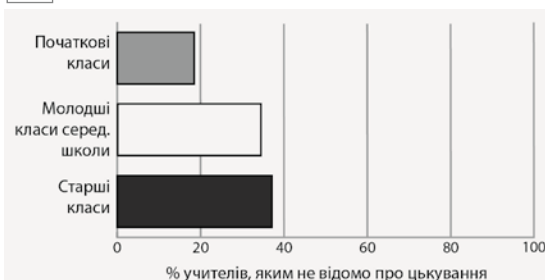
B

C

D

14. БДЖОЛИ

Інформація на цій і наступній сторінках узятa з брошури про бджіл. Спираючись на подану інформацію, дайте відповіді на подані нижче питання.

ЗБІР НЕКТАРУ

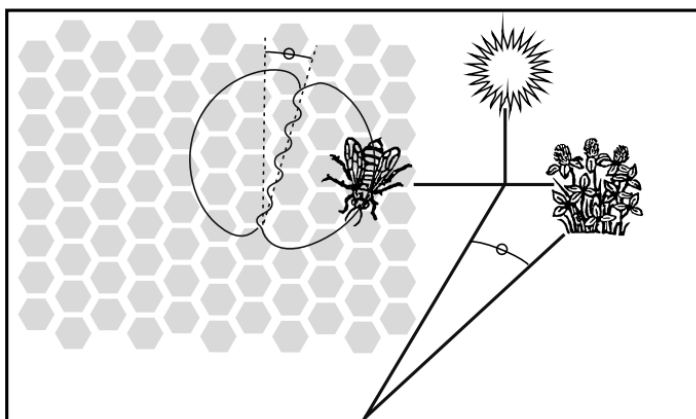
Бджоли виготовляють мед для виживання. Для них він є єдиним важливим продуктом харчування. Якщо у вулику живе 60 000 бджіл, приблизно одна третина з них буде задіяною в зборі нектару, який потім перетворюватиметься на мед домашніми бджолами. Невелика кількість бджіл виконує роботу фуражирів, або шукачів. Вони знаходять джерело нектару й потім повертаються до вулика, щоб розповісти іншим бджолам, де він знаходиться.

Фуражири повідомляють іншим бджолам про те, де знаходиться джерело нектару, виконуючи танець і в такий спосіб подаючи інформацію про напрямок, у якому бджолам доведеться летіти, та про відстань, яку їм доведеться подолати. Під час такого танцю бджола гойдає своїм животом із боку в бік, одночасно рухаючись колами, які разом утворюють контур цифри 8.

Рух бджіл під час танцю відповідає схемі, зображеній на наведеному нижче малюнку.

На малюнку зображено бджолу, яка виконує танок усередині вулика на горизонтальній поверхні медових стільників. Якщо середня частина цифри 8 указує чітко вгору, це означає, що бджоли зможуть знайти собі їжу, коли полетять у напрямку сонця. Якщо середня частина цифри 8 указує вправо, їжа знаходиться праворуч від сонця.

Відстань від вулика до їжі позначається відтинком часу, упродовж якого бджола гойдає своїм животом. Якщо їжа знаходиться доволі близько, бджола гойдає животом

упродовж незначеного проміжку часу. Якщо далеко – вона гойдає своїм животом довго.

ВИГОТОВЛЕННЯ МЕДУ

Коли бджоли дістаються вулика, принісши нектар, вони передають його домашнім бджолам. Це робочі бджоли, які пережовують нектар за допомогою своїх мандибул, піддаючи його обробці теплим сухим повітрям вулика. Річ у тім, що тільки-но зібраний нектар містить цукор і мінерали, майже на 80 % змішані з водою. 10–20 хвилин по тому, як більша частина надмірної води перетвориться на пару, домашні робочі бджоли розміщують нектар у медових стільниках, де випаровування продовжується. Через три дні мед у стільниках містить близько 20 % води. На цьому етапі бджоли вкривають мед у стільниках тонким шаром бджолиного воску, який самі ж і виробляють.

Кожного конкретного разу бджоли одного вулика, як правило, збирають нектар того самого типу рослин під час їх цвітіння та на тій самій території. Одними з найважливіших джерел нектару є фруктові дерева, конюшина та квітучі дерева.

СЛОВНИК

Домашня бджола – робоча бджола, що працює всередині вулика.

Мандибула – ротовий отвір.

Завдання 1: БДЖОЛИ

R217Q01

З якою метою бджоли танцюють?

- A Відсвяткувати успішне виробництво меду.
- B Указати тип рослини, яку знайшли фуражери.
- C Відзначити народження нової бджолиної матки.
- D Указати, де фуражери знайшли їжу.

Завдання 2: БДЖОЛИ

R217Q02- 0 1 8 9

Укажіть три основні джерела нектару.

1. _____
2. _____
3. _____

Завдання 3: БДЖОЛИ

R217Q03

У чому полягає головна відмінність між нектаром і медом?

- A У частці води в речовині.
- B У співвідношенні цукру та мінералів у речовині.
- C У типі рослини, з якої зібрано речовину.
- D У типі бджоли, яка переробляє речовину.

Завдання 4: БДЖОЛИ

R217Q05- 0 1 2 8 9

Що робить бджола під час танцю для того, щоб показати, наскільки далеко від вулика знаходиться їжа?

.....

15. ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ

Прочитайте статтю й коментарі до неї. І стаття, і коментарі обговорюють дослідження космосу сьогодні та в майбутньому.

ЧИ ЗАКІНЧИВСЯ ЗОЛОТИЙ ВІК ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ?

Ще з часів запуску супутника в 1957 р. мета освоєння космосу була одна – першими потрапити туди, куди ще не ступала нога людини. У 1961 р. Юрій Гагарін став першою людиною в космосі, розпочавши запеклі змагання, у яких астронавти й космонавти боролися за вищі рекорди, за розширення меж освоєння космосу та за славу для своєї країни. Утім після 22 липня 1969 р., а саме після історичного величезного стрибка, який здійснив в ім'я людства Ніл Армстронг, темп дослідження космосу знизився.

Відтоді космічні програми зосередилися на забезпеченні постійного перебування літальних апаратів на низькій навколосемній орбіті з метою обслуговування космічних кораблів, космічних станцій і супутників Землі. Російська космічна станція «Мир» та американська «Скайлеб» стали першими космічними станціями, але самостійно функціонувати для них виявилось занадто дорого. Зараз на міжнародній космічній станції (МКС) ведеться неймовірна за масштабом спільна робота за участі Сполучених Штатів, Росії, Канади та Японії. Утім ця станція мала стати лише першим кроком, після якого почнуть утілювати сміливіші проекти, зокрема й політ на Марс із людиною на борту. Минуло тридцять років, але ми й досі обслуговуємо цю космічну станцію, так і не наблизившись помітно до висадки людини на Марс.

Упродовж десятиліть думка про освоєння космосу людиною вважалася винятковим напрямом таких державних установ, як Національне агентство з аеронавтики й дослідження космічного простору (NASA) в Сполучених Штатах, Російське космічне агентство (РКА) та Європейська космічне агентство (ESA), які охоплюють 22 країни. Однак дедалі більша кількість приватних компаній, які роблять серйозні кроки в напрямі успішних комерційних космічних польотів, викликає в багатьох людей сумніви стосовно того, чи справді нам потрібні державні програми дослідження космосу, які фінансуються за державний кошт. Додайте сюди широко обговорювані аварії американських космічних шатлів у 1986 р. та 2003 р., коли ще більше було підірвано довіру до освоєння й втрачено ентузіазм щодо освоєння космосу.

Усе це наштовхує мене на висновок, що людство втратило запал і прагнення досліджувати нові горизонти. Боюся, що золотий вік освоєння космосу минув, а ми неминуче рухаємося до явно земного майбутнього.

Спираючись на наведену інформацію, дайте відповідь на подане нижче питання.

Завдання 1: ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ

Як, на думку автора статті «Чи закінчився золотий вік дослідження космосу?» Скотта Гаффінгтона, приватні компанії вплинули на освоєння космосу?

- A Приватні компанії показали, що вони можуть краще за державні вести проекти дослідження космосу.
- B Люди ставлять під сумнів необхідність існування державних космічних програм.
- C Державні установи втрачають фінансування в конкуренції з приватними компаніями, які надають ті ж послуги.
- D Державні установи та приватні компанії ефективно співпрацюють.

КОМЕНТАРІ ДО ТЕКСТУ:

Йоші Кубота:

Думка, що довіру до освоєння космосу й ентузіазм щодо цього підірвано, – просто хибна. Справді, фінансування державних установ було проблемним через складність світової економіки, але запал до досліджень на міжнародному рівні все одно великий. Наприклад, 14 світових агенцій зі всього світу зібралися у 2007 р., щоб скласти «Глобальну програму дослідження космосу: принципи координації зусиль». Мета цього базового документа – створити всесвітньо узгоджені підходи до освоєння космосу людиною й апаратами. Наші космічні агенції разом розробили надзвичайно чіткий план дослідження космосу. До речі, цей документ було оновлено 2014 року. Можете ознайомитися з текстом всесвітньої програми дослідження космосу в додатку.

Рендалл М. Кей:

Скотте, як і Йоші Кубота, думаю, ви неправильно зрозуміли сьогоднішній стан справ у дослідженні космосу. НАСА, один із членів Міжнародної координаційної групи з досліджень космосу, яка розробила Всесвітню програму дослідження космосу, поширену Йоші, оприлюднила детальний план розробки технологій, потрібних, щоб відправити людину на Марс. Низька навколосемна орбіта – це тільки перший крок, а не остаточна мета.

Клод Мессьєр:

Ця дискусія – неймовірна, але, гадаю, мушу внести декілька поправок. Саме через освоєння космосу ми зможемо розв'язати наші глобальні проблеми. При цьому Скотт має рацію, що поступ Всесвітньої програми дослідження космосу відбувається дуже повільно. Частково через вартість, а частково через затягування в часі, закладене у Всесвітню програму дослідження космосу. Стаття, на яку посилається Йоші, подає програму, яка засвідчує, що наша наступна зупинка – Місяць. Але зараз ця організація вивчає два варіанти розвитку подій – або Місяць, або астероїд.

Спираючись на наведену інформацію, дайте відповідь на подане нижче питання.

Завдання 2: ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ

Автор статті Скотт Гаффінгтон та коментатори Йоші Кубота й Клод Мессьєр не погоджуються одне з одним щодо одних питань, але погоджуються щодо інших.

На основі того, що Ви дізналися з їхніх повідомлень, позначте всіх осіб, які б погодилися із наведеними нижче твердженнями.

Твердження	Скотт Гаффінгтон	Йоші Кубота	Клод Мессьєр
Запал до досліджень космосу зменшився			
Поступ у дослідженні космосу протягом останніх років сповільнився			
Як пілотовані, так і безпілотні польоти мають величезне значення для програм дослідження космосу			

Завдання 3: ДОСЛІДЖЕННЯ КОСМОСУ

Поміркуйте над питанням про те, які погляди викладено в статті Скотта Гаффінгтона і які – у коментарях у відповідь на неї.

На основі цієї інформації напишіть власний коментар, який пояснював би дві першочергові переваги дослідження космосу. Підкріпіть свою відповідь фактами зі статті й коментарів до неї.

.....
.....

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Читання – когнітивна навичка, що передбачає конкретні читацькі процеси, які реалізують компетентні читачі, виявляючи зацікавленість текстом для досягнення своїх цілей; складник навчання впродовж життя, а отже, змінний набір знань, навичок і стратегій, які особа формує за різних умов шляхом взаємодії з подібними собі та із суспільством загалом.

Читацька грамотність – розуміння, використання, оцінювання, осмислення писемних текстів і вияв зацікавленості ними з метою досягнення певних цілей, розширення своїх знань і розвитку читацького потенціалу задля готовності до активної участі в житті суспільства.

Компетентний читач – особа, яка вдається до когнітивних читацьких процесів, навичок і стратегій із метою знайти інформацію й досягти її розуміння, а також критично оцінити актуальність і достовірність цієї інформації.

Оцінювання читацької грамотності PISA – вимірювання рівня володіння учнями читацькими процесами шляхом надання контекстів для читання (сценаріїв, текстів), що визначають цілі, досягнення яких забезпечує успішне виконання завдань.

Читацькі процеси – когнітивні процеси, що актуалізуються під час читання текстів. Поділяються на дві широкі категорії: опрацювання тексту та робота з текстом. Таке розрізнення відповідає сучасним підходам до читання як ситуативної та цілеспрямованої діяльності. Указані категорії деталізуються в таких конкретних процесах, як: вільно читати; отримувати доступ до інформації й знаходити її в тексті (проглянути та знайти); шукати й відбирати текст; сприймати безпосередню, прямо висловлену в тексті інформацію; інтегрувати інформацію й формулювати умовиводи (інференції); оцінювати якість і достовірність інформації; осмислювати зміст і форму тексту; виявляти в тексті й долати суперечності.

Сценарії – сукупність тематично пов'язаних текстів і завдань до них, серед яких поряд із традиційними завданнями PISA на читання, є такі, наприклад, як написати на основі пов'язаних текстів рекомендацію тощо. Кожен сценарій містить одне або більше завдань.

Текст – матеріал для читання учня/студента, до якого запропоновані завдання; частина сценарію. Класифікується за чотирма вимірами: 1) ресурс, із якого взято текст (одиночні й множинні тексти); 2) організація й навігація (статичні й динамічні тексти); 3) формат (суцільний, перерваний, змішаний тексти); 4) тип (опис, розповідь, виклад-роз'яснення, аргументація, інструкція, інтеракція, трансакція).

Завдання – частина сценарію, яка пропонує читачеві питання до тексту. Виконуючи завдання, учні/студенти можуть отримувати питання про тексти від традиційних, зокрема на перевірку розуміння (знайти інформацію, зробити висновок), до комплексних, наприклад синтезувати декілька текстів і знайти спільне між ними, проаналізувати результати веб-пошуку чи підкріпити певну інформацію фактами з кількох текстів. Кожне завдання розроблено так, щоб оцінити один або більше читацьких процесів, при цьому кожне із завдань передусім оцінює один читацький процес. Завдання в сценарії можуть бути розміщені в певній послідовності.

Ресурс тексту – класифікаційний вимір тексту, що визначається на підставі того, із якого джерела взято текст. Відповідно до характеристик тексти класифікують на одиночні й множинні.

Одиночні тексти – тексти, які мають: певного автора або групу авторів, час написання або дату публікації, а також назву. Автори можуть бути зазначені завуальовано – під псевдонімами/ніками в постах у блогах чи в назвах спонсорів веб-сайтів. Одиночними текстами є також веб-сайти з багатьох сторінок, якщо немає явної згадки про різних авторів чи різні дати; довгі тексти, які містять декілька розділів із заголовками та підписами, якщо вони були написані певного часу певним автором або певною групою авторів.

Множинні тексти – тексти, які: 1) мають різних авторів; 2) були опубліковані в різні часи; мають різні заголовки або різні номери.

Організація й навігація тексту – класифікаційний вимір тексту, що визначається на підставі наявності в читача можливостей взаємодіяти з матеріалами. Відповідно до характеристик тексти класифікують на статичні й динамічні.

Статичні тексти – тексти, які є типовими для друкованих носіїв, коли під час читання можливість читача взаємодіяти з матеріалом є мінімальною. До цієї категорії належать також електронні тексти, що містять мінімальний набір інтерактивних інструментів (скролінг – прокручування, гортання сторінок, перехід на інші сторінки та функцію «знайти»), наприклад, це стосується тих документів, які мають друкуватися, але представлені на екрані комп'ютера (текстові документи чи файли у форматі pdf).

Динамічні тексти – тексти, які запропоновані в електронному варіанті й мають інноваційні характеристики, що збільшують можливості для читача взаємодіяти з матеріалами. Характеристики динамічного тексту включають: убудовані гіперпосилання, які переносять читача в інші розділи, на інші сторінки чи веб-сайти; функції розширеного пошуку, які надають конкретні індекси запитуваного ключового слова та/або виділяють ці слова в тексті; соціальну взаємодію як в інтерактивних текстових засобах комунікації, як-от електронна пошта, форуми та системи миттєвих повідомлень.

Формат тексту – класифікаційний вимір тексту, що визначається на підставі врахування структури й форми тексту. Відповідно до характеристик тексти класифікують на цілісні, перервані, змішані.

Цілісні тексти – тексти, що зазвичай складаються з речень, які, у свою чергу, організовані в абзаци. Останні можуть бути об'єднані в ще більші структури, такі як розділи, глави й книги.

Перервані тексти – тексти, що найчастіше організовані у формі матриці на основі поєднання списків. Приклади перерваних текстів: списки, таблиці, графіки, діаграми, рекламні оголошення, розклади, каталоги, покажчики, бланки. Згадані текстові об'єкти трапляються як у статичних, так і в динамічних текстах.

Змішані тексти – тексти, що складаються із сукупності елементів як цілісного, так і перерваного формату й можуть бути і статичними, і динамічними. У добре структурованих змішаних текстах (наприклад, у прозовому поясненні, яке містить графік або таблицю) компоненти взаємопов'язані. Приклади змішаних текстів: одиничні тексти – формат журналів, довідників і звітів, де автори застосовують різні варіанти подачі й

донесення інформації; динамічні тексти – авторські веб-сторінки, які зазвичай є змішаними текстами із комбінаціями списків, прозових абзців, графічних елементів.

Тип тексту – класифікаційний вимір тексту, що визначається на підставі врахування змісту й функції тексту. Відповідно до характеристик тексти класифікують на описи, розповіді, виклади-роз'яснення, аргументації, інструкції, інтеракції, трансакції. Тестування читацької грамотності PISA залучає як фактичні, так і художні тексти, а також тексти, які не є лише одним чи іншим. При цьому художні тексти класифікують як розповідь.

Опис – тип тексту, інформація якого стосується властивостей предмета, що знаходиться в певному просторі (середовищі). Дає відповіді на питання «Який?». Види описів: описи за враженнями – подають інформацію з погляду суб'єктивних вражень, взаємозв'язків, якостей і напрямків у просторі); технічні описи – подають інформацію із погляду об'єктивного спостереження в просторі. Нерідко технічні описи використовують формати перерваного тексту, такі як діаграми та ілюстрації. Приклади описів: зображення певного середовища або стану речей у подорожньому блозі, щоденнику, каталозі, на географічній карті, в онлайн-розкладі рейсів тощо; опис характеристик, функцій або процесів у технічній інструкції з використання.

Розповідь – тип тексту, де інформація стосується властивостей предметів у часі. Дає відповіді на питання «Коли?» або «У якій послідовності?», «Чому дійові особи чинять у певний спосіб?». Види розповідей: оповіді (зокрема й художні) – подають факти із суб'єктивного погляду, фіксуючи суб'єктивні враження від дій і подій із позиції їх змін у часі; звіти/огляди – подають події з погляду об'єктивного стану речей, фіксуючи дії й події, які можуть підтвердити інші; інформаційні матеріали/новинні повідомлення – мають на меті допомогти читачам скласти власну незалежну думку про факти та події, не піддаючись впливу поглядів автора. Приклади розповідей: роман, оповідання, п'єса, біографія, комікс, газетне повідомлення тощо.

Виклад-роз'яснення – тип тексту, який дає пояснення того, як різні елементи

поєднуються в значуще ціле. Дає відповіді на питання «Як?». Види викладів-роз'яснень: роз'яснювальний опис – дає просте пояснення понять, мисленневих конструкцій із суб'єктивної позиції; визначення – пояснює, як терміни чи назви пов'язані із поняттями, або пояснює значення слів; тлумачення – аналітично пояснює, як абстрактні поняття пов'язані зі словами або термінами; резюме – пояснює тексти, передаючи їхній зміст у скороченій формі; протокол – фіксує результати зустрічей, зборів або виступів; інтерпретація текстів – пояснює поняття, реалізовані в конкретному (художньому чи нехудожньому) тексті. Приклади викладів-роз'яснень: наукова стаття, діаграма, графік (певних тенденцій у житті населення), концептуальна карта, стаття в онлайн-енциклопедії тощо.

Аргументація (доведення) – тип тексту, у якому простежують взаємозв'язки між поняттями або твердженнями. Дає відповіді на питання «Чому?», посилаючись на окремі позиції чи погляди. Види аргументативних текстів: переконувальний або безапеляційний/категоричний текст – скеровує до певних поглядів і позицій; коментар – пов'язує концепції щодо подій, предметів і думок з індивідуальною, авторською, системою мислення, цінностей і переконань; наукова аргументація – пов'язує концепції щодо подій, предметів і думок із системами й знаннями так, що висновки, які ми отримуємо в результаті, можна перевірити на достовірність. Приклади текстів-аргументацій: лист до редакції, оголошення на афіші, дописи в онлайн-форумах, відгук в Інтернеті на книгу чи фільм тощо.

Інструкція (інша назва – *притис*) – тип тексту, який надає вказівки для конкретних дій, потрібних для виконання певного завдання. Дає відповіді на питання «Що робити?», «Як діяти?». Види інструкцій: правила, розпорядження, статuti, які уточнюють вимоги для певних дій на основі неупередженої авторитетності, практичної слушності чи публічної визнаності. Приклади текстів-інструкцій: рецепти, діаграми, які ілюструють порядок надання невідкладної допомоги, інструкції для користувача комп'ютерної програми тощо.

Трансакція – тип тексту, який сприяє досягненню визначеної в ньому мети, наприклад, прохання щось зробити,

організувати збори або домовитися про зустріч із приятелем. До епохи електронного спілкування такий тип тексту був суттєвою частиною певних видів листів, а в усному спілкуванні – основною метою багатьох телефонних розмов. Трансакційні тексти-угоди часто мають особистісний, а не публічний характер. Із використанням електронних листів, текстових повідомлень, блогів і соцмереж цей тип тексту набув більшої значущості саме в останні роки. Приклади трансакцій: листи, імейли, текстові повідомленнями, есемеси.

Ситуація читання – контексти читання та типи їхнього застосування, для яких автор написав певний текст. Стосовно дуже великого спектру можливих ситуацій читання можуть бути розроблені сценарії. Крім того, тексти з різних ситуацій можуть бути поєднані в одному сценарії. Тексти за ситуацією, у якій відбувається читання, поділяються на категорії особистісних, суспільних, освітніх і професійних. Інколи є проміжні випадки, коли текст поєднує різні ситуації читання.

Особистісні ситуації – ситуації, де відбувається читання текстів, спрямоване на задоволення власних інтересів, для підтримання особистих зв'язків з іншими людьми. Приклади текстів цієї категорії: інформаційні тексти, художня література, біографічні та інформаційні тексти для дозвілля, листи, імейли, есемеси, блоги-щоденники тощо.

Суспільні ситуації – ситуації, де відбувається читання текстів, що стосуються суспільної діяльності. Приклади текстів цієї категорії: тексти про суспільні події, публікації – друковані та онлайн, офіційні документи, блоги-форуми, веб-сторінки з новинами тощо.

Освітні ситуації – ситуації, де відбувається читання задля навчання. Приклади текстів цієї категорії: підручники, освітні сайти, програми для інтерактивного навчання тощо.

Професійні ситуації – ситуації, де відбувається читання для виконання завдань на пошук роботи в розділі для розміщення оголошень у друкованій газеті або в режимі онлайн, вивчення розпоряджень керівника, ознайомлення з посадовою інструкцією тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- American Press Institute. (2014). *How Americans get their news*. Retrieved from <http://www.americanpressinstitute.org/publications/reports/survey-research/how-americans-get-news/>.
- Ananiadou, K., & Claro, M. (2009). *21st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries* [OECD Education Working Papers, No. 41]. Paris: OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/218525261154>.
- Artelt, C., Schiefele, U., & Schneider, W. (2001). Predictors of reading literacy. *European Journal of Psychology of Education*.
- Barth, A. E., Catts, H. W., & Anthony, J. A. (2009). The component skills underlying reading fluency among adolescent readers: A latent variable approach. *Reading and Writing*, 22, 567–590. doi:10.1007/s11145-008-9125-y.
- Becker, M., McElvany, N., & Kortenbruck, M. (2010). Intrinsic and extrinsic reading motivation as predictors of reading literacy: A longitudinal study. *Journal of Educational psychology*, 102, 773–785. <http://dx.doi.org/10.1037/a0020084>.
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., & Rumble, M. (2010). *Draft white paper 1: Defining 21st century skills*. The University of Melbourne: Assessment and Teaching of 21st Century Skills.
- Binkley, M., Rust, K., & Williams, T. (Eds.). (1997). *Reading literacy in an international perspective*. Washington, D.C.: US Department of Education.
- Brand-Gruwel, S., Wopereis, I., & Vermetten, Y. (2005). Information problem solving by experts and novices: Analysis of a complex cognitive skill. *Computers in Human Behavior*, 21, 487–508.
- Bråten, I., Britt, M. A., Strømsø, H. I., & Rouet, J.-F. (2011). The role of epistemic beliefs in the comprehension of multiple expository texts: Toward an integrated model. *Educational Psychologist*, 46(1), 48–70.
- Bråten, I., Strømsø, H. I., & Britt, M. A. (2009). Trust matters: Examining the role of source evaluation in students' construction of meaning within and across multiple texts. *Reading Research Quarterly*, 44, 6–28.
- Britt, M. A., Goldman, S. R., & Rouet, J.-F. (Eds.). (2012). *Reading: From words to multiple texts*. New York: Routledge.
- Britt, M. A., & Rouet, J.-F. (2012). Learning with multiple documents: Component skills and their acquisition. In M. J. Lawson & J. R. Kirby (Eds.), *The quality of learning: Dispositions, instruction, and mental structures*. New York: Cambridge University Press.
- Brown, A. L., Palincsar, A. S & Armbruster, B. (1984). Inducing comprehension-fostering activities in interactive learning situations. In H. Mandel, N. Stein, & T. Trabasso (Eds.), *Learning from texts*. Hillsdale, N.J.: Lawrence Erlbaum.
- Brozo, W. G., & Simpson, M. L. (2007). *Content literacy for today's adolescents: Honoring diversity and building competence* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.
- Cain, K., & Oakhill, J. (2006). Assessment matters: Issues in the measurement of reading comprehension. *British Journal of Educational Psychology*, 76, 697–708.
- Cain, K., & Oakhill, J. (2007). *Children's Comprehension Problems in Oral and Written Language: A Cognitive Perspective*. New York: Guilford Press.
- Cantrell, S. C., Almasi, J. F., Carter, J. C., Rintamaa, M., & Madden, A. (2010). The impact of a strategy-based intervention on the comprehension and strategy use of struggling adolescent readers. *Journal of Educational Psychology*, 102(2), 257–280.
- Carver, R. P. (1997). Reading for one second, one minute, or one year from the perspective of reading theory. *Scientific Studies of Reading*, 1(1), 3–43.
- Chard, D. J., Pikulski, J. J., & McDonagh, S. H. (2006). Fluency: The link between decoding and comprehension for struggling readers. In T. Rasinski, C. Blanchowicz, & K. Lems (Eds.), *Fluency instruction: Research based best practices* (pp. 39–61). New York: Guilford Press.
- Clark, C. (2014). *Children's and young people's reading in 2013. Findings from the 2013 National Literacy Trust's annual survey*. London: National Literacy Trust.

- Coiro, J., Knobel, M., Lankshear, C., & Leu, D. (2008). Central issues in new literacies and new literacies research. In J. Coiro, M. Knobel, C. Lankshear, & D. Leu (Eds.), *The handbook of research on new literacies*. Mahwah, NJ.: Erlbaum.
- Conklin, J. (1987). Hypertext: An introduction and survey. *Computer*, 20, 17-41. Council of Europe. (1996). *Modern languages: Learning, teaching, assessment. A common European framework of reference*. Strasbourg: CC LANG (95) 5 Rev. IV.
- Council of Europe. (2001). *The Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cunningham, A. E., & Stanovich, K. E. (1998). Early reading acquisition and its relation to reading experience and ability 10 years later. *Developmental Psychology*, 33, 934-945.
- Darling-Hammond, L. (2001). *The right to learn: A blueprint for creating schools that work* (1st ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass/ Wiley.
- Dillon, A. (1994). *Designing usable electronic text: Ergonomic aspects of human information usage*. London: Taylor & Francis. Dreher, M. J., & Guthrie, J. T. (1990). Cognitive processes in textbook chapter search tasks. *Reading Research Quarterly*, 25, 323-339.
- Duggan, G. B., & Payne, S. J. (2009) Text skimming: the process and effectiveness of foraging through text under time pressure. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 15(3). 228-242.
- Eason, S., Sabatini, J., Goldberg, L. F., Bruce, K., & Cutting, L. E. (2012). Examining the relationship between word reading efficiency and oral reading rate in predicting comprehension among different types of readers. *Scientific Studies of Reading*, 17, 199-223.
- Foltz, P. W. (1996). Comprehension, coherence, and strategies in hypertext and linear text. In J. Levonen, J.-F. Rouet, A. Dillon, & R. Spiro (Eds.), *Hypertext and cognition* (pp. 109-136). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gartner. (2015). *Forecast: PCs, ultramobiles and mobile phones, worldwide, 2011-2018*, 4Q14 update. Retrieved from <http://www.gartner.com/document/2945917>.
- Gerjets, P., Kammerer, Y., & Werner, B. (2011). Measuring spontaneous and instructed evaluation processes during web search: Integrating concurrent thinking-aloud protocols and eye-tracking data. *Learning and Instruction*, 21, 220-231. doi: 10.1016/j.learninstruc.2010.02.005.
- Goldman, S. R. (2004). Cognitive aspects of constructing meaning through and across multiple texts. In N. Shuart-Faris & D. Bloome, (Eds.), *Uses of intertextuality in classroom and educational research*, (pp. 317-351). Greenwich, CT: Information Age.
- Gray, W. S., & Rogers, B. (1956). *Maturity in reading*. University of Chicago Press, Chicago.
- Grisay, A., & Monseur, C. (2007). Measuring the equivalence of item difficulty in the various versions of an international test. *Studies in Educational Evaluation*, 33, 69-86.
- Guthrie, J. T. (1988). Locating information in documents: Examination of a cognitive model. *Reading Research Quarterly*, 23, 178-199.
- Guthrie, J. T., Ho, A. N., & Klauda, S. L. (2013). Modeling the relationships among reading instruction, motivation, engagement, and achievement for adolescents. *Reading Research Quarterly*, 48, 9-26.
- Guthrie, J. T., & Klauda, S. L. (2014). Effects of classroom practices on reading comprehension, engagement, and motivations for adolescents. *Reading Research Quarterly*, 49(4), 387-416. doi:10.1002/rrq.81.
- Guthrie, J. T., & Wigfield, A. (2000). Engagement and motivation in reading. In M. L. Kamil & P. B. Mosenthal (Eds.), *Handbook of reading research* (Vol. 3, pp. 403-422). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Guthrie, J. T., Wigfield, A., Metsala, J. L., & Cox, K. E. (1999). Motivational and cognitive predictors of text comprehension and reading amount. *Scientific Studies of Reading*, 3(3), 231-256. doi:10.1207/s1532799xssr0303_3.
- Guthrie, J. T., Wigfield, A., & Klauda, S. L. (2012). *Adolescents' engagement in academic literacy* (Report N°7). University of Maryland, College Park. Retrieved from <http://www.corilearning.com/researchpublications>.
- Guthrie, J. T., Wigfield, A., & You, W. (2012). Instructional contexts for engagement and achievement in reading. In S. L. Christensen, A. L. Reschly, & C. Wylie (Eds.), *Handbook of research on student engagement*

(pp. 601-634). New York: Springer Science. doi:10.1007/978-1-4614-2018-7_29.

- Hacker, D.J. (1998). Self-regulated comprehension during normal reading. In D. Hacker, J. Dunlosky, & A. Graesser (Eds.) *Metacognition in educational theory and practice* (pp. 165-191). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Heckman, J. J., & Kautz, T. (2012). *Hard evidence on soft skills*. Bonn, Germany: Institute for the Study of Labor.
- Hofstetter, C. R., Sticht, T. G., & Hofstetter, C. H. (1999). Knowledge, literacy and power, *Communication Research*, 26, 58-80.
- Hubbard, R. (1989). Notes from the underground: Unofficial literacy in one sixth grade. *Anthropology and Education Quarterly*, 20, 291-307.
- International Telecommunications Union. (2014a). *Measuring the Information Society Report 2014*. Geneva (Switzerland): ITU. Retrieved from <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis2014.aspx>.
- International Telecommunications Union. (2014b). *Key 2005-2014 ICT data for the world, by geographic regions and by level of development* [Excel file]. Geneva (Switzerland): ITU. Retrieved from <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis2014.aspx>.
- Jenkins, J. R., Fuchs, L. S., van den Broek, P., Espin, C., & Deno, S. L. (2003). Sources of individual differences in reading comprehension and reading fluency. *Journal of Educational Psychology*, 95(4), 719-729.
- Kame'enui, E. J., & Simmons, D. C. (2001). Introduction to this special issue: The DNA of reading fluency. *Scientific Studies of Reading*, 5(3), 203-210.
- Kamil, M. J., Mosenthal, P. B., Pearson, P. D., & Barr, R. (Eds.). (2000). *Handbook of reading research* (Vol. 3). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kim, Y., Park, C., & Wagner, R. (2014). Is oral/text reading fluency a "bridge" to reading comprehension? *Reading and Writing*, 27(1), 79-99.
- Kintsch, W. (1998). *Comprehension: A paradigm for cognition*. Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Kirsch, I. (2001). *The international adult literacy survey: Understanding what was measured*, Educational Testing Service, Princeton, NJ.
- Kirsch, I., & Mosenthal, P. B. (1990). Exploring document literacy: Variables underlying the performance of young adults. *Reading Research Quarterly*, 25(1), pp. 5-30.
- Kirsch, I., De Jong, J., Lafontaine, D., McQueen, J., Mendelovits, J., & Monseur, C. (2002). *Reading for change: Performance and engagement across countries: Results from PISA 2000*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Klauda, S. L., & Guthrie, J. T. (2015). Comparing relations of motivation, engagement, and achievement among struggling and advanced adolescent readers. *Reading and Writing*. doi:10.1007/s11145-014-9523-2.
- Kuhn, M. R., Schwanenflugel, P. J., & Meisinger, E. B. (2010). Aligning theory and assessment of reading fluency: Automaticity, prosody, and definitions of fluency. *Reading Research Quarterly*, 45, 230-251. doi:10.1598/RRQ.45.2.4.
- Kuhn, M. R., & Stahl, S. (2003). Fluency: A review of developmental and remedial practices. *The Journal of Educational Psychology*, 95, 3-21.
- Lafontaine, D., & Monseur, C. (2006a). *Impact of item choice on the measurement of trends in educational achievement*. Paper presented at the AERA meeting, San Francisco. Lafontaine, D., & Monseur, C. (2006b). *Impact of test characteristics on gender equity indicators in the Assessment of Reading Comprehension*. University of Liège, Liège.
- Lai, A. S., Benjamin, R. G., Schwanenflugel, J. P., & Kuhn, R. M. (2014). The longitudinal relationship between reading fluency and reading comprehension skills in second-grade children. *Reading & Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*, 30, 116-138. DOI:10.1080/10573569.2013.789785.
- Landerl, K., & Reiter, C. (2002). Lesegeschwindigkeit als Indikator für basale Lesefertigkeiten. [Reading fluency as an indicator for basic reading skills]. In C. Wallner-Paschon & G. Haider (Eds.), *PISA Plus 2000. Thematische Analysen nationaler Projekte [PISA Plus 2000. Thematic analyses of national projects]*. Innsbruck: Studien Verlag.

- Language and Reading Research Consortium. (2015). Learning to read: Should we keep things simple? *Reading Research Quarterly*, 50, 151-169.
- Lathrop, R. (2005). *Democratic schools: Empowering students through active learning and applied civic education*. ProQuest Information and Learning Company. (UMI No. 1428169).
- Legault, L., Green-Demers, I., & Pelletier, L. (2006). Why do high school students lack motivation in the classroom? Toward and understanding of academic motivation and the role of social support. *Journal of Educational Psychology*, 98, 567-582. doi:10.1037/0022-0663.98.3.567.
- Leu, D. J., Kinzer, C. K., Coiro, J., Castek, J., & Henry, L. A. (2013). New literacies: A dual-level theory of the changing nature of literacy instruction and assessment. In D. E. Alvermann, N. J. Unrau, & R. B. Rudell (Eds.), *Theoretical models and processes of reading* (6th edition, pp. 1150-1181). Newark: International Reading Association.
- Leu, D. J., Forzani, E., Rhoads, C., Maykel, C., Kennedy, C., & Timbrell, N. (2015). The new literacies of online reading and comprehension: Rethinking the reading achievement gap. *Reading Research Quarterly*, 50(1), 37-59.
- Lundberg, I. (1991). Reading as an individual and social skill. In I. Lundberg & T. Høien (Eds.), *Literacy in a world of change: Perspectives on reading and reading disability*. Stavanger: Center for Reading Research/UNESCO.
- Mason, L., Boldrin, A., & Ariasi, N. (2010). Searching the Web to learn about a controversial topic: are students epistemically active? *Instructional Science*, 38, 607-633.
- McCrudden, M. T., Magliano, J., & Schraw, G. (Eds.). (2011). *Text relevance and learning from text*. Greenwich, CT: Information Age Publishing.
- McCrudden, M. T., & Schraw, G. (2007). Relevance and goal-focusing in text processing. *Educational Psychology Review*, 19(2), 113-139.
- McNamara, D. S., & Magliano, J. (2009). Toward a comprehensive model of comprehension. *Psychology of Learning and Motivation*, 51, 297-384.
- Mol, S., & Bus, A. G. (2011). To read or not to read: A meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood. *Psychological Bulletin*, 137, 267-296. doi:10.1037/a0021890.
- Moore, P. (1995). Information problem-solving: A wider view of library skills. *Contemporary Educational Psychology*, 20, 1-31.
- Morgan, P., & Fuchs, D. (2007). Is there a bidirectional relationship between children's reading skills and reading motivation? *Exceptional Children*, 73, 165-183.
- Morrisroe, J. (2014). *Literacy changes lives: A new perspective on health, employment and crime*. London: National Literacy Trust. National Reading Panel (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction*. National Institute of Child Health and Human Development. Naumann, J. (2015). A model of online reading engagement: Linking engagement, navigation, and performance in digital reading. *Computers in Human Behavior*, 53, 263-277.
- Nielsen, J. (1999). *Designing web usability: The practice of simplicity*. New Riders Publishing, Indianapolis. Naumann, J. (2015). A model of online reading engagement: Linking engagement, navigation, and performance in digital reading. *Computers in Human Behavior*, 53, 263-277. doi:10.1016/j.chb.2015.06.051.
- Oakhill, J. V., Cain, K., & Bryant, P. E. (2003). The dissociation of word reading and text comprehension: Evidence from component skills. *Language and Cognitive Processes*, 18, 443-468.
- OECD. (2000). *Measuring student knowledge and skills. The PISA 2000 Assessment of Reading, Mathematical and Scientific Literacy*. Paris: OECD. Retrieved from http://www.oecd.org/education/school/program_meforinternationalstudentassessmentpisa/33692793.pdf.
- OECD. (2002). *Reading for change - Performance and engagement across countries*, OECD, Paris.
- OECD. (2004). *Learning for tomorrow's world: First results from PISA 2003*. Paris: OECD.
- OECD. (2007). *PISA 2006 science competencies for tomorrow's world, volume 1: Analysis*. Paris: OECD.
- OECD. (2010a). *PISA 2009 assessment framework - Key competencies in reading, mathematics and science*.

Paris: Author. Retrieved from <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisa2009assessmentframework/keycompetenciesinreadingmathematicsandscience.htm>.

- OECD. (2010b). *PISA 2009 results: Learning to learn – Student engagement, strategies and practices (volume III)*. PISA/ OECD Publishing. Retrieved from http://www.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2009-resultslearning-to-learn_9789264083943-en.
- OECD. (2011). PISA: Do students today read for pleasure? *PISA in Focus, vol.8*, p. 20. Paris: OECD.
- OECD. (2011). PISA 2009 results: Students on Line. Digital technologies and performance. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264112995-en>.
- OECD. (2012). The OECD Internet economy outlook. Retrieved from http://www.oecd-ilibrary.org/science-andtechnology/oecd-internet-economy-outlook-2012_9789264086463-en.
- OECD. (2013a). *OECD skills outlook 2013: First results from the Survey of Adult Skills*. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264204256-en>.
- OECD. (2013b). PISA 2015 draft frameworks. Retrieved from <http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisa2015draftframeworks.htm>.
- OECD. (2014). *PISA 2012 results: What students know and can do (Volume I, Revised edition, February 2014): Student Performance in Mathematics, Reading and Science, PISA*, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264208780-en>.
- OECD. (2015), *Students, computers and learning: Making the connection*. PISA, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264239555-en>.
- O'Reilly, T., & Sabatini, J. (2013). *Reading for understanding: How performance moderators and scenarios impact assessment design* (ETS Research Report No. RR-13-31). Retrieved from <http://www.ets.org/Media/Research/pdf/RR-13-31.pdf>.
- Ozuru, Y., Best, R., Bell, C., Witherspoon, A., & McNamara, D. S. (2007). Influence of question format and text availability on the assessment of expository text comprehension. *Cognition and Instruction, 25*, 399-438. doi:10.1080/07370000701632371.
- Perfetti, C. A. (1985). *Reading Ability*. New York: Oxford University Press.
- Perfetti, C. A. (2007). Reading ability: Lexical quality to comprehension. *Scientific Studies of Reading, 11*, 357-383.
- Perfetti, C.A., Marron, M.A., & Foltz, P.W. (1996). Sources of comprehension failure: Theoretical perspectives and case studies. In C. Cornoldi & J. Oakhill (Eds.), *Reading comprehension difficulties: Processes and intervention*. Lawrence Erlbaum; Mahwah, NJ: 1996.
- Perfetti, C. A., Rouet, J.-F., & Britt, M. A. (1999). Toward a theory of documents representation. In H. van Oostendorp & S. Goldman (Eds.), *The construction of mental representations during reading* (pp. 99-122). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Pfost, M., Dörfler, T., & Artelt, C. (2013). Students' extracurricular reading behavior and the development of vocabulary and reading comprehension. *Learning and Individual Differences, 26*, 89-102. doi:10.1016/j.lindif.2013.04.008.
- Pressley, M. (2000). What should comprehension instruction be the instruction of? In M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, & R. Barr (Eds.), *Handbook of reading research*, (Vol. III, pp. 545-563). NJ: L. Erlbaum.
- Rasinski, T.V., Padak, N.D., McKeon, C.A., Wilfong, L.G., Friedauer, J.A., & Heim, P. (2005). Is reading fluency a key for successful high school reading? *Journal of Adolescent and Adult Literacy, 49*, 22-27.
- Rayner, K. (1997). Understanding eye movements in reading. *Scientific Studies of Reading, 1*(4), 317.
- Rayner, K., Chace, K. H., Slattery, T. J., & Ashby, J. (2006). Eye movements as reflections of comprehension processes in reading. *Scientific Studies of Reading, 10*(3), 241-255.
- Rayner, K., Foorman, B. R., Perfetti, C. A., Pesetsky, D., & Seidenberg, M. S. (2001). How psychological science informs the teaching of reading. *Psychological Science in the Public Interest, 2*(2), 31 -74.
- Reeve, J. (2012). A self-determination theory perspective on student engagement. In S.L. Christensen, A.L. Reschly, & C. Wylie (Eds.), *Handbook of research on student engagement* (pp. 149-173). New York:

Springer Science. doi:10.1007/978-1-4614-2018-7_7.

- Reschly, A. M., Busch, T. W., Betts, J., Deno, S. L., & Long, J. D. (2009). Curriculum-based measurement oral reading as an indicator of reading achievement: A meta-analysis of the correlational evidence. *Journal of School Psychology, 47*, 427-469.
- Richter, T., & Rapp, D. N. (2014). Comprehension and validation of text information: Introduction to the special issue. *Discourse Processes, 51*, 1-6.
- Rosenshine, B., & Meister, C. (1997). Cognitive strategy instruction in reading. In A. Stahl & A. Hayes (Eds.), *Instructional models in reading*, (pp. 85-107). Mahwah, NJ: L. Erlbaum.
- Rouet, J.-F. (2006). *The skills of document use: From text comprehension to web-based learning*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Rouet, J.-F., & Britt, M. A. (2011). Relevance processes in multiple document comprehension. In M.T. McCrudden, J. P. Magliano, & G. Schraw (Eds.), *Text relevance and learning from text* (pp. 19-52). Greenwich, CT: Information Age Publishing.
- Rouet, J.-F., & Britt, M. A. (2014). Learning from multiple documents. In Mayer, R.E. (Ed.) *Cambridge handbook of multimedia learning*, (2nd edition). Cambridge, MA, Cambridge University Press.
- Rouet, J.-F., & Coutelet, B. (2008). The acquisition of document search strategies in grade school students. *Applied Cognitive Psychology, 22*: 389-406. doi: 10.1002/acp.1415.
- Rouet, J.-F., & Levonen, J. J. (1996). Studying and learning with nonlinear documents: Empirical studies and their implications. In J.-F. Rouet, J.J., Levonen, A.P. Dillon, & R.J. Spiro (Eds.), *Hypertext and cognition* (pp. 9-24). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Rouet, J.-F., Vörös, Z., & Pléh, C. (2012). Incidental learning of links during navigation: The role of visuo-spatial capacity. *Behaviour and Information Technology, 31*, 71-81.
- Routitsky, A., & Turner, R. (2003). *Item format types and their influences on cross-national comparisons of student performance*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association (AERA). Chicago: IL.
- Rupp, A., Ferne, T., & Choi, H. (2006). How assessing reading comprehension with multiple-choice questions shapes the construct: A cognitive processing perspective. *Language Testing, 23*, 441-474.
- Sabatini, J. P., & Bruce, K. M. (2009). *PIAAC Reading Components: A conceptual framework* (OECD Educational Working paper No. 33). Retrieved from [http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=edu/wkp\(2009\)12](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?doclanguage=en&cote=edu/wkp(2009)12).
- Sabatini, J., Petscher, Y., O'Reilly, T., & Truckenmiller, A. (2015). Improving comprehension assessment for middle and high school students: Challenges and opportunities. In D. Reed and K. Santi (Eds.) *Improving reading comprehension of middle and high school students*, (pp. 119-151) New York: Springer.
- Sabatini, J., O'Reilly, T., Halderman, L., & Bruce, K. (2014). Broadening the scope of reading comprehension using scenario-based assessments: Preliminary findings and challenges. *International Journal Topics in Cognitive Psychology, 114*, 693-723.
- Santini, M. (2006). Web pages, text types, and linguistic features: Some issues. *International Computer Archive of Modern and Medieval English (CAME), 30*, 67-86.
- Scammacca, N., Roberts, G., Vaughn, S., Edmonds, M., Wexler, J., Reutebuch, C.K., & Torgesen, J.K. (2006). *Interventions for adolescent struggling readers. A meta-analysis with implications for practice*. Portsmouth, NH: RMC Research Corporation, Center on Instruction.
- Schaffner, E., Philipp, M., & Schiefele, U. (2014). Reciprocal effects between intrinsic reading motivation and reading competence? A cross-lagged panel model for academic track and non-academic track students. *Journal of Research on Reading, 00* (00), 1-18. DOI:10.1111/1467-9817.12027.
- Schiefele, U., Schaffner, E., Möller, J., & Wigfield, A. (2012). Dimensions of reading motivation and their relation to reading behavior and competence. *Reading Research Quarterly, 47*, 427-463.
- Schroeder, S. (2011). What readers have and do: Effects of students' verbal ability and reading time components on comprehension with and without text availability. *Journal of Educational Psychology, 103*, 877-896.
- Schwabe, F., McElvany, N., & Trendtel, M. (2015). The school age gender gap in reading achievement: Examining the influences of item format and intrinsic reading motivation. *Reading Research Quarterly*,

50(1), 1–14. doi: 10.1002/rrq.92.

- Simon, H. A. (1996). *Observations on the sciences of science learning*. Paper prepared for the Committee on Developments in the Science of Learning for the Sciences of Science Learning: An Interdisciplinary Discussion. Department of Psychology, Carnegie Mellon University.
- Singer, M. (2006). Verification of text ideas during reading. *Journal of Memory and Language*, 54, 574-591.
- Smith, M. C., Mikulecky, L., Kibby, M. W., Dreher, M. J., & Dole, J. A. (2000). What will be the demands of literacy in the workplace in the next millennium? *Reading Research Quarterly*, 35(3), 378-383.
- Snow and the Rand Corporation. (2002). *Reading for understanding: Toward an R&D program in reading comprehension*. Rand Corporation Report.
- Solis, M., Miciak, J., Vaughn, S., & Fletcher, J. M. (2014). Why intensive interventions matter: Longitudinal studies of adolescents with reading disabilities and poor reading comprehension. *Learning Disability Quarterly*. Advance online publication. doi:10.1177/0731948714528806.
- Spiro, J. J., Deschryver, M., Hagerman, M. S., Morsink, P., & Thompson, P. (Eds.). (2015). *Reading at a crossroads? Disjunctures and continuities in current conceptions and practices*. New York: Routledge.
- Stadtler, M., & Bromme, R. (2013). Multiple document comprehension: An approach to public understanding of science. *Cognition and Instruction*, 31, 122-129.
- Stadtler, M., & Bromme, R. (2014). The content–source integration model: A taxonomic description of how readers comprehend conflicting scientific information. In D. N. Rapp & J. Braasch (Eds.), *Processing inaccurate information: Theoretical and applied perspectives from cognitive science and the educational sciences* (pp. 379-402). Cambridge, MA: MIT Press.
- Strømsø, H. I., Bråten, I., Britt, M. A., & Ferguson, L. E. (2013). Spontaneous sourcing among students reading multiple documents. *Cognition and Instruction*, 31, 176-203.
- Torgesen, J. K., Wagner, R. K., & Rashotte, C. A. (1999). Test of Word Reading Efficiency (TOWRE). Austin, TX: Pro-Ed. UNESCO. (2014). *Reading in the mobile era: A study of mobile reading in developing countries*. Paris: UNESCO.
- van den Broek, P., Ridsen, K., & Husbye-Hartmann, E., (1995). The role of readers' standards of coherence in the generation of inferences during reading. In R. F. Lorch, Jr., & E. J. O'Brien (Eds.), *Sources of coherence in text comprehension* (pp. 353-373). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- van den Broek, P., Virtue, S., Everson, M., Tzeng, Y., & Sung, Y. (2002). Comprehension and memory of science texts: Inferential processes and the construction of a mental representation. In J. Otero, J. Leon, & A.C. Graesser (Eds.), *The psychology of science text comprehension* (pp. 131-154). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Vidal-Abarca, E., Mañá, A., & Gil, L. (2010). Individual differences for self-regulating task-oriented reading activities. *Journal of Educational Psychology*, 102(4), 817-826. doi: 10.1037/a0020062.
- Wagner, R.K.; Torgesen, J.; Rashotte, C.A.; Pearson, N. *Test of Sentence Reading Efficiency and Comprehension*. Pro-Ed; Austin, TX: 2010.
- Waters, H. S., & Schneider, W. (Eds.). (2010). *Metacognition, strategy use, and instruction*. New York, NY, US: Guilford Press.
- Wayman, M. M., Wallace, T., Wiley, H. I., Ticha, R., & Espin, C. A. (2007). Literature synthesis on curriculum based measurement in reading. *The Journal of Special Education*, 41(2), 85-120.
- Werlich (1976). *A text grammar of English*. Heidelberg: Quelle and Meyer.
- White, S., Chen, J., & Forsyth, B. (2010). Reading-related literacy activities of American adults: Time spent, task types, and cognitive skills used. *Journal of Literacy Research*, 42:3, 276-307.
- Winne, P. H., & Hadwin, A. F. (1998). Studying as self-regulated learning. In D. Hacker, J. Dunlosky, & A. Graesser (Eds.) *Metacognition in educational theory and practice* (pp. 277-304). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Woodcock, R. W., McGrew, K. S., & Mather, N. (2001). *Woodcock-Johnson III. Tests of Achievement*. Itasca, IL: Riverside Publishing.
- Zwaan, R. A., & Singer, M. (2003). Text comprehension. In A. C. Graesser, M. A. Gernsbacher, & S. R. Goldman (Eds.), *Handbook of discourse processes* (pp. 83-122). Mahwah, NJ: Erlbaum.

УЦОЯ
вулиця Володимира Винниченка, 5,
Київ, 02000

ВЕБ-САЙТ: <http://pisa.testportal.gov.ua>
Е-ПОШТА: pisa.ukraine@gmail.com